

Niet dromen maar doen

10 jaar COMON

Niet dromen maar doen

A person wearing a hat and a light-colored shirt is sitting on a wooden deck, looking out over a savanna landscape. The deck is made of wooden planks and has a railing. In the background, there are trees and a cloudy sky. The entire image has a green tint.

**‘COmON zal tot in lengte
van jaren een bestaansrecht
hebben omdat de wereld altijd
blijft vragen om verbetering.’**

Wijnand Pon

Inhoudsopgave

Voorwoord	10
Hoofdstuk 01	12
Comon, we gaan ervoor!	
Hoofdstuk 02	26
Over idealisten, wetenschappers, avonturiers en projecten met potentie	
Hoofdstuk 03	42
De 4 Returns filosofie, een taal die iedereen begrijpt	
Hoofdstuk 04	58
Afscheid van gezondheidsprojecten en de ontdekking van de Galapagoseilanden	
Hoofdstuk 05	80
Een (deels) nieuw bestuur en de wens iets groters aan te jagen	
Hoofdstuk 06	100
Hechtere samenwerking met drie grote partijen	
Hoofdstuk 07	126
Schildpaddenreservaat, natuurfilm en een boek over beren	
Hoofdstuk 08	140
Voor opschalen en versnellen heb je anderen nodig	
Hoofdstuk 09	158
Langeretermijnsteun en nieuwe partijen	
Hoofdstuk 10	180
Het antwoord ligt in zee	
Projectentijdlijn	198
Overzicht van projecten	200
Colofon	203

Linksboven - Peace Parks Foundation, Simalaha

Linksonder - Charles Darwin Foundation, Baltra

Rechts - Commonland, Australië

Voorwoord

Ruim 10 jaar geleden op 28 maart 2011, om 9 uur 's ochtends, open ik op 'De Hunzebocht' de eerste vergadering van de COMON Stichting. Aan tafel zitten ook Hans Heersink, Maas Jan Heineman, Coos van Egdom en Hans van Poelvoorde. 'We gaan iets goeds doen voor de wereld!' In de eerste notulen lees ik wat we hebben besloten te gaan doen:

- *Dingen doen die de wereld blijvend verbeteren, iets toevoegen waar men iets aan heeft, metsubstantie en op een slimme manier.*
- *De initiatieven moeten langdurig profijtelijk zijn voor de samenleving.*
- *Gebaseerd op een projectmatige aanpak.*

Nu 10 jaar laten blikken we terug. Hebben we deze ambities waargemaakt? Hebben we onze draai gevonden? Zijn we gegroeid en hebben we een focus bepaald? Kortom, zijn we op de goede weg?

We hebben een tekstschrjver gevraagd, Deirdre Enthoven, om de 'key-players' te interviewen. Voor u ligt een leesbaar document waarin de geschiedenis van de COMON Stichting, de eerste 10 jaar van haar bestaan, op kleurrijke wijze wordt beschreven met anekdotes, foto's en verhalen.

Zelf heb ik wel al een conclusie getrokken: 'ja we zijn op de goede weg, maar we zijn er nog lang niet. COMON zal tot in lengte van jaren een bestaansrecht hebben omdat de wereld altijd blijft vragen om verbetering'.

Veel leesplezier!

Wij mand

HOOFDSTUK

01

Niet dromen maar doen

Comon, we gaan ervoor!

Wijnand Pon loopt al langer rond met een mapje met informatie die hem bezighoudt. Het betreft artikelen en stukken over verschillende, grote wereldproblemen, over armoede en met name over de teloorgang van de aarde. Wijnand houdt van die aarde. Hij verdiende zijn geld door twee bedrijven bijzonder succesvol te runnen. Het oorspronkelijke familiebedrijf Pon Automotive en zijn eigen veehouderij Koepon, die hij op 23-jarige leeftijd in het Groningse Garnwerd startte. Hij kocht de familie uit en maakte Pon Automotive groot, maar hij is in de eerste plaats boer, zegt hij. Al van kindsbeen af ligt zijn echte interesse bij het land, de aarde, en zijn hart bij Koepon.

Uitgeputte aarde

De informatie in het mapje is verontrustend. De aarde warmt snel op, er is veel te veel CO₂-uitstoot, de verschillen tussen arm en rijk nemen steeds meer toe, en er zijn inmiddels gebieden waar mensen nauwelijks meer kunnen bestaan omdat de grond er is uitgeput. Er groeit niets meer en hele volkstammen trekken weg.

‘WE HEBBEN IN TWEEHONDERD JAAR TIJD DE WERELD NAAR DE KNOPPEN GEHOLPEN. DAAR MOETEN WE WAT AAN DOEN.’

Natuurlijk is het geen nieuws voor hem, maar in de jaren die achter hem liggen, waarin hij zijn twee ondernemingen leidde, kwam hij er niet aan toe er serieus over na te denken. Nu hij zich als bestuurder van Pon heeft teruggetrokken, dringt de ernst ervan zich aan hem op. We hebben in tweehonderd jaar tijd de wereld naar de knoppen geholpen, denkt Wijnand, maar ook meteen: daar moeten we wat aan doen.

Wijnand is, zoals hij zelf zegt, geen dromer. Liever onderneemt hij meteen actie. Hij peinst over hoe hij iets zou kunnen bijdragen aan het verbeteren van deze enorme problemen; en over hoe hij na al die jaren goed boeren in de breedste zin van het woord iets kan teruggeven.

Op de landbouwschool, waar hem de beginselen van het boeren werden bijgebracht, leerde hij hoe je moet bemesten en hoe je het maximale uit de aarde kunt halen. Niets over het ecosysteem. Maar het leven is een groot leerproces, heeft hij gedurende zijn carrière gemerkt. Rendement is belangrijk, zonder winst heb je geen bestaansrecht, maar inmiddels is hij ervan overtuigd dat je de wereld beter moet doorgeven dan hoe je hem kreeg. Dat betekent dat je naast rendement genereren ook moet zorgdragen voor een vruchtbare bodem, een bloeiend ecosysteem en het in stand houden dan wel herstellen van het landschap. Wie zich alleen maar richt op winstmaximalisatie zit op een dood spoor, want die eindigt met een uitgeputte aarde waar niets meer uit te halen valt.

Door dat voortschrijdend inzicht schakelt hij met Koepon steeds meer richting kringlooplandbouw. In Duitsland is Kuhpon al helemaal over naar biologisch. Maar Wijnand weet dan ook al: het is niet genoeg, het is te lokaal. Wil je echt iets veranderen, dan moet je een beweging in gang zetten die wereldwijd voelbaar is. Anderen inspireren om hetzelfde te gaan doen. Een vliegwiel starten. Of – een mooiere metafoor – een steen in de rivier gooien die veel meer stromingen veroorzaakt, liefst een enorme vloed. Wijnand is nu eenmaal iemand die groot denkt, ambitieus is. Als hij iets besluit te doen, wil hij het goed doen, anders niet. En Wijnand is met zijn succesvolle bedrijven behoorlijk vermogend geworden. Genoeg om heel veel bomen te planten en armoede te bestrijden. Alleen, hoe kan hij dat het best aanpakken? Lukraak geld overmaken naar een of meer van de vele projecten die op dit vlak al gaande zijn, is voor hem geen optie. Dan komt het geld op zijn best goed terecht. Maar zo start je geen vliegwiel of stroming. Hij besluit een eigen stichting op te richten waarmee hij doelgerichter en duurzamer projecten kan steunen. Hij komt al snel op de naam COMON, een combinatie van Coopon, de naam van de Schotse en Canadese vestigingen van Koepon, en Pon, met als duidelijke boodschap: kom op, laten we ervoor gaan!

De juiste mensen

Als Wijnand één factor moet noemen die ertoe heeft bijgedragen dat hij tegelijkertijd twee ondernemingen succesvol kon maken, dan is het wel het aantrekken van de juiste mensen, en vervolgens durven delegeren. Hij is geen man die alle touwtjes in handen wil houden, integendeel. Hij voelt goed aan wie hem het best kan helpen en als hij de juiste persoon gevonden heeft, krijgt die gemakkelijk zijn volle vertrouwen. ‘Verpruts je het, dan lig je er ook zo weer uit,’ vertelt hij. ‘Maar doe je het goed, dan laat ik het los. Daar ben ik vrij radicaal in.’ Ook voor COMON weet hij haarfijn wie hij erbij wil hebben, meestal uit zijn directe omgeving. En, zo zal blijken, zo trekt hij ook nu weer de juiste mensen aan.

Coos van Egdom

Coos van Egdom werkt 28 jaar bij Pon Holding als Wijnand hem vraagt om de privé-financiën voor de familie te gaan doen. Hij ziet deze vertrouwensfunctie wel zitten en Wijnand ziet in hem de juiste man om ook de financiën van de stichting in goede banen te gaan leiden. Hij zegt tegen hem: ‘Coos, we zitten

maar met die vervuilende auto's, het is tijd dat we eens iets aan het milieu gaan doen en iets teruggeven aan de aarde. En jij moet ervoor zorgen dat dat financieel en fiscaal ordentelijk verloopt.' Coos zegt meteen ja. Hij werkt graag voor Wijnand, en vindt het mooi dat de eigenaar van Pon duidelijk meer van koeien dan van auto's houdt.

Maas Jan Heineman

Daarnaast vraagt Wijnand een paar goede vrienden, met ieder hun eigen specialisme en expertise, om mee te doen. Maas Jan Heineman kent hij van de Noord-Nederlandse Golf & Country Club en van een aantal reizen die ze samen hebben gemaakt. Maas Jan is gynaecoloog en hoogleraar verloskunde en gynaecologie en heeft veel ervaring op het gebied van opleiding en scholing. 'Een zeer belangrijke factor, waarvan ik zelf geen kennis heb,' zegt Wijnand. Vanuit zijn kennis kan hij meedenken over hoe je mensen ter plekke het best kan leren zich te ontwikkelen, zodat zij dingen zelf anders kunnen aanpakken. Ook kan hij als geen ander mensen binden, een expertise die Wijnand onmisbaar noemt, zowel binnen de stichting als bij het aangaan van samenwerkingen. Wijnand praat al langer met Maas Jan over zijn ideeën voor een stichting, en ook over zijn overtuiging dat wanneer je de natuur wilt herstellen, je tegelijk moet kijken naar de mensen die er wonen. Als arts is Maas Jan meteen enthousiast over dat speerpunt, geformuleerd als 'kansen voor kansarmen'.

Hans (John) Heersink

Hans Heersink, ook wel John sinds hij als kind met zijn ouders mee emigreerde naar Canada, is al ruim veertig jaar een vriend van Wijnand. Ze ontmoetten elkaar in 1978, hun vaders hadden samen een investeringsmaatschappij. Ook Hans werkt in de veeteelt. Even werken ze zelfs samen, als Hans in Canada geschikte stieren zoekt voor Koepon. Hij is niet verbaasd over Wijnands ideeën, want hij kent hem bovenal als natuurman. 'Hij vroeg mij erbij zodat we vaker samen zouden golfen,' grinnikt hij. 'Ik kreeg pro forma de functie penningmeester, maar ik deed helemaal niets.' Wijnand ziet zijn vriend inderdaad graag, geniet van het samen golfen en van de gezellige avonden samen – Hans blijft na afloop altijd slapen – maar hij wil hem er zeker ook bij hebben om zijn kennis en ervaring als succesvol zakenman en investeerder. Hans weet hoe je 'van geld meer geld kunt maken'. Wijnand vraagt hem om toe te treden tot het bestuur van een beleggingsmaatschappij waarvan het rendement naar COMON stroomt om zo projecten te kunnen financieren. De maatschappij krijgt de naam PONOOC, ook weer een losse variatie op de letters van Pon en Coopon.

Hans van Poelvoorde

Net als Coos komt Hans van Poelvoorde uit de Pon-stal. Hij werkt er jarenlang, uiteindelijk als Director Business Development in de board van Pon Equipment & Power Systems. Van Poelvoorde is werktuigbouwkundig ingenieur en heeft een berg ervaring op het gebied van strategie, supply chains en IT. Wijnand kent Hans als een betrouwbare en intelligente kracht; hij vraagt hem al in een vroeg stadium om mee te denken over de opzet van COMON, het investeringsvehikel dat COMON moet financieren, PONOOC, en eventuele projecten die passen bij Wijnands ideeën.

Hans herinnert zich nog goed dat Wijnand recht voor zijn raap zei: 'Ik ga er een groot bedrag in steken en dan moet jij het werk doen.' Hans duikt in de ngo-wereld, waar hij en Wijnand dan nog

**Hans van Poelvoorde
komt uit de Pon-stal,
waar hij jarenlang werkt
als Director Business
Development.**

weinig van weten. Hij koopt een hele stapel boeken over filantropie, stuurt Wijnand dezelfde stapel. Een eyeopener is het boek *Billions of drops in millions of buckets. Why philanthropy doesn't advance social progress* van Steven H. Goldberg. Het schetst een ontluisterend beeld van de enorme hoeveelheid goede doelen en ngo's, die van alles doen en met de beste bedoelingen, maar die allemaal op hun eigen planeet lijken te opereren, niet of nauwelijks samenwerken en daardoor weinig echte veranderingen teweegbrengen. Het zijn de voorbeelden waar Wijnand zich niet aan wil spiegelen: het moet anders kunnen, denkt hij.

Project scan

Ter voorbereiding van de eerste COMON-vergadering vraagt Hans aan Wijnand om een stuk of tien formulieren in te vullen met tal van vragen die inzicht moeten geven in wat Wijnand nu precies wil met zijn stichting. Met vragen als 'Moet het structurele hulp zijn of noodhulp?' en 'Moeten het projecten zijn die dichtbij zijn of mogen ze overal ter wereld zitten?' wil Hans een profiel opstellen op basis waarvan het bestuur goed kan bepalen welke projecten zij willen gaan steunen.

Ook selecteert Hans al een lange lijst van projecten die in aanmerking zouden kunnen komen voor steun van COMON. Dertig daarvan nemen Wijnand en hij door; uiteindelijk maken zij een kleine selectie die het best voldoet aan de doelen en missie van COMON. Op basis van de voorbereiding maakt Hans een boekje dat als leidraad moet fungeren bij het selecteren van projecten op de langere termijn, genaamd COMON Stichting Project Scan.

Doelen en missie

Het is 28 maart 2011, 9 uur 's ochtends, als Wijnand Hans Heersink, Maas Jan, Coos en Hans van Poelvoorde in zijn boerderij de Hunzebocht in Garnwerd ontvangt en daar de eerste bestuursvergadering opent van de COMON Stichting. Iedereen presenteert zichzelf en krijgt een duidelijke functie (al was het maar op papier). Wijnand is uiteraard voorzitter, Hans Heersink penningmeester ('maar Coos doet alle financiën!'), Maas Jan secretaris, Coos directielid en Hans van Poelvoorde directeur. Wijnand benoemt vervolgens de belangrijkste drijfveren achter en oogmerken van de COMON Stichting, een soort eerste doelen en missie.

'JE MOET GEWOON BEGINNEN, HET SIMPEL HOUDEN, IS WIJNANDS DEVIES. ANDERS BEGIN JE NOOIT.'

Die betreffen, letterlijk geciteerd uit de notulen van die eerste bijeenkomst:

- Dingen doen die de wereld blijvend verbeteren, iets toevoegen waar men iets aan heeft, met substantie en op een slimme manier.
- De initiatieven moeten langdurig profijtelijk zijn voor de samenleving.
- Gebaseerd op een projectmatige aanpak.

Deze formulering is zo breed, daar valt alles onder als je wilt, maar het is een begin. Hij zal nog regelmatig worden herzien en aangescherpt – daarover later meer. Je moet gewoon beginnen, het simpel houden, is Wijnands devies. Anders begin je nooit.

De bestuursleden besluiten verder dat de overheadkosten laag moeten worden gehouden, ze accepteren dat ze geen beloning krijgen voor hun diensten, hoogstens onkosten zullen declareren. En ook moet het projectenoverzicht helder, actueel en toegankelijk zijn en aan de hand van de *COMON Stichting Project Scan* worden beoordeeld. Er zijn enorm veel mooie projecten, constateert het bestuur, maar ze moeten kritisch zijn, een duidelijke richting kiezen. Projecten waarbij bijvoorbeeld het fosfaatprobleem wordt aangepakt, of blinden een digitale stok moeten testen, wijken toch een beetje te ver af van wat ze voor ogen hebben en worden afgewezen.

Wel interessant en geschikt lijken onder meer 'Zonder malaria meer voedsel' (later bekend als SolarMal), afkomstig van het Wageningen Universiteits Fonds, waarbij een reeds ontwikkelde methode tegen malaria getest moet worden, locatie: het Victoriameer in West-Kenia. En 'TYM', een project van de Rabo Foundation voor microfinanciering van ondernemende vrouwen in Vietnam.

Misschien wel het meest aansprekende project omdat het direct een antwoord geeft op de wens van Wijnand om bomen te planten, is het [Hurri Hills](#) project, ook in Kenia, waar Pieter Hoff grootse plannen heeft met zijn Waterboxx-methode. Duidelijk is dat over alle projecten meer informatie nodig is voordat een fonds van COMON zal worden toegekend. De betreffende organisaties en

initiatiefnemers zal worden gevraagd een presentatie te komen geven voor het bestuur. Pieter Hoff mag dat meteen die eerste vergadering doen. Hans van Poelvoorde heeft hem al uitgenodigd; het begin van een lang en kronkelig pad dat COMON met hem zal bewandelen. ~

**‘De komst van COmON
is hier een enorm
geschenk. Ze maken
ons werk compleet.’**

Werner Myburgh

SCALE UP - De sloppenwijken van Nairobi zijn de focus voor het ontwikkelen van een effectief en efficiënt model voor de bestrijding van hart- en vaatziekten

HOOFDSTUK 02

Vallen en opstaan

Over idealisten, wetenschappers, avonturiers en projecten met potentie

Typend voor de begintijd van COMON is dat er veel geld is en de wil en wens van Wijnand om dat te investeren in een aantal verschil makende projecten, maar dat er nog niet echt een duidelijke richting is: een focus ontbreekt nog. Er wordt vooral gekeken naar projecten die zich aandienen, die Hans van Poelvoorde op het spoor komt, of die de andere bestuursleden aandragen vanuit hun eigen vakgebied.

Vervolgens wordt er kritisch gekeken, zeker ook naar de financiële haalbaarheid. Daarover worden soms stevige discussies gevoerd, waarbij men elkaar vooral scherp houdt en elkaar goed aanvult. Sympathie speelt zeker in deze begintijd een grote rol in het wel of niet kiezen voor een project. Opvallend is ook dat niemand schroomt te benoemen of hij een goed gevoel heeft bij een project of persoon. Voelt het 'niet pluis', zoals Maas Jan het noemt, dan is het 'nee'. Is er een klik en vertrouwen, dan is het 'ja'. Zo omarmt COMON in de eerste periode een aantal projecten waar Wijnand en het bestuur nog altijd tevreden en met trots op terugkijken.

De Waterboxx

De Noord-Hollandse Pieter Hoff is een lelieteler en im- en exporteur van bloembollen. Hij reist voor zijn bedrijf de hele wereld over. Als steeds meer klanten klagen over het dalende grondwaterpeil, de ontbossing en de toename van geërodeerde gebieden, verkoopt Hoff zijn leliebedrijf en start in 2003 Groasis. Met dit bedrijf wil hij zich richten op efficiënter watergebruik. Zijn eerste product is de Waterboxx® plant cocoon, kortweg de Waterboxx. Het is een betaalbaar product waarmee je bomen, groenten en struiken kan planten op een effectieve en waterbesparende manier en zelfs op totaal gedegradeerde grond. Wijnand vindt het meteen een geweldige uitvinding.

Tijdens de eerste bestuursvergadering van COMON vertelt Hoff uitgebreid over de werking van de Waterboxx en welke projecten er lopen. In 2010 heeft hij zo'n 30.000 exemplaren verkocht en 90 procent van de geplante bomen groeit goed. Zijn volgende stap is het Hurri Hills project in Kenia, waar hij in samenwerking met twee Keniaanse universiteiten het gebied door middel van

Pieter Hoff met de Waterboxx® plant cocoon in Ecuador

de Waterboxx wil herbebossen. Om dit project te helpen financieren, klopt hij aan bij COMON. Het bestuur is niet alleen gecharmeerd van het product, maar ook van het idee om de lokale bewoners direct bij het project te betrekken. Zij brengen grond in en hun arbeid wordt betaald. Ook interessant is de betrokkenheid van een CO₂-specialist met het oog op de CO₂-credits die kunnen bijdragen aan de opbrengsten van het project. Hoff hoopt dat COMON de productie van de Waterboxx wil financieren. Maar daar ziet het bestuur niet zozeer z'n rol: dan wordt COMON partner in de onderneming terwijl het doel is om projecten te steunen. Besloten wordt wel dat Hans van Poelvoorde samen met Pieter Hoff een goed businessplan gaat maken op basis waarvan zal worden besloten of COMON in Groasis zal investeren.

'Pieter was een warhoofd,' herinnert Wijnand zich van het begin, maar bovenal een idealist pur sang, met creatieve ideeën en een enorm doorzettingsvermogen. 'Ik houd van dat soort mensen!' zegt hij. 'Maar als het blijft bij geweldige ideeën en ze niet worden omgezet in duidelijke daden met de potentie echt groot te worden, kan ik er niet zo veel mee.' Toch blijft Wijnand Hoff door de jaren heen steunen, al was het alleen maar door aanzienlijke hoeveelheden Waterboxxen af te nemen.

Op 13 april 2021 overlijdt Pieter Hoff. Het bericht over zijn overlijden komt voor COMON totaal onverwacht. Het bestuur zal de bijzondere, iconische man zeker missen.

SolarMal

Een ander project van het eerste uur is SolarMal. Wijnand heeft vanuit zijn landbouwachtergrond contacten bij de Wageningen Universiteit waardoor het een kleine stap is het bestuur te polsen welke projecten zij hebben die op zoek zijn naar financiering. Uit de lijst pikt het bestuur al snel het eerder genoemde malariaproject in West Kenia. [Willem Takken](#) doet als professor entomologie aan de Universiteit Wageningen onderzoek naar alternatieve manieren om malaria te bestrijden. Klamboes zijn niet afdoende en muggen worden steeds resistenter tegen insecticide. Hij ontwikkelt met zijn team een geheel innovatieve methode, gebaseerd op het wegvangen van muggen (dit is nog nooit eerder gedaan) en een participatoire aanpak (de bevolking moet zelf meewerken aan de interventie). De methode bestaat uit een lokstof die een menselijke geur simuleert en waaraan een val wordt gekoppeld. Om de val, die op basis van elektriciteit de geur verspreidt, te laten draaien, verbindt Takken hem met een zonnecel. In veel malariagebieden hebben mensen meestal geen elektriciteit; hun lampen branden op kerosine en ze laden hun telefoons op in de dichtstbijzijnde buurtwinkel.

Om te onderzoeken of de val effectief is, wil hij een onderzoek starten met de val in West-Kenia, op [Rusinga Island](#), een eiland in het Victoriameer. Het voordeel van het eiland is dat het een afgesloten gebied is. Er vindt geen migratie van muggen plaats vanaf het land. Om mee te doen, hoeven mensen alleen het zonnepaneeltje op het dak te bevestigen en de val buiten aan het huis te hangen. Het project noemt hij SolarMal. Het is veelbelovend. Wijnand selecteert het omdat het een gezondheidsprobleem helpt op te lossen en om deze gloednieuwe innovatie op het terrein van malariabestrijding te helpen ontwikkelen.

‘HET WEGVANGEN VAN MUGGEN IS EEN GEHEEL INNOVATIEVE METHODE EN NOG NOOIT EERDER GEDAAN.’

SCALE UP

Wijnand vraagt ook aan Maas Jan om vanuit zijn medische expertise te kijken naar projecten die wellicht passen bij COMON. Maas Jan denkt direct aan een interventie voor hart- en vaatziekten in de sloppenwijken van Nairobi waar tropenarts en voormalig arts bij Artsen Zonder Grenzen Steven van de Vijver – die onder begeleiding van Maas Jan in Groningen zijn geneeskunde studie volbracht – mee bezig is. Hij is verbonden aan het Amsterdam Institute of Global Health & Development en zal later directeur worden van het daarbij horende onderzoeksbureau Urban Health.

Het project wordt al gesteund door de [AMC Foundation](#), waardoor Maas Jan ermee bekend is. Van de Vijver zal met de wetenschappelijke inzichten van deze interventie promoveren bij professor Joep Lange, onder meer bekend van zijn uitgebreide onderzoek naar HIV in Afrika en oprichter van Pharm Access, een stichting die medische voorzieningen beschikbaar maakt en medicijnen betaalbaar voor de allerarmsten. (*Lange en zijn vrouw zullen in 2014 omkomen bij de MH17-ramp; een groot verlies.*) Lange en Van de Vijver delen hun liefde en verbondenheid met het Afrikaanse continent. Beiden verbazen zich over de snelle opkomst van westerse welvaartsziekten in met name de grote Afrikaanse steden, en vooral onder de armere bevolking.

Dat komt, zo blijkt later, met name door een combinatie van leefstijl, dieet, beweging, maar ook stress van het leven in de sloppenwijk. En door een genetisch en epigenetisch element: de Afrikaanse bevolking heeft meer aanleg voor deze ziekten en wanneer een baby voeding tekortkomt, ontwikkelt die op latere leeftijd eerder obesitas: het zogenoemde hongerwinter-cohort.

Lange en Van de Vijver zoeken contact met het [African Population and Health Research Centre](#) (APHRC) in Nairobi, waar veel hoogopgeleide artsen werken en dat al meer dan tien jaar onderzoek doet naar de gezondheid van mensen in de sloppenwijken van de stad. Van de Vijver haakt uiteindelijk aan bij een project van Catherine Kyobutungi, een Oegandese arts die later directeur wordt van het APHRC. Hij verhuist met zijn vrouw en twee kleine kinderen – hun derde kind wordt daar geboren – naar Kenia en doet er drie jaar veldwerk. Zijn doel is een kosteneffectief, schaalbaar en duurzaam model te ontwikkelen voor preventie van hart- en vaatziekten van de stedelijke bevolking in de sloppenwijken. Het krijgt de naam SCALE UP, een soort acroniem voor *sustainable model for cardiovascular health by adjusting lifestyle and treatment with economic perspective in settings of urban poverty*. De AMC Foundation zoekt nog een partij om het project van Van de Vijver te financieren. COMON besluit erin te stappen.

TYM

En dan is er nog TYM, het microkredietproject voor vrouwen in Vietnam, dat via de [Rabo Foundation](#) in beeld is gekomen. Het project betreft een afgebakend en duidelijk project, waarmee je op eenvoudige wijze een groot verschil kan maken voor de armere bevolking in Vietnam. Daarbij gaat het ook nog eens om leningen die de vrouwen krijgen; het geld zal uiteindelijk worden terugbetaald. Er wordt niet al te lang bij stilgestaan en besloten het project te financieren. Het zal een goede keuze blijken. 'Money well spent' concludeert het bestuur.

Zambia Barotseland Project

Zambia Barotseland Project is een onderdeel van het [Peace Parks Initiative](#). Dat heeft als doel de natuur in een aantal aan elkaar grenzende landen in zuidelijk Afrika te herstellen en te harmoniseren, en vrije doorgang voor mens (toerisme) en dier te bewerkstelligen. Daarbij heeft ook het creëren van

SCALE UP - Een arts doet onderzoek naar de gezondheid van mensen in de sloppenwijken van Nairobi

TYM - Vrouwen aan het werk op een theeplantage in Vietnam

‘IEDEREEN IS HET EROVER EENS DAT HET EEN PRACHTIG PROJECT IS EN HEEFT ALLE VERTROUWEN IN DE PEACE PARKS FOUNDATION.’

economische activiteit voor de zeer arme bevolking in dit gebied prioriteit. Een belangrijk aspect is dat bevoegdheden van de centrale overheid weer worden teruggeplaatst in de lokale gemeenschappen. Iedereen is het erover eens dat het een prachtig project is en heeft alle vertrouwen in de Peace Parks Foundation, opgezet door Prins Bernhard, Nelson Mandela en Anton Rupert. Maar de gevraagde steun hier zou erop neerkomen dat COMON alleen een kleine sponsorrol heeft. Dat past niet bij de manier waarop Wijnand naast investeren ook invloed wil kunnen uitoefenen, om zo

maximaal impact te kunnen hebben. In eerste instantie betekent dat een ‘nee’, maar ze besluiten wel verder te praten over eventuele andere mogelijkheden tot samenwerking. Dat Peace Parks niet veel later alsnog op de agenda staat en een van de partijen zal worden die COMON structureel steunt, is dan nog ondenkbaar.

Snelle jongens

Er zijn ook projecten die veelbelovend lijken maar waar COMON al in een vroeg stadium van besluit er toch vanaf te zien. Zoals de [Naga Foundation](#), een platform dat organisaties opzet en verbindt die zich bezighouden met het op grote schaal vergroenen van de wereld, het op gang helpen van lokale economieën en mensen bewust maken van de problemen en oplossing op dit vlak. De ambitie is ‘de grootste ecologische footprint ooit achterlaten’. Het Hurri Hills project, waar ook Pieter Hoff een bijdrage aan wil leveren met zijn Waterboxx, is er een voorbeeld van. En tot de verbeelding spreekt ook een onderliggend project genaamd [Justdiggit](#), een initiatief dat in een groot aantal gebieden in Afrika samen met de lokale bevolking en door middel van verschillende vergroeningstechnieken de uitgedroogde aarde wil herstellen. Het sluit allemaal haarfijn aan bij wat COMON wil. Er zit een groepje jonge, enthousiaste jongens achter: Peter Westerveld, Fried-Jan Unger en Dennis Karpes. Hun ideeën zijn goed en ze weten die vooral ook met prachtige campagnes te presenteren.

Er vinden achter elkaar twee ontmoetingen plaats, waarvan één met co-sponsor Good Energies van Marcel Brenninkmeijer, en er wordt een grant van 1 miljoen euro toegekend. De mannen worden later ook uitgenodigd voor het openingsfeest voor de heropgebouwde Hunzebocht. De boerderij brandde in 2009 vrijwel geheel af. In 2011 viert Wijnand met zo’n tachtig mensen dat het mooie gebouw weer staat. Justdiggit geeft een presentatie over hun verdere ambities. ‘Deze jongens komen over als een soort avonturiers met een heel goede babbel’, weet Maas Jan nog goed. ‘De inhoud was prima, maar ze brachten het te glad, het was een commercieel verhaal dat veel vragen oproep.’ Het bestuur steunt ze maar er is ook twijfel. Coos ziet al snel dat ze veel te hard van stapel lopen. ‘We hadden de donatie in tranches verdeeld, maar daar gingen ze ook meteen overheen. En er was de nodige onderlinge frictie, daardoor kwam het niet goed van de grond.’ Uiteindelijk besluit Wijnand er al snel weer uit te stappen. ‘Die jongens kregen ruzie met elkaar. Toen dacht ik meteen, daar stop ik geen cent meer in. Ik houd niet van geruzie.’ Wijnand weet dat de huidige COMON directeur John Loudon inmiddels weer met deze jongens praat, maar blijft sceptisch. ‘Ze zijn er nog, ze doen het geloof ik goed en ik wens ze alle succes,’ zegt hij, ‘maar als ik eenmaal afscheid heb genomen, kom ik niet snel weer terug.’

Een andere club met ook een mooi concept alsmede een gladde verkoper aan het roer is de [Black Jaguar Foundation](#). De oprichter is een jongen die als eerste zijn boek aan Wijnand overhandigt over zijn avontuurlijke tocht per motor dwars door de Verenigde Staten en die ratelt over de Jordanese prinsessen in zijn raad van advies. Maar gladde jongens passen niet zo goed bij Wijnand. Hij vindt het een mooi verhaal, maar is vooral benieuwd naar wat al concreet wordt gedaan en bereikt. Hoe mooi het concept ook is, de club krijgt van hem vooralsnog geen cent.

Trial and error

Sommige projecten komen simpelweg onvoldoende van de grond waardoor COMON er na korte tijd weer uitstapt. Het is in het begin ook gewoon een kwestie van proberen, van *trial and error*. Een voorbeeld is het [Medical Knowledge Institute](#) dat zich inzet voor het geven van basale voorlichting over hygiëne aan bewoners van sloppenwijken in Zuid-Afrika. De slogan ‘Vrouwen en kinderen eerst’ spreekt het bestuur aan, de hulp heeft in de eerste plaats

als doel sterfte onder vrouwen en kinderen in de sloppenwijken tegen te gaan. Het MKI krijgt ook al steun van Desmond Tutu, en kan gemakkelijk worden uitgerold in andere landen. COMON besluit het project ook te steunen, met de voorwaarde dat de komende jaren wordt bewezen dat de formule werkt. Uiteindelijk stopt de steun alsnog – omdat het project niet goed loopt, maar vooral vanwege het gezondheidskarakter, dat niet goed meer zal passen bij de aangescherpte missie van COMON. Nog een project dat Hans van Poelvoorde in die begintijd op de agenda zet is [Avalon](#), van Martien Lankester. Hierbij worden jongeren in de sloppenwijken van Kaapstad opgeleid in stadslandbouw. Het project voldoet aan het deel van de missie: het scheppen van kansen voor kansarmen, en COMON stapt erin. Maar het aantal studenten dat wordt afgeleverd, blijkt mager. Als Maas Jan erop terugblijkt, stelt hij dat urban agriculture perfect paste bij het beleid van COMON, maar dat simpelweg het rendement van het project te laag bleef: 'Ze waren gewoon te duur!' Uiteindelijk blijft het bij een eenmalige schenking.

WikiForest

Wijnand bedenkt ondertussen een eigen project. Om goed overzicht te krijgen waar herbebossingsprojecten zijn, of zouden moeten worden opgericht, wil hij in kaart brengen waar op de wereld bossen verdwijnen en worden aangeplant. Het moet een portal worden, een soort digitale herbebossingsbibliotheek, onder de naam WikiForest. Zo moet in een muisklik zichtbaar worden wat het project inhoudt, welke methoden worden toegepast, wat de resultaten zijn en welke lessen eruit kunnen worden getrokken. Het uiteindelijke doel is mensen bewust maken en in actie brengen, en zo landschapsrestauratie mainstream maken. Want er wordt veel bedacht en gepraat, maar er is geen motor. Het is een mooi idee, maar om het goed uit te rollen, moet je samenwerken met grote en betrouwbare partijen, zoals Oxford University of de Wageningen Universiteit. Als het niet goed van de grond komt, neemt Wijnand er ook weer snel afscheid van. Tien jaar later krijgt het idee alsnog vorm, zij het met een iets andere invulling: het in kaart brengen van mangroves over de hele wereld.

ANBI-status

Een belangrijke stap die COMON een jaar na de oprichting weet te zetten, is het verwerven van de ANBI-status. Dat houdt in dat je een algemeen nut beogende instelling bent en daarom bepaalde belastingvoordelen geniet.

Coos maakt zich er hard voor. 'Het is misschien wel het belangrijkste dat ik voor COMON heb kunnen doen,' zegt hij. 'Je moet er vooral een hoop formaliteiten voor regelen, de jaarrekening jaarlijks overleggen en een goede website kunnen laten zien, maar het is belangrijk. Zonder die status kun je niets aftrekken en is elke donatie tweemaal zo duur.'

Avalon - Urban agriculture paste perfect bij het beleid van COMON, maar uiteindelijk bleef het bij een eenmalige schenking

‘Zo kwamen de drie zones op gang en door regeneratieve landbouw is de welvaart van de mensen toegenomen.’

Maas Jan Heineman

HOOFDSTUK

03

Missie en doelstelling in ontwikkeling

De 4 Returns filosofie, een taal die iedereen begrijpt

Dingen doen die de wereld blijvend verbeteren, profijtelijk voor de samenleving en met een projectmatige aanpak. Onder die eerste definiëring van de missie en doelstellingen van COMON kun je heel veel goede doelen hangen. Dat wist Wijndand ook wel toen hij de eerste vergadering voorzat. Maar als je wacht tot alles perfect is, start je nooit. Je moet ergens beginnen, de focus dient zich dan wel aan. En dat is precies hoe het gaat.

In de eerste jaren begint elke vergadering met het onder de loep nemen van die missie en doelen. Er ontstaan in eerste instantie twee sporen: Gezondheid en Groen. Een jaar later zijn die weer achterhaald. De definitie ‘mensen op het platteland kansen geven geld te verdienen, om daarmee tegelijkertijd gebieden die in ongerede zijn geraakt weer groen te maken’ passeert. Educatie aan bewoners hoort daarbij. En ook: ‘iets substantieels op gang brengen dat elders gerepliceerd kan worden’.

Keuzes maken

Na een jaar investeren in een heel aantal projecten – soms met succes, soms met een teleurstellend resultaat – zetten de bestuurders alles nog eens op een rijtje. Is het geld goed besteed? Hoe kan het beter? En hoe kunnen we gericht kiezen? Nu voelt die keuze soms nog wat willekeurig. Ook betreffen van de eerste vijf projecten er vier de gezondheidszorg. Dat is eigenlijk niet de bedoeling. Groen en water moeten speerpunten zijn, vindt Wijnand. De behoefte groeit aan meer afbakening en focus. ‘We waren te veel generalist,’ weet Coos nog. ‘We zagen steeds beter dat we specialist moesten worden.’

Wijnand weet inmiddels zeker dat hij in de eerste plaats wil inzetten op *‘regreening the planet’*: meer teruggeven aan de natuur, bijvoorbeeld door herbebossing. Ook is hij ervan overtuigd dat dat niet lukt zonder betrokkenheid van de lokale bevolking. ‘En,’ onderstreept hij, ‘om echt een verschil te maken, moeten het projecten zijn met de potentie om heel groot te worden. COMONs steun moet andere partijen inspireren ook mee te doen, er moet dat vliegwieleffect ontstaan.’ Meer focus betekent ook: meer keuzes maken. Het gevolg is dat het scheppen van kansen voor kansarmen en projecten puur op het gebied van de gezondheidszorg naar de achtergrond gaan.

Hans van Poelvoorde vat het als volgt samen: ‘Groen, herbeplanting en werkgelegenheid, en dat in die gebieden waar de behoefte het grootst is.’ Maar de focus wordt pas echt solide als Willem Ferwerda zijn entree bij COMON maakt.

Verlies van biodiversiteit

Hoewel hij in Amsterdam is geboren en tussen het beton opgroeit, is Willem Ferwerda als kind zo’n jongetje dat het liefst buiten speelt in de natuur, kikkers vangt en beestjes mee naar huis neemt om te onderzoeken. Hij studeert biologie en specialiseert zich in de tropische ecologie. Als hij onderzoek doet in Colombia, ziet hij hoe steeds meer natuur wordt omgevormd tot landbouwgrond. ‘Een begrijpelijke keuze voor de korte termijn, het levert voedsel op,’ blikt hij terug, ‘maar toen al, in de jaren ‘80, zagen de boeren zelf ook dat het op de langere termijn hun grond kapotmaakte.’

Ferwerda werkt daarna bij verschillende natuur-beschermingsorganisaties, waaronder 17 jaar bij de Nederlandse tak van de International Union for Conservation of Nature (IUCN), ‘s werelds grootste en oudste unie voor natuurbescherming en moederorganisatie van het Wereld Natuur Fonds. Hij werk daar vijf jaar als manager Regenwoud Fonds en twaalf jaar als directeur. In die jaren maakt hij kennis met IUCN’s ecosysteembenadering model (ecosystem approach), en bouwt hij een enorm netwerk op binnen de internationale natuurbescherming, consultancy en multinationals en kleinere bedrijven. Hij raakt bevriend met Herman Wijffels en praat regelmatig met Paul Fentener van Vlissingen (die helaas in 2006 overlijdt) en Alexander Rinnooy Kan. Zijn doel: de ecologie binnen overheden en bedrijven serieus op de kaart zetten. ‘Ze doen bijna allemaal aan *“greenwashing”*,’ legt hij uit, ‘maar het blijft vaak bij mooie verhalen of rommelen in de marge. CEO’s zitten vast aan aandeelhouders en kunnen daardoor geen echte omslag maken.’

Willem Ferwerda studeert biologie en specialiseert zich in de tropische ecologie. Zijn doel: de ecologie binnen overheden en bedrijven serieus op de kaart zetten.

Ferwerda weet echter uit ervaring dat aandeelhoudersmaximalisatie op de lange termijn altijd leidt tot vernietiging van natuur. En dan bovenal: het verlies van biodiversiteit. 'De gevolgen daarvan zijn vele malen groter dan die van de klimaatverandering,' zegt hij. 'Maar het mooie is: je kan er wat aan doen.' Al jaren was het theoretische model van IUCN's ecosysteem benadering zijn leidraad, nu werd het realiseren hiervan in de praktijk zijn thema. Dat is zijn missie.

Pijplijn met projecten

Hoewel Ferwerda vanuit IUCN veel invloed kan uitoefenen, is hij op zijn hoge post ook gebonden en kan hij niet om trage, bureaucratische processen heen. Hij is echter ongeduldig, de problemen zijn urgent, hij wil snelheid maken en een drastische omslag aanjagen in de mentaliteit van steeds meer consumenten tegen een veel te lage prijs. In 2012 neemt hij een sabbatical om na te denken over hoe je een praktische en systemische slag kan maken op het gebied van ecologisch herstel. Hij gaat op reis, praat in een groot aantal landen met ondernemers, boeren en investeerders, en concludeert dat mensen over het algemeen dezelfde dromen en frustraties hebben: ze willen een betere wereld nalaten aan hun kinderen, maar in het huidige systeem is dat onmogelijk. Zoals hij al zag in Colombia, zien mensen in al deze landen wel dat hun ontbossing en landbouw desastreus zijn voor de toekomst, maar om nú te overleven, kunnen ze weinig anders.

Ferwerda besluit dat hij een pijplijn moet creëren met alleen maar regeneratieve projecten: projecten die constructief zijn voor zowel natuur en milieu als de mensen zelf. Want als je die derde pijler vergeet, krijg je de mensen nooit mee en is alles gedoemd te mislukken. Zijn bevindingen publiceert hij in een klein boekje met de naam *Nature Resilience*, bij de Rotterdam School of Management. Ferwerda voert op dat moment al regelmatig overleg met Pieter Hoff en Eduard Zanen, de eigenaar van Bugaboo, die al betrokken is bij de Waterboxx van Hoff en ook bereid is te investeren in Ferwerda's plannen. Ook heeft hij zich een paar jaar eerder verbonden aan de Chinees-Amerikaanse filmmaker John D. Liu. Die maakte de prachtige film *Hope in a changing Climate* over natuurherstel in het Chinese lössplateau. 'Johns films illustreren perfect deze boodschap,' vertelt Ferwerda. 'Hij kan als geen ander laten zien wat ik bedoel, daarom nam ik hem in dienst.' Er volgen meer documentaires, uiteindelijk ook over Ferwerda's 4 Returns filosofie.

4 Returns

Ferwerda zoekt naar een taal die iedereen begrijpt, van overheden en bedrijven, tot boeren en natuurbeschermers. Het valt hem op dat iedereen over *return on investment* spreekt, maar daar lang niet altijd hetzelfde mee bedoelt. Een investeerder kijkt bijvoorbeeld naar wat iets financieel oplevert, een boer naar wat hij kan oogsten. 'Als je een brug wilt bouwen, moet je een taal bespreken die iedereen begrijpt,' stelt hij, 'en die iedereen aanspreekt.' Het woord 'return' is essentieel, merkt hij. Maar we moeten onderscheid maken tussen verschillende soorten returns.

Hij definieert er uiteindelijk vier:

1. de Return on Inspiration: zingeving is de drijfveer voor alles, als mensen er zin in hebben dan volgt de rest vanzelf;
2. de Return on Social Capital: door mensen bij een project te betrekken, met bijvoorbeeld het creëren van projectgerelateerde banen, neemt hun welzijn toe en hun bereidheid het gebied te herstellen;
3. de Return on Nature: door regeneratieve landbouw herstel je de biodiversiteit, stijgt de waarde van de grond en wordt die aantrekkelijker voor de mensen die er wonen. Door te investeren in de juiste bomen en gewassen vergroot je de CO₂-opslag en groeit dus ook je kapitaal aan emissierechten;
4. de Return on Investment: door te investeren in werkgelegenheid en natuur stimuleer je de gehele economische bedrijvigheid en zo het financiële kapitaal van een gebied.

De eerste drie Returns genereren een duurzaam rendement, zodat mensen er blijven leven, de vierde geeft ook een financiële opbrengst. 'Dat rendement is wel lager dan het rendement van het oude systeem,' legt Ferwerda uit, 'daar ontkom je niet aan, maar maximalisatie van Return on Investment per hectare leidt nu eenmaal tot degradatie. Alleen maximalisatie van de 4 Returns per landschap leidt tot herstel.' Om deze 4 Returns in de praktijk te brengen, zijn nog twee componenten essentieel. Ze moeten plaatsvinden in drie zones: de natuurlijke zone, de gecombineerde zone van natuur en waar mensen leven, en de economische woonzone. Ferwerda: 'Deze zonerings aanpak is er vooral op gericht om mensen in stappen te helpen begrijpen hoe de ecologie van een landschap werkt.' En ten slotte is er tijd nodig: minimaal twintig jaar, liever meer. Samengevat noemt hij het de 4R/3Z/20Y filosofie.

RETURN OF
INSPIRATION

RETURN OF
SOCIAL CAPITAL

RETURN OF
NATURAL CAPITAL

RETURN OF
FINANCIAL CAPITAL

RETURN OF INSPIRATION

Giving people hope and a sense of purpose

RETURN OF SOCIAL CAPITAL

Bringing back jobs, business activity, education and security

RETURN OF NATURAL CAPITAL

Restoring biodiversity, soil and water quality

RETURN OF FINANCIAL CAPITAL

Realizing long-term sustainable profit

‘DE 4 RETURNS VAN WILLEM WAREN DE FOCUS EN DEFINITIE WAAR COMON NAARTOE WILDE, HET SLOOT PERFECT AAN.’

Meetbare resultaten

Het is Pieter Hoff die Nature Resilience van Willem Ferwerda op het bureau legt van Wijnand Pon. ‘Willem is een man met dromen op het vlak waar jij naartoe wilt,’ zegt Hoff erbij. Wijnand leest het boekje en vindt het veelbelovend. Hij ziet meteen dat de 4 Returns een concreet handvat bieden waarmee je aan de slag kunt. ‘De 4 Returns van Willem waren de focus en definitie waar COMON naartoe wilde, het sloot perfect aan.’

Wijnand ziet zoveel bedrijven die praten over het klimaatprobleem, die hun mond vol hebben van vergroenen, recyclen en cradle to cradle. Hij is verrast en verheugd dat Willem niet alleen heeft nagedacht over de Why, maar ook over de What en de How. Het grootste pluspunt is dat er voor de 4 Returns formules te ontwikkelen zijn om ze ook daadwerkelijk te meten. Wijnand verwacht dat de methode daardoor wordt verzakelijkt en dat daarmee de kans

dat bedrijven er in meegaan exponentieel zal toenemen. Die slag wordt voor Wijnand een hoofdthema. Samen met de Wageningen Universiteit en KPMG zullen ze later deze formules ook daadwerkelijk ontwikkelen. ‘Het enige waar Willem nog geen antwoord op had, was het financiële vraagstuk, de centen,’ zegt Wijnand. ‘En die had ik.’

Stevige discussies

Op 18 december 2012 schuift Willem Ferwerda aan bij de bestuursvergadering van COMON in Garnwerd. Hij presenteert zijn Nature Resilience-concept en de 4 Returns en toont daarbij ook de film van John D. Liu. Daarin heeft de filmmaker in beeld gebracht hoe het lössplateau, een gebied in China zo groot als België, geheel kaalgevreten door geiten en uitgeput door de mensen die er wonen, wordt geëvalueerd en in tien jaar tijd compleet hersteld. Willem onderstreept dat dit is wat hij wil bewerkstelligen, op grote schaal en wereldwijd, door waar nodig te starten met nieuwe projecten en waar het kan in te haken

op bestaande projecten. Als een soort makelaar wil Willem alle relevante partijen bij elkaar brengen en zo hun slagkracht vergroten en versnellen. Het verhaal slaat aan en vooral de film wekt diepe indruk. Maar er zijn ook kritische vragen. Als zoveel organisaties dit al doen, wat is dan de toegevoegde waarde precies? Is Ferwerda vooral bevlogen of representeert zijn model ook de feiten? Willem herinnert zich dat er stevig gediscussieerd werd. ‘Wijnand zag met name het belang van groot inzetten op herstel van biodiversiteit nog niet helemaal. Ik heb hem toen geprobeerd ervan te overtuigen dat herstel en behoud van biodiversiteit het allerbelangrijkste is van een duurzame landschapsaanpak, en dat hij dat moest zien zitten, omdat het anders niet zou werken.’

Als Wijnand vraagt wat Willem precies wil van COMON, wat hij nodig heeft, draait Willem er niet omheen en zegt dat hij voor zeker twintig jaar financiering nodig heeft om een team te kunnen betalen, het concept uit te rollen en te bewijzen dat het hout snijdt. COMON zoekt echter projecten, geen stichting om in te stappen en zich voor zo’n lange tijd aan te binden.

Missing link

Terugkijkend op die eerste bijeenkomst zegt Willem: ‘Nu ik Wijnand beter heb leren kennen denk ik dat hij mij toen aan het testen was, hij wilde weten wat voor vlees hij in de kuip had. Ik dacht regelmatig: dit zijn mensen met goede intenties, maar ze hebben geen idee van mijn vakgebied. Het was een mooie bijeenkomst en dat we beiden kritisch waren, gaf wederzijds respect, maar ik had niet meteen het gevoel dat ze mij zouden gaan steunen.’ Als hij Garnwerd verlaat, kan Willem zichzelf wel voor zijn kop slaan dat hij zo fel is geweest. ‘Ik dacht: shit, het is niet gelukt. Ontmoet ik eindelijk een filantroop die echt een verschil kan maken, ga ik met lege handen weg. Maar ik was ook blij dat ik voet bij stuk had gehouden, ik had een missie en geloofde daar heilig in. Die kant wilde ik op, en nergens anders.’ Willem onderschat echter de impact van zijn verhaal op de bestuursleden van COMON. De bestuurders hebben weliswaar nog veel vragen, maar wat overheerst, is dat Willem zonder twijfel iets belangrijks kan toevoegen aan COMON. Hij heeft precies de afgebakende focus waar de stichting naar op zoek is. En daarbij weet hij alles over de inhoud. Hij heeft de kennis, de ervaring en een enorm groot netwerk in de wereld van natuurherstel, kent de mensen bij de ngo’s, de boeren, de ecologen en de bedrijven. Hij is wat dat betreft de *missing link* die nodig is om de missie en doelen van COMON nu definitief te maken.

**‘Nu ik Wijnand
beter heb leren kennen
denk ik dat hij mij
toen aan het testen was.’**

Willem Ferwerda

HOOFDSTUK

04

Een nieuwe liefde

Afscheid van gezondheidsprojecten en de ontdekking van de Galapagoseilanden

Met een heldere missie voor ogen is het de vraag of sommige projecten die er niet geheel of helemaal niet aan bijdragen wel moeten worden voortgezet. SolarMal is zo'n project. De testfase van de muggenval op Rusinga Island duurt lang. Eerst moet geïnvesteerd worden in voorlichting en educatie. De eilandbewoners hebben vaak een grote kennisachterstand, ze gaan op hun twaalfde van school om te werken op het land.

‘Ze wisten niets van malaria,’ vertelt Willem Takken, ‘en ze waren zich er niet bewust van dat de ziekte vaak wordt overgedragen door muggen.’ Hans van Poelvoorde bezoekt samen met Takken en Maas Jan het project in de beginfase en woont een voorlichtingsbijeenkomst bij. Hij herinnert zich dat een vertegenwoordiger van de gemeenschap naar voren trad en zei: ‘Malaria is voor ons niet zo’n belangrijk issue, maar elektriciteit wel.’ De muggenval wordt dan ook vooral verwelkomd vanwege de zonnecel en de accu die erbij horen. ‘Die konden ze goed gebruiken om hun lampen te laten branden en hun telefoon op te laden,’ vertelt Hans.

30 procent minder malaria

Takken stelt een postdoc aan die samen met een klein team – inclusief een socioloog om mensen ervan te overtuigen dat de val echt goed voor hen is – het project gaat begeleiden. In het begin is er wat wrijving. ‘Vooral doordat de kosten de pan uit leken te rijzen,’ zegt Takken. ‘Het bestuur van COMON werd daar nerveus van.’ Samen met zijn vrouw Harryet komt Wijnand langs om het project te zien. En Maas Jan gaat drie keer mee naar Rusinga Island. ‘Dat was fijn,’ weet Takken nog goed, ‘ik was door het wantrouwen echt een beetje in mijn eer aangetast. Maar Maas Jan begreep heel goed wat wij deden en kon dat goed terugkoppelen aan het bestuur.’

Achteraf is de financiële stress in het begin een kleine rimpeling in een verder plezierige samenwerking. Na twee jaar onderzoek, het ontwikkelen van de val en voorlichting van de bevolking, begint eindelijk de implementatie. Het is een grote dag als drie zeecontainers vol muggenvallen aankomen bij Rusinga Island. Maar de logistiek en installatie van de vallen is een helse klus.

Willem Takken doet als professor entomologie aan de Universiteit Wageningen onderzoek naar alternatieve manieren om malaria te bestrijden.

Op het eiland zijn 84 dorpen, er wonen 4500 families, soms verspreid over drie huisjes, soms in één huis. Ze krijgen allemaal een [SolarMal](#). Per dorp duurt het een week om de vallen, inclusief de zonnecellen, te installeren. Ook deze fase duurt twee jaar, aan het eind daarvan zijn vrijwel alle huizen van een val voorzien. Ten slotte vindt de evaluatie plaats. De resultaten zijn geweldig: door de val is malaria op het eiland met 30 procent afgenomen. ‘Nooit eerder werd een malaria interventie project succesvol uitgevoerd met actieve participatie van de bewoners,’ zegt Takken. ‘Als je daarbij een risico afname bereikt van 30 procent is dat een uniek resultaat voor deze dodelijke infectieziekte. Met andere methodes tegen malaria werd nooit meer dan 20 procent vermindering bereikt.’

In de la

Over de methode en de resultaten publiceert Takken een artikel in het vooraanstaande medische tijdschrift *The Lancet*. Daarna wil hij dolgraag doorpakken, maar helaas vindt hij geen partij die dat wil financieren. ‘Ik wilde een commerciële onderneming opzetten om SolarMal verder uit te rollen en op te schalen,’ vertelt hij, ‘maar niemand durfde het aan. Heel jammer, mijn team en mijn Keniaanse collega’s waren bijzonder teleurgesteld dat ondanks een succesvol resultaat een tweede fase niet werd ondersteund, want er waren hoge verwachtingen, ook inmiddels bij de bevolking.’

Ook COMON zet na de testcase zijn steun niet voort. Maas Jan zegt daarover: ‘SolarMal vond ik een van de gaver projecten, maar het paste niet meer bij de nu vooral op natuurherstel gerichte doelstellingen van COMON.’

‘De SolarMal had niets te maken met het herstellen van ecosystemen, inmiddels onze missie,’ blikt Wijnand terug. ‘Dus hoe mooi het resultaat ook was, na deze testfase hield het voor ons op, daar zijn we streng in. Het is jammer dat niemand anders het daarna heeft willen oppakken.’ Tot op heden is er geen vervolg gekomen, maar wie weet komt dat alsnog. Takken: ‘We zijn een heel aantal jaren verder, en er is veel veranderd. De WHO is inmiddels heel geïnteresseerd in wat wij destijds hebben gedaan en voert mede op basis van SolarMal zelfs vervolgstudies uit om geurvallen te integreren in bestaande malariaprojecten.’ Met alle reden, want malaria is onder kinderen nog steeds doodsoorzaak nummer één, het aantal malariadoden groeit, stedelijke malaria rukt op en muggen zijn steeds vaker pesticideresistent. Alternatieve manieren om malaria te bestrijden zijn dus welkom. En omdat zeker vijftig procent van de mensen daar inmiddels zonne-energie heeft, is het kostenplaatje ook aantrekkelijker geworden. ‘Ik ben inmiddels met emeritaat,’ zegt Takken, ‘maar ik volg het op de voet. Ik weet dat er voorstellen lopen om de geurval weer op te pakken.’

**‘DE RESULTATEN
ZIJN GEWELDIG:
DOOR DE VAL
IS MALARIA OP
HET EILAND MET
30 PROCENT
AFGENOMEN.’**

Het SolarMal zonnepaneel wordt op het dak geïnstalleerd en zorgt voor zowel elektriciteit als een goede werking van de muggenva

Bezoek aan SCALE UP

Ook SCALE UP, het model van tropenarts Steven van der Vijver voor de preventie van hart- en vaatziekten in de sloppenwijken van Nairobi, is niet gericht op groen maar op gezondheid. Maar in de beginfase van COMON heeft het grote belangstelling van zowel Maas Jan als Wijnand zelf. Tijdens dezelfde reis waarin Wijnand en Harryet Rusinga Island bezoeken, gaan zij ook langs bij het SCALE UP-project. Van de Vijver haalt ze op in hun hotel, chauffeert ze door de drukke straten van Nairobi en neemt ze mee naar het kantoor, waar op dat moment ook zijn promotor Joep Lange en de Oegandese epidemioloog en projectleider Catherine Kyobutungi aanwezig zijn. De ontmoeting is warm, en het bezoek aan de sloppenwijk indrukwekkend. 'Het is zo belangrijk dat we daar waren,' zegt Van de Vijver. 'Het zijn de vergeten plekken en vergeten mensen van deze wereld, die in wetenschap nooit worden meegenomen. Dat ze nu gezien en gehoord werden, dat er aandacht was voor hun gezondheid, en ook dat Wijnand daar langsging, het had allemaal een grote symbolische waarde.' De trip zelf is ook bijzonder. Van de Vijver trekt een weekend intensief met Wijnand en Harryet op. Ze willen alles zien en horen, en 's avonds is er een diner met alle betrokkenen.

'Het was dierbaar zoals Wijnand en Harryet oprecht geïnteresseerd waren,' zegt Van de Vijver, 'ik heb daar heel goede herinneringen aan.'

Efficiënt en effectief

Van de Vijver is onder de indruk van het feit dat Wijnand zijn nek durft uit te steken. SCALE UP is een innovatief project, omdat preventie een nieuwe manier van gezondheidszorg is. En het vindt plaats op een moeilijke plek, waar veel geweld is, en waar de armste mensen van het land wonen.

Het model is goed, maar de kans van slagen is ongewis. Als je ergens in investeert, wil je graag het effect meten, aan de hand van opbrengsten in geld, of mensenlevens. Van de Vijver voert er gesprekken over met Hans van Poelvoorde. Hoe kunnen ze meer impact creëren? Hoe kunnen ze meten hoeveel mensen ze bereiken en van hoeveel mensen wellicht na afloop de

**'HET ZIJN DE
VERGETEN PLEKKEN
EN VERGETEN MENSEN
VAN DEZE WERELD.'**

‘HET WAS DIERBAAR ZOALS WIJNAND EN HARRYET OPRECHT GEÏNTERESSEERD WAREN. IK HEB DAAR HEEL GOEDE HERINNERINGEN AAN.’

bloeddruk omlaag gebracht is? Maar het effect kwantificeren blijkt toch lastig. Toch kiest COMON ervoor SCALE UP te financieren. ‘Het zat weliswaar al in de portefeuille van de AMC Foundation,’ vertelt Van de Vijver, ‘maar die gaven geen geld, ze hielpen alleen een donor te zoeken. COMON heeft het voor 100 procent mogelijk gemaakt.’

Resultaten

Na drie jaar keert Van de Vijver terug naar Nederland, promoveert op het project en publiceert er een artikel over, ook in *The Lancet*. ‘Dat kun je natuurlijk ook zien als een concreet resultaat,’ lacht hij. En dat is niet het enige, zo blijkt. SCALE UP brengt voor het eerst in beeld hoe groot de cardiovasculaire problematiek is in de grote, Afrikaanse steden. En het leidt tot een veel grotere bewustwording onder zowel de allerarmste bevolking als de beleidsmakers op dit gebied. ‘Ziekte is vaak de reden dat mensen terugschieten in de armoede,’ zegt Van de Vijver. ‘Mensen zagen dat zij door ziekte te voorkomen veel meer kansen hadden. En dat werkte als een olievlek: steeds meer mensen zetten zich in om anderen voor te lichten op dit vlak.’ SCALE UP blijkt een efficiënte en effectieve methode die een heel nieuwe beweging op gang brengt die zich inzet voor cardiovasculaire preventie bij kwetsbare groepen. ‘En dat werkt tot op dat vandaag door,’ zegt Van de Vijver. ‘Zo is onze kennis uit dit project inmiddels ook overgenomen door China en Amerika.’ Als het project zelf is afgerond, stopt ook de betrokkenheid van COMON. Er gebeurt weliswaar nog van alles op dit gebied, maar armoedebestrijding noch de gezondheidszorg vallen binnen het nieuwe focusgebied van COMON.

Geld maken

Terwijl dat focusgebied steeds duidelijkere contouren krijgt, wordt stilletjes ook gewerkt aan PONOOC, de investeringsmaatschappij waar het geld dat Wijnand in COMON wil steken moet floreren. Het streven is dat PONOOC jaarlijks vijf miljoen euro kan uitkeren met als oogmerk de projecten van COMON. De investeringen moeten groene bedrijven betreffen: ook hier geldt inmiddels de missie van COMON.

Met zijn ervaring als ondernemer en in private equity buigt Hans Heersink zich hierover. ‘Ik had daar wel gevoel voor,’ vertelt hij, ‘er werden verschillende bedrijven aangeboden en als het op papier interessant leek, gingen we kijken.’ PONOOC investeert in windmolens en fietsen, met als bekendste succes de Swapfiets. Als ze succesvol blijken en groeien, worden de investeringen overgenomen door Pon Holdings. Maar ze genereren eerst geld voor COMON. Hoewel het bestuur van PONOOC groeit – onder meer Janus Smalbraak, CEO van PON Holdings, en Peter Mensink, CEO van Booz & Company komen erbij, wordt de investerings-maatschappij uiteindelijk ingelijfd door PON en besluit Wijnand COMON geheel vanuit zijn privévermogen te financieren.

Scherp leiderschap

Zowel de COMON-bestuursvergaderingen als de PONOOC-vergaderingen worden getypeerd door een ontspannen en meestal goedlachse sfeer, maar ook door een efficiënt en scherp leiderschap van Wijnand. Hij begint altijd precies op tijd, vergaderingen lopen zelden uit. Voor elk agendapunt is een hoeveelheid tijd gereserveerd waar iedereen zich stipt aan houdt. ‘Er zat een vaste opbouw in,’ vertelt Hans, ‘we bespraken achtereenvolgens hoe de projecten ervoor stonden, of alles financieel klopte en in die beginjaren ging het vervolgens over welke kant we nu op wilden.’

Hans heeft altijd een lijst bij zich met nieuwe projecten die hij bespreekt. ‘Er waren veel organisaties die een beroep deden op COMON. De meesten wees ik af, maar dat deelde ik dan nog wel met de rest van het bestuur. Transparantie is essentieel. Soms werd ik teruggefloten.’ Waarschijnlijk gebeurt dat zelden, want Hans kan zich er geen enkel voorbeeld van herinneren.

Van links naar rechts: Hans van Poelvoorde,
Eduard Zanen (zakenpartner van Pieter Hoff),
Pieter Hoff, de piloot, professor en gids Sam Chema

Geen goede plek

Het geld is er dus, en ook het aanbod aan mooie projecten is niet het probleem. Het vinden en goed monitoren van de projecten die COMON wél wil steunen is vooral de grote uitdaging. Het Hurri Hills-project in Kenia, waar Pieter Hoff zijn Waterboxx in de praktijk brengt, komt niet meteen goed van de grond. Om te bekijken wat er ter plekke speelt waardoor het lastig loopt, gaat Hans kijken. Samen met Pieter Hoff en Eduard Zanen, eveneens een trouwe sponsor van Pieter Hoff, vliegen ze erheen. In Nairobi worden ze ontvangen door professor Sam Chema, die hun gids zal zijn. Pieter heeft een vliegtuigje gehuurd dat hen naar het noorden van Kenia zal brengen, het gebied waar het project zou kunnen plaatsvinden. Als Chema het ziet, zegt hij dat het aan de krappe kant is en dat Hoff een groter exemplaar moet huren, met twee piloten. Iedereen is verbaasd, ze passen prima in het kleine vliegtuig, maar Pieter doet toch maar wat de professor zegt.

**‘HET BLEKEN
FAMILIELEDEN EN
BEKENDEN VAN CHEMA
TE ZIJN, ZE VLOGEN
ALLEMAAL MEE TERUG.’**

Op de plaats van bestemming wacht een Toyota pick-up hen op, zittend tussen de kalasjnikovs gaat de tocht over land verder. ‘Zijn dit nu boswachters of rebellen? dacht ik steeds,’ vertelt Hans erover. Als ze aankomen, is hij onthutst over hoe kaal en droog het gebied is. Het was tot de jaren ’30 een dichtbegroeide jungle, maar is nu een soort maanlandschap. Via twee tolken – iedereen spreekt net weer een ander dialect – houdt Pieter een presentatie bij de mensen die met de Waterboxx moeten gaan werken. Het blijken allemaal nomaden, geen boeren. Ze drijven vee en blijven nooit op een plek. Hans realiseert zich meteen dat je hun niet moet vragen bomen te planten en te verzorgen. Dit is duidelijk niet de juiste doelgroep, en niet de goede plek om de Waterboxx te testen. Als ze klaarstaan om met het vliegtuig terug te keren naar Nairobi, komen er steeds meer mensen bij hen staan. Ineens wordt duidelijk waarom Pieter een groter vliegtuig had moeten huren. ‘Het bleken familieleden en bekenden van Chema te zijn,’ lacht Hans, ‘ze vlogen allemaal mee terug.’ Zo werkt dat dus. Ze moeten er om lachen. Maar besloten wordt ook dat het project niet in Kenia zal plaatsvinden.

Naar Ecuador

Pieter Hoff brengt COMON een paar maanden later naar Ecuador. Hij komt daar zelf door zijn vriendin terecht en start er met zijn bedrijf Groasis een nieuw project: [Aqua y Vida](#). Met een boerencoöperatie wil hij door middel van de Waterboxx groenten kweken in een droog gebied. Het voordeel van groente boven bomen is dat het sneller gaat en dat de boeren er dus eerder geld mee kunnen verdienen. Als Pieter zijn voorstel bij COMON presenteert, is het bestuur enthousiast. Omdat het boeren betreft en omdat er een verdienmodel voor de boeren aan zit, lijkt de kans van slagen vele malen groter dan in Kenia. In korte tijd weet hij er ook een universiteit bij te betrekken en contact te leggen met de Charles Darwin Foundation op de Galapagoseilanden. 'Pieter was handig en brutaal,' vertelt Wijnand. 'Hij sprak goed Spaans en kwam overal binnen. Hij had ook vaak onenigheidjes, maar was charmant genoeg om het altijd weer recht te breien.'

Hoff, Zanen en Hans brengen al snel een bezoek aan het project in Ecuador, in gezelschap van Willem Ferwerda. Daar ontmoeten ze ook Swen Lorenz, directeur van de Charles Darwin Foundation. Hij nodigt hen uit om ook een keer de Galapagos een bezoek te brengen. Ook zien ze de enorme kas die Hoff aan de kust bij Santa Helena heeft gebouwd. Daarmee laat hij de lokale bevolking zien hoe snel je tomaten en courgettes kunt kweken. Studenten van de universiteit helpen mee. Hier komt een tweede project uit voort, [The Green Musketeers](#).

Green Musketeers, groots onthaal

In het licht van zijn zeventigste verjaardag doneert Wijnand aan elke leerling van de 800 scholen in de regio van Santa Helena een boompje om voor te zorgen. Een jaar later reist hij naar het gebied, samen met Hans en met zijn oudste dochter Geraldine, om te bekijken wat er mee gedaan is. Ze worden groots onthaald, waar Wijnand zich ongemakkelijk bij voelt. 'We bezochten een school en werden daar toegezongen door een klasje. De lerares deed een dansje! Er stond een tafel vol vruchten voor ons klaar. Alsof de grote weldoener gelauwerd moest worden,' zegt hij. En ook: 'Ik houd daar niet zo van, maar je moet dat ondergaan, het was een cadeau voor mijn verjaardag.' Ze gaan langs bij drie scholen en eindigen bij de universiteit, waar een afsluTINGSFEEST wordt gehouden. Er is een VIP-tent, maar Wijnand sluipt al snel weg. 'Ik ben achter de ijscotent gaan staan en heb alle kinderen getrakteerd op een ijsje. Laat de rest maar in de VIP-tent zitten, ik eet liever met een paar duizend kinderen een bolletje.' Het bezoek, en ook het project, zijn al met al een groot succes. De boompjes doen het goed, ze groeien als kool. De kinderen zijn supertrots en ze leren er veel van. Niet alleen over hoe je bomen kan kweken, maar ook wat ze opleveren en wat ze waard zijn. Ze krijgen mee dat het niet slim is alle bomen te kappen en in houtskool te veranderen. Voor Wijnand is het een voorbeeld van hoe hij wil werken. 'Je slingert iets aan en anderen maken er een nog veel groter succes van, dat is mijn lol.' Wijnand vraagt aan zijn vrienden, ook in het kader van zijn verjaardag, om speciaal voor The Green Musketeers een donatie te doen. Alle vrienden geven gul.

**'LAAT DE REST MAAR
IN DE VIP-TENT ZITTEN,
IK EET LIEVER MET EEN
PAAR DUIZEND KINDEREN
EEN BOLLETJE.'**

Niet moe te krijgen

Wijnand bezoekt ook de Galapagoseilanden. Pieter Hoff heeft hier op het eiland Floreana inmiddels een Waterboxx-project opgestart dat hij wil laten zien. Ook zien ze Baltra, een van de kleinere eilanden, waar Hoff eveneens ideeën voor heeft. Een team van de Charles Darwin Foundation (CDF) wacht ze op. Onder meer de piepjonge Johanna Carrión, permanente inwoner van de Galapagos, net klaar met haar universitaire studie filosofie en duurzaamheid, en sinds kort in dienst van de CDF. Tijdens hun vijfdaags verblijf leidt zij de delegatie rond. 'Floreana Island is de Galapagos op microniveau,' vertelt ze, 'waardoor je juist daar goed kunt zien wat er allemaal leeft en groeit en hoe alles functioneert.' Tijdens de rondleiding wil Wijnand overal kijken, en alles zien en horen. Carrión is verrast door zijn energie. 'Hij was niet moe te krijgen en zat vol vragen. Dat ik uit een familie van boeren kom, gaf ook meteen een klik. We raakten niet uitgepraat.'

Na het plaatsen word de Waterboxx gevuld met water en kunnen bomen, groenten en struiken op zelfs de meest gedegradeerde grond groeien

Ze ziet meteen dat Wijnand enthousiast is en heeft goede hoop dat hij in elk geval het Waterboxx-project op Floreana wel wil steunen. 'Ik merkte dat hij echt onder de indruk was van wat we hier allemaal doen, en ook over de manier waarop we werkten, met relatief weinig middelen. En ik hoorde hem tegen Hans zeggen: als we de Galapagos niet kunnen redden, is de wereld verloren. Hij zag direct hoe belangrijk het was.'

Blik vol twijfels

Patricia Jaramillo Diaz, onderzoeker op het gebied van bedreigde dier- en plantensoorten en stafid van de CDF, is er tijdens dat eerste bezoek minder zeker van dat COMON hen zal gaan steunen. 'In de gesprekken met onze uitvoerend en technisch directeuren was meneer Pon erg terughoudend, kritisch en af en toe heel scherp, zeker als het om de financiën van de CDF ging,' vertelt ze. 'Hij had een strak gezicht en een blik vol twijfels.' Een half uur van tevoren hoort ze dat zij ook nog een presentatie moet geven over de eerste Waterboxx-pilot op Floreana: 'Ik had 30 minuten om die voor te bereiden, heel ongemakkelijk.'

Jaramillo vraagt haar dochter Patty Isabela Tapia Jaramillo, een jong meisje dat nog op school zit, ook iets te vertellen over haar betrokkenheid bij verschillende wetenschappelijke en restauratie-projecten. Een gouden zet, denkt zij achteraf. 'Ik had het idee dat hij om was toen hij naar haar gepassioneerde verhaal luisterde. Door haar zag hij dat de hele gemeenschap, inclusief de jonge generatie, het heel belangrijk vindt dat de bijzondere natuur hier behouden blijft. Hij begreep dat het hier echt ieders droom is om deze bijzondere plek te redden. Zijn strakke blik ontdooide en we zagen een begaan en warm mens tevoorschijn komen. Iemand die vooral zijn best deed om alles wat wij zeiden in zich op te nemen en te begrijpen.'

Verliefd op de Galapagos

In werkelijkheid is Wijnand ook daarvoor al overtuigd. Bij het zien van de unieke natuur op de eilanden is hij op slag verliefd. 'De Galapagos is niet alleen adembenemend mooi,' zegt hij, 'maar ook fascinerend. De eilandengroep ligt op de evenaar; daardoor heb je zowel noordelijke als zuidelijke stromingen die elk een uniek leefklimaat scheppen voor flora en fauna. Je ziet er bijvoorbeeld zowel tropische vogels als pinguïns. Ik was er direct door gegrepen.' Wijnand heeft ook meteen in de gaten dat het een uniek gebied is bij de bestrijding van het klimaatprobleem. 'De Galapagos is een soort thermometer van de wereld. Hier zie je bijvoorbeeld hoe het ervoor staat met de vervuiling. En dat is niet best. Vanaf hier kun je de wereld laten zien hoe wij als mensen de boel kapotmaken. En ook wat we kunnen doen om dat tij nog te keren.' Tijdens dit bezoek wordt het eerste zaadje geplant voor een langdurige, vruchtbare samenwerking tussen de Charles Darwin Foundation en COMON.

Jaramillo: 'Het was het begin van wat we vandaag een van de meest ambitieuze projecten voor ecologisch herstel noemen.' Datzelfde jaar nog houdt Swen Lorenz een presentatie over het herstel van de Galapagos Archipel en de donorconferentie die daarvoor inmiddels gepland staat, met steun van COMON. En naast het pilotproject van Pieter Hoff op Floreana en later ook op Baltra en Santa Cruz, wordt COMON ook al snel hoofdsponsor van het Galapagos Verde 2050 project. Daarbij draagt COMON vanaf het begin niet alleen bij aan de financiering van het veldwerk van de CDF, maar ook aan die van de salarissen en andere administratieve uitgaven. En dat, mits alles naar behoren verloopt, voor een onbepaalde termijn. Het wordt, zo zal later blijken, de eerste beneficiënt van COMON – een partij waar COMON voor langere tijd in investeert en die het vertrouwen krijgt dat ook naar eigen goeddunken te besteden. ~

**‘DE GALAPAGOS
IS EEN SOORT
THERMOMETER
VAN DE WERELD.’**

**‘Het was het begin
van wat we vandaag een
van de meest ambitieuze
projecten voor ecologisch
herstel noemen.’**

Patricia Jaramillo Diaz

HOOFDSTUK

05

Wisseling van de wacht

Een (deels) nieuw bestuur en de wens iets groters aan te jagen

Als COMON na een paar jaar steeds steviger op de rit begint te staan, ontstaan er veranderingen in het bestuur. In 2013 kondigt Coos zijn vertrek aan. Niet omdat hij er geen zin meer in heeft, maar omdat hij met pensioen gaat en ook zijn nevenactiviteiten beëindigt. Voor Wijland is het een groot moment: 'Coos werkte veertig jaar voor de familie, dus die hoorde er gewoon bij.' Hij ziet gelukkig een goede opvolger in Gerard van Hengstum, partner bij KPMG, accountant van Pon Holdings en ook deels van het familiebezit.

Wijnand kent Gerard ook al dertig jaar, dus weet precies wat hij van hem kan verwachten. Hij volgt Coos op in het bestuur en als fulltime financieel adviseur van de familie Pon. En ook nu weer blijkt Wijnand een haarfijn gevoel te hebben voor wie de beste man op de plek moet zijn. ‘Gerard weet als geen ander waar de gevaren zitten als we te veel uitgeven en is een kei in het opstellen van budgetten en het financieel doorlichten van organisaties waarmee we in zee willen,’ zegt Wijnand. ‘Hij heeft voor mij een heel belangrijke stem, omdat hij ervoor zorgt dat alles op financieel gebied solide blijft.’

Opvolger gezocht

Ongeveer een jaar later laat ook Hans van Poelvoorde weten dat hij met pensioen gaat en zal terugtreden als directeur van COMON. Zijn vrouw heeft een baan gekregen bij de Inter Development Bank in Washington D.C. en hij besluit met haar mee te gaan. Op de agenda komt te staan dat een opvolger voor Hans moet worden gezocht. Er wordt genotuleerd dat ‘deze een team moet kunnen leiden en representatief moet zijn, warmte moet kunnen overbrengen en moet kunnen werken met zeer verschillende mensen, “van kruier tot koning”’. Als Wijnand niet veel later voor Pon Holdings op reis is met Janus Smalbraak, CEO van Pon, tipt deze [John Loudon](#). Volgens Smalbraak voldoet hij perfect aan deze voorwaarden, en aan veel meer nog dan dat. Wijnand: ‘Janus zei: John werkt voor Peace Parks, kent die wereld als zijn broekzak, hij is goed in zijn vak, heeft een enorm netwerk en hij opent vele deuren.’ COMON steunt dan al verschillende projecten van Peace Parks, en Wijnand heeft John eerder ontmoet tijdens het rondmaken van een schenking van COMON aan Maputo Special Reserve in Mozambique. Maar ze kennen

elkaar niet echt. Zoals gewoonlijk vaart Wijnand op zijn intuïtie en weet hij meteen dat hij John moet hebben. Hij voelt dat hij hem kan vertrouwen en is gecharmeerd van zijn niet aflatende enthousiasme over Afrika, de wildparken, en Peace Parks in het bijzonder.

Lunch in De Hoefslag

Zelf voelt John er in eerste instantie niet veel voor om over te stappen naar COMON. Hij kent Wijnand natuurlijk niet goed en weet ook niet precies wat voor man het eigenlijk is, en ook zijn langetermijnbedoeelingen met COMON zijn hem dan nog niet duidelijk. ‘Ik dacht, achteraf wat oneerbiedig: dit is een buitengewoon succesvolle boer en zakenman die met zijn vermogen ook “iets” aan de wereld wil teruggeven, maar wat dan precies?’ Daarbij wil John helemaal niet weg bij Peace Parks, waar hij al twintig jaar naar volle tevredenheid werkt: ‘Ik was Peace Parks-minded, daar lag mijn hart.’ Maar Wijnand is niet voor één gat te vangen. Hij weet dat Johns werk bij Peace Parks maar tweeënhalve dag per week beslaat, daarnaast doet hij losse consultancyprojecten. Hij oppert dat John zijn werk bij Peace Parks kan combineren met de directeursfunctie bij COMON.

Ze besluiten af te spreken. Tijdens een lunch in restaurant de Hoefslag in Bosch en Duin snuffelen ze aan elkaar. Wijnand vertelt over hoe hij de liefde voor dieren, en ook de jacht – ‘jagers zijn natuurbeheerders’, benadrukt hij – meekreeg van zijn vader. Hij was lid van het WNF, Wijnand herinnert zich de bumpersticker van [Africa Wildlife Fund](#) die altijd op zijn auto’s zat. Hij praat over zijn connectie met Afrika, waar Koepon ook een vestiging heeft en waar hij de heerlijkste braaien meemaakte. Maar pas als hij over COMON begint en onder meer de ideeën van Willem Ferwerda deelt – zijn 4 Returns en zijn net opgezette organisatie, de [Ecosystem Return Foundation](#) – ziet John hoe gepassioneerd Wijnand is. Wijnand vertelt over hoe ze brainstormen over een beter ‘bekkende’ naam. ‘Want zeg zelf’, zegt hij, ‘de Ecosystem Return Foundation, dat klinkt toch nergens naar?’

Gerard van Hengstum volgt Coos op in het bestuur en als fulltime financieel adviseur van de familie Pon.

Hans heeft Commonland bedacht, maar Wijnand, die houdt van woordspelingen, vindt dan COMON-land leuker. 'Dat is veel te verwarrend!' roept John. Voor hij het weet, belandt hij in een geagiteerde discussie met Wijnand. Over Commonland en over veel meer dat beiden bezighoudt en inspireert. Er blijkt een sterke klik. Na afloop doet Wijnand John een voorstel: 50 procent Peace Parks en 50 procent COMON. John besluit het te doen.

John Loudon (links) heeft een goede klik met Wijnand Pon en besluit zijn werk bij Peace Parks te combineren met de directeursfunctie bij COMON.

Een nieuw bestuur

Op 22 augustus 2014 vindt een bijzondere bestuursvergadering plaats. Als die is geopend, treedt niet alleen Hans van Poelvoorde, maar ook Hans Heersink af. 'Omdat Coos en Hans vertrokken, bleef ik met bijna alleen maar jonge broekies over,' lacht Hans Heersink, 'tijd om ook te vertrekken!' Van Poelvoorde en Heersink worden eervol ontslagen. *(Beiden zullen uiteindelijk nauw betrokken blijven bij COMON, Heersink door zijn werk voor PONOOC, Van Poelvoorde doordat hij een paar maanden later bestuurslid zal worden van de Charles Darwin Foundation.)* Gerard van Hengstum wordt benoemd tot secretaris/penningmeester, Maas Jan tot gewoon bestuurslid. De volmachten van de vertrekkende bestuursleden worden ingetrokken en aan John Loudon wordt een algehele volmacht verstrekt. Daarna wordt de vergadering geschorst, haast de nieuwe secretaris zich om de notulen op te stellen, wordt de vergadering heropend en worden de notulen goedgekeurd. Het nieuwe bestuur is een feit.

Onbeperkte mogelijkheden

Al snel merkt John dat hij steeds moet oppassen voor belangenverstrengeling. Als er wordt besloten meer geld te geven aan Peace Parks, is dat dan op initiatief van COMON of omdat John ook voor Peace Parks werkt? Werkt het wel, met deze twee petten op? vraagt hij zich af. Tegelijkertijd is hij gegrepen

door de bijna onbeperkte mogelijkheden die hij heeft bij COMON. Wijnand laat hem geheel vrij in zijn manier van werken en geeft hem de ruimte ook andere dingen te blijven doen. Hij zegt: 'Het belangrijkste is dat je in het oog houdt hoeveel geld er te besteden is, dat je uitzoekt op welke knoppen in de wereld we moeten drukken om meer impact te hebben, en dat je goed en transparant verslag doet van alles wat er gaande is, ons daarin meeneemt zodat wij eventueel oplossingen voor problemen kunnen aandragen.'

John ervaart direct een groot vertrouwen, en dat voelt hij goed. Wijnand: 'John had vanaf het begin geweldige ideeën, begreep instinctief precies wat ik wilde. En zijn enthousiasme is aanstekelijk. Ik houd de lijn in de gaten en zeg wat ik wel of juist niet wil. Maar ik heb er het volste vertrouwen in dat John een geweldige voorman is. Soms draaft hij te ver door, en dan fluit ik hem terug. Maar meestal zijn we het eens.' Ook de rest van het bestuur is blij met John als nieuwe directeur. 'De chemie tussen Wijnand en John is uitstekend,' zegt Maas Jan erover, 'het is echt mooi om die twee samen te zien en nog mooier wat er allemaal uit voortkomt.' Twee jaar na zijn installatie als directeur zal John alsnog volledig in dienst treden van COMON.

Nieuwe fase

Met de komst van John en de prille samenwerking met Willem Ferwerda gaat COMON een nieuwe fase in. Door John wordt de focus nog weer iets specifieker. Hij vraagt Wijnand wat hij nu eigenlijk precies wil. Wijnand heeft daar door de ontwikkelingen van de voorgaande jaren en de kennismaking met de 4 Return filosofie van Ferwerda inmiddels een veel duidelijker antwoord op. 'We hebben met zijn allen de afgelopen twee eeuwen de wereld verknald,' zegt hij. 'Ik wil iets goedmaken. Dus geen natuurbescherming, maar natuurherstel. En niet door middel van het steunen van allerlei projectjes, maar door een beweging te starten, een systeemverandering te creëren: COMON stapt erin en trekt andere partijen mee waardoor het groot wordt, echt impact heeft.'

Op basis daarvan wordt besloten dat ze weliswaar blijven openstaan voor nieuwe projecten die aansluiten bij de missie, maar voordat John ze voordraagt aan het bestuur kijkt hij daarbij wel of zo'n project de potentie heeft iets groters aan te jagen.

**‘DIT IS EEN BUITENGEWOON
SUCCESSVOLLE BOER EN ZAKENMAN
DIE MET ZIJN VERMOGEN OOK “IETS”
AAN DE WERELD WIL TERUGGEVEN.’**

Wijnand Pon overhandigt aan His Royal Highness Senior Chief
Inyambo Yeta van het Koninkrijk Barotseland in Zambia de eerste
elektrische fiets voor de rangers om op patrouille te gaan

Boven - Het bestuur en donors van de
Charles Darwin Foundation
Onder - Wijnand en John bezoeken het
Spaanse landschap met Willem Ferwerda
en Santiago Sanche z

Procesgeld

Voor het bestuur is duidelijk dat dit voor de CDF, Peace Parks Foundation en ook voor de Ecosystem Return Foundation het geval is en dat ze zich daarop dus willen gaan focussen. Ferwerda is erg gelukkig met de toegezegde betrokkenheid van COMON. Na zijn presentatie in Garnwerd, en pessimisme over wat die zou opleveren, beleeft hij een spannende tijd. Hoewel hij heilig gelooft in zijn Ecosystem Return Foundation, is hij er niet zeker van dat hij het financieel voor elkaar gaat krijgen.

‘Ik had na die eerste ontmoeting veel contact met Hans van Poelvoorde,’ vertelt hij, ‘ik nam hem mee naar verschillende internationale bijeenkomsten in de Verenigde Staten en we reisden samen naar het veld in Zuid-Amerika, en liet zo zien hoe het groene netwerk eruitzag. Ik kende mensen bij de Wereldbank, The Nature Conservancy, IUCN en WNF, alle grote partijen op het gebied van natuurbehoud en herstel. Maar of ik COMON kon overhalen, bleef onduidelijk.’ Eduard Zanen van Bugaboo steunt hem dan al wel; Ferwerda zit bij hem op kantoor, tussen de kinderwagenontwerpers. Ook krijgt hij inmiddels geld van de Stichting Doen, mede dankzij de tweede man van Commonland, Michiel de Man, die op verzoek van Ferwerda het team vanaf het begin versterkt. ‘Maar dat was projectgeld, en ik had vooral hard procesgeld nodig,’ zegt hij, ‘bovenal om een goed team te kunnen aannemen.’

Hoogste baas

En dan krijgt Ferwerda het verzoek om te solliciteren om de hoogste baas te worden van zijn voormalig werkgever IUCN, in Zwitserland. Hij heeft twee weken de tijd om erover na te denken. ‘Dat was een grote eer en bood uiteraard ook enorme kansen.’ Maar hij realiseert zich ook dat de baan vooral veel politiek betekent, en vraagt om een lange adem. En Ferwerda is ongeduldig: hij wil vaart maken, had hij eerder al besloten. ‘Ik heb er wel serieus over nagedacht,’ zegt hij. ‘Mijn hart zei dat ik mijn eigen weg moest volgen, maar het was ook ongewis of dat zou lukken. Veel mensen om mij heen steunden me, maar ik had vooral iemand nodig met diepe zakken.’

Uiteindelijk hakt Ferwerda de knoop door en kiest voor zijn Ecosystem Return Foundation. Eén dag voor de deadline van IUCN verstrijkt, krijgt hij bericht dat ook COMON heeft besloten ervoor te gaan.

Caroline Brouwer

Hans heeft dan al marketing- en communicatie-expert Caroline Brouwer aangetrokken om te helpen de definiëring van de Ecosystem Return Foundation helderder te krijgen. Zij overtuigt Ferwerda en De Man er al snel van dat het inderdaad allemaal net iets anders moet. Brouwer – tegenwoordig bekend als radio-dj en deelnemer aan tv-programma *De Slimste Mens* – komt ook uit de Pon-stal en zette The Brand Identity op. Ook zij frons haar wenkbrauwen bij de naam de Ecosystem Return Foundation en ziet meer in Hans’ alternatief: Commonland, met als ondertitel ‘4R’s of landscape restoration’. Ferwerda gaat schoorvoetend akkoord. Hij legt zijn wrevel uit: ‘Ik begon juist op stoom te komen, had een bestuur bij elkaar gehaald voor de stichting, had de naam de Ecosystem Return Foundation bedacht, simpelweg omdat het precies zei wat we deden, en had net een paar duizend euro uitgegeven aan een logo en de vormgeving, dus ik moest even schakelen. Dat was ongetwijfeld ook een klein ego-dingetje.’ Ferwerda en De Man zijn onder de indruk van Brouwers internationale ervaring op het gebied van strategische marketing en merkpositionering, en hechten meteen veel waarde aan haar kritische blik.

‘We hielden sessies over wat nu precies mijn ideeën waren, en zij dwong mij om het elke keer weer iets scherper te formuleren,’ zegt hij. ‘Uiteindelijk zei ze: ik begrijp wat je bedoelt, het is veelbelovend, maar het klinkt voor geen meter.’ Brouwer neemt daarna de gehele branding van Commonland op zich en bedenkt mede het logo met de Sankofa vogel die achterom kijkt en een ei van zijn rug pakt, ‘symbolisch voor de boodschap dat we de lessen uit het verleden mee moeten nemen om de toekomst veilig te stellen’.

Dichterbij

Veel ingrijpender dan de naamsverandering en het scherpstellen van Ferwerda’s gedachtegoed is de intensievere samenwerking met Commonland die Wijnand inmiddels voor ogen heeft. Hij gelooft heilig in dat gedachtegoed, maar ziet ook dat de stichting beter bestuurd moet worden om het te kunnen realiseren. Hij wil dat COMON plaatsneemt in het bestuur van Commonland.

**‘BROUWER
BEDENKT MEDE
HET LOGO MET DE
SANKOFA VOGEL.’**

‘Als we er voor langere tijd zoveel geld investeren, wil ik er dichter bovenop zitten, een bepaalde controle houden over de uitgaven, en bovenal leren van wat Commonland doet, oftewel: hoe de 4 Returns in de praktijk tot uitdrukking komen,’ is zijn uitleg. Wijnand wordt voorzitter en Maas Jan, Gerard en John treden toe tot het bestuur van Commonland. ‘Ze namen het een beetje over,’ erkent Ferwerda, ‘maar dat vond ik prima. Duidelijk was dat er inhoudelijk niets veranderde, en dat het juist kon helpen bij het in de praktijk brengen van mijn ideeën. Het was geweldig dat iemand met zo veel geld nu zo betrokken raakte.’

En met John kan Ferwerda goed samenwerken. Ze kennen elkaar al zeker twintig jaar uit het veld. ‘John begrijpt deze wereld als geen ander,’ zegt hij. De nieuwe naam wordt geregistreerd, de statuten worden gewijzigd, en met het nieuwe bestuur en de juiste mensen aan boord kan Commonland nu echt van start gaan.

Maputo Special Reserve

Een mooi voorbeeld van hoe je een systeemverandering kan bewerkstelligen is de investering in Maputo Special Reserve in [Mozambique](#), een project dat binnen Peace Parks valt. Wijnand en Harryet hebben er een huis gekocht en willen graag iets voor deze omgeving doen. Maputo leent zich goed voor het idee van Wijnand om als eerste de mensen die er wonen te steunen, met als doel dat daar de hele omgeving, en uiteindelijk ook het park, van zal profiteren. Hier vindt ook het eerste contact plaats met Werner Myburgh, CEO van de Peace Parks Foundation.

‘Voor ons werk in de wildparken zelf vinden wij al jarenlang financiële steun,’ vertelt hij, ‘maar we weten ook dat je elke dollar die je in het park investeert eigenlijk ook in de lokale gemeenschappen rondom de parken moet steken. Bijvoorbeeld voor het creëren van werk, leefbaarheid en educatie, anders plundert de bevolking het park en gaat veel van wat je doet verloren. Helaas krijgen we daarvoor minder snel mensen enthousiast, we hadden er onvoldoende middelen voor.’

‘WE MOCHTEN HET GELD NAAR EIGEN INZICHT IN DIE GEMEENSCHAPPEN INVESTEREN.’

Myburgh voert hierover gesprekken met Wijnand en toen nog Hans, en later ook met John. Het leidt tot een eerste investering in Maputo Special Reserve van 3,5 miljoen euro. ‘Een geweldige gift,’ zegt Myburgh erover, ‘ook omdat Wijnand liet merken dat hij ons alle vertrouwen gaf. We mochten het geld naar eigen inzicht in die gemeenschappen investeren.’

Volgens Myburgh typeert dat Wijnand. Hij doet wat hij goed acht, ook als het tegen de stroom in is. ‘Het was een tijd dat het hier niet goed ging en dat er nauwelijks aandacht was voor dit gebied uit de rest van de wereld. Maar Wijnand geloofde in Maputo en als hij ergens in gelooft, steunt hij je voor de volle honderd procent.’

Effect op andere donors

John vertelt hoe COMON door deze eerste investering in Maputo ook goed management veilig stelde, er een betere watervoorziening kwam voor zo’n 20.000 mensen, en dat er een groot aantal bedrijfjes kon worden opgericht aan de randen van het park waardoor de leefbaarheid voor de lokale bevolking sterk verbeterde en deze bovendien betrokken raakte bij het park. ‘Er kwamen buffelfarms, chilifarms, visfarms, bijen- en honingfarms, en mensen leerden met de mest van hun koeien en kippen het land vruchtbaarder te maken, waardoor hun maisopbrengst vier keer zo groot werd als voorheen.’ Daarnaast is er nog een ander effect. Doordat de dorpen rond de parken beginnen te floreren, raken veel grotere partijen ineens geïnteresseerd. ‘Toen bleek dat onze investering echt een verandering opleverde, kwamen onder meer de Wereldbank, de Rupert Family Foundation, de Hansjurg Wyss Foundation en het prins Albert van Monaco Fonds over de brug met geld voor Peace Parks,’ vertelt John. ‘Na vijf jaar had onze 3,5 miljoen indirect 35 miljoen euro gegenereerd.’ COMON bemoeit zich niet met die fondsenwerving, dat doet Peace Parks zelf. ‘Zij zijn daar goed in,’ weet John, ‘ze halen jaarlijks zo’n 50 tot soms 100 miljoen euro binnen. Maar we zien wel dat als een private funder zoals wij een risico durft te nemen en zijn nek uitsteekt met een mooi resultaat, dat ook weer andere partijen over de streep trekt.’ Zie daar: het beoogde vliegwieleffect!

Structurele veranderingen

Wat betreft Wijnand is echter het belangrijkste dat zijn investering structureel iets verandert bij de mensen zelf. ‘Maputo laat echt zien dat daarin de kracht zit. Wij bieden de mensen rond de parken een perspectief, zodat het niet dweilen met de kraan open is.’ COMON’s inzet bij Maputo Special Reserve is daarmee feitelijk ook een realisatie van wat Commonland wil. Doordat de mensen hier een beter leven krijgen, worden ze gelukkiger, gaat het ze financieel beter, trekken ze niet weg, maar investeren zelf ook in hun land en economie, en gaan ze inzien dat niemand aan de beesten of het park moet komen, want daarmee wordt hun betere leven bedreigd. Wijnand: ‘De lokale bevolking als ambassadeur van hun eigen land, zo stel je de toekomst van de natuur veilig.’ John: ‘Eigenlijk is met dit project de basis gelegd voor een nieuwe manier van natuurbescherming en natuurherstel voor Afrikaanse natuurgebieden, gebaseerd op de 4 Return filosofie, inclusief de inzet op drie zones en gedurende twintig jaar tijd (de ‘4R/3Z/20Y’), met als doel meer gemeenschappen rond de parken van Peace Parks op deze manier te gaan ontwikkelen en financieren. Pas in 2021 zal deze filosofie echt vorm krijgen als COMON de grote financier wordt van [Banhine National Park](#), ook in Mozambique.’ ~

Peace Parks - Honingfarm
in Simalaha, Zambia

Commonland - Luchtfoto van de fabriek van Baviaanskloof DevCo in Zuid-Afrika (Living Lands)

‘Wij bieden de mensen rond
de parken een perspectief,
zodat het niet dweilen met
de kraan open is.’

Wijnand Pon

HOOFDSTUK 06

COmON in volle gang

Hechtere samenwerking met drie grote partijen

Aan de notulen van de vergaderingen na augustus 2014 valt af te lezen dat John Loudon er meer dan een fulltime baan aan heeft om COmON vleugels te geven. Er lopen heel veel projecten naast elkaar. Tijdens een bijeenkomst verzucht John dat het managen van alle lopende projecten en tegelijkertijd de strategie voor de toekomst verder te ontwikkelen, naast zijn privéleven waarin hij eigenhandig een landgoed bestiert, eigenlijk te veel is om alleen te doen. Het bestuur raadt hem aan een secretaresse in dienst te nemen.

Als de derde kandidaat van een werving & selectiebureau de trap op komt lopen in Johns kantoor in Wassenaar, weet hij meteen dat zij het is. Dat gevoel wordt bevestigd als Annemieke Gerritsen-Nouwens zegt dat, om haar werk echt goed te doen, zij bij voorkeur een personal assistant-rol krijgt. ‘Ze wilde mijn professionele en mijn privéleven managen. Mijn reizen, mijn zakelijke afspraken, maar ook mijn vakanties en mijn lolletjes. Maar dan moest ik haar dus wel mijn volle vertrouwen geven,’ vertelt John. ‘Ze begreep precies wat ik nodig had. Ik heb haar direct in dienst genomen.’ John is nog altijd heel gelukkig met die zet. ‘Annemieke is heel goed in structureren, brengt orde in de chaos, ziet wanneer het te druk wordt, communiceert alles goed en volledig, ze leest mijn mails, ze weet alles van mij. Zonder haar zou ik het allemaal niet voor elkaar krijgen, en zou ook COMON niet lopen zoals het nu loopt.’

Community Development rond de parken

Hoewel er nog veel losse projecten zijn die COMON steunt, gaat de meeste aandacht uit naar de drie organisaties waaraan COMON nu structurele steun heeft toegezegd. Zoals Peace Parks. John wacht niet af tot lokale partners zich melden, maar gaat proactief op zoek naar projecten in de relevante gemeenschappen. Het leidt al snel tot zeven projecten waar ingezet wordt op community development, vergelijkbaar met de aanpak rond Maputo Special Reserve. Een van de interessantere is het [Conservation Farming Project](#), ook in Mozambique, onder meer gericht op het terugbrengen van meer biodiver-

siteit in het gebied. John weet het bestuur van Peace Parks ertoe te bewegen hier ook zelf meer aandacht te besteden aan community development in de periferie van de grensoverschrijdende parken in dit gebied. Op het schiereiland Machangulo, nabij Maputo Special Reserve, wordt ook een project gestart, waarbij het eerste doel is om een betaalbare, dagelijks varende ferry aan te schaffen om het leven van de lokale bevolking aldaar te vergemakkelijken, de afzetmogelijkheden van Conservation Farming-producten te vergroten, en om het ecotoerisme naar Maputo aan te jagen. Een ander, mooi voorbeeld is het [Bindzu & Tchia Agricultural Project](#). Hier wordt in relatief korte tijd van een braakliggend land en een leegstaande kas een vruchtbaar terrein gemaakt, waar 70.000 zaailingen worden geplant, 1,3 ton bonen wordt geoogst en de kas uit zijn voegen barst van de komkommer- en paprikaplanten. De lokale gemeenschap maakt een transformatie door. Maar eerlijk is eerlijk: break-even zijn deze projecten nog niet. Filantropisch geld blijft nog nodig.

Geleerde lessen

Niet overal gaat het even voortvarend: soms verlopen de processen bijzonder traag. Of helemaal niet meer, zodra COMON vertrokken is. Er worden verschillende lessen geleerd. ‘Wijnand wil veel spenderen, en er is ook veel geld, maar op wereldschaal is het weinig,’ zegt Gerard. ‘Daarom is het essentieel dat we anderen inspireren mee te doen, zodat er wel op grotere schaal iets bereikt wordt. We wilden dus vooral een aanzet geven tot iets groters, als een klein radertje iets starten waar anderen mee verder gaan, en dan weer doorgaan naar een volgend project. Maar dat is met name in Afrika echt lastig gebleken. Als wij weg zijn, gaat het vaak mis, ook bij professionele organisaties. Dan kwamen we na een tijdje weer kijken en bleek dat er sinds ons vertrek niets meer was gebeurd. We leerden dat je iets pas kan achterlaten als je een heel goed management hebt neergezet.’

Volgens Werner Myburgh van Peace Parks is de les vooral dat je in het begin ook veel tijd moet investeren in educatie. Hij herinnert zich dat vaak, en bijvoorbeeld ook in Maputo, de mensen eerst echt aan de hand genomen moeten worden. ‘We dachten dat wanneer je de bewoners wat geld gaf en een stukje grond, ze hun eigen bedrijfje wel van de grond zouden tillen. Maar ze hadden zelfs geen idee hoe ze zich moesten aanmelden voor het project. We moesten met ze gaan zitten, alles uitleggen, en ook hard werken om ze

ervan te overtuigen dat het in hun belang was om mee te doen.' Een andere les is volgens Myburgh dat je wel van alles kunt bedenken en willen, maar dat je, wil je de lokale bevolking meekrijgen, eerst vooral goed moet luisteren naar hun verhaal. 'We hebben geleerd dat het arrogant is meteen oplossingen aan te dragen zonder te weten hoe de situatie voor de mensen zelf is. Als je luistert naar wat zij vertellen en je daar vervolgens flexibel op anticipeert, krijg je een stuk meer voor elkaar.'

Simalaha Community Reserve

Een ander gebied waar COMON bekijkt of de 4 Returns-aanpak kans van slagen heeft, is de Simalaha Community Conservancy, aan de zuidkant van Zambia. Als blijkt dat dat zeker het geval is, worden twee zogeheten *chiefdoms* benaderd; ze reageren enthousiast. Samen met [Kadans Foundation](#) (tegenwoordig COFFR Foundation), een stichting die zich in dit gebied ook richt op het verwerven van gronden ten behoeve van de lokale bevolking, investeert

Watervoorziening uit de Zambezi rivier, Zambia

‘DE KOMST VAN COMON HIER IS EEN ENORM GESCHENK.’

COMON niet alleen een flink bedrag in het verder uitwerken van de plannen, maar ook in onderzoek aan de Wageningen Universiteit naar de grondkwaliteit in dit gebied. Het doel daarvan is uitzoeken hoe de natuur hier het beste hersteld kan worden en hoe tegelijk gebieden bebouwd kunnen worden ten behoeve van de lokale bevolking. ‘De leefbaarheid, de veiligheid en de voedselvoorziening in dit gebied stonden zwaar onder druk,’ zegt Myburgh. ‘Met de investeringen van COMON en Kadans vond echt een metamorfose plaats. Mensen leerden nieuwe technieken om hun land te bebouwen waarmee zij de vruchtbaarheid van de grond konden verbeteren.’

Zelfvoorzienend versus afhankelijk

Als het project in Simalaha een tijdje loopt, gaat Werner Myburgh er kijken. Hij heeft al gehoord dat de leefbaarheid van lokale bevolking er een enorme boost heeft gekregen en dat de nieuwe manier van werken soms wel tien keer meer oogst oplevert dan voorheen. Hij wil het nu wel eens met eigen ogen zien. Als hij over het land loopt, raakt hij in gesprek met een vrouw.

Ze vertelt hem dat ze als alleenstaande moeder van drie kinderen altijd haar hand moest ophouden om te overleven. ‘Ze was afhankelijk van liefdadigheid en de giften van burens,’ vertelt hij. ‘Door dit project had ze een stukje land gekregen en geleerd hoe ze het kon bebouwen zonder de grond uit te putten. Sindsdien was ze niet langer afhankelijk, maar zelfvoorzienend in haar voedsel. En door een deel van haar oogst te verkopen, kon ze ook nog kleren en schoenen voor haar kinderen kopen.’

Myburgh is diep onder de indruk. ‘De komst van COMON hier is een enorm geschenk,’ zegt hij, ‘vooral ook doordat de mensen hier hebben geleerd hoe ze op een andere manier hun land kunnen bebouwen, die structureel is. Educatie maakt wat dat betreft het grote verschil, want als mensen eenmaal weten hoe zij het moeten doen, doen ze het nooit meer anders. Het project heeft het leven van een groot aantal boeren echt veranderd.’ En ook hier, zo weet Myburgh, leidde de investering van COMON tot investeringen van een groot aantal andere partijen.

Op grote schaal

Mooi aan dit project is ook dat er een kruisbestuiving uit voortkomt met Commonland. Precies die activiteiten die Commonland voor ogen heeft en waarvoor de stichting steeds op zoek is naar geschikte projecten, zijn te vinden in Simalaha. Uit deze letterlijk en figuurlijk vruchtbare samenwerking komt een masterplan voort voor het hele gebied, waar maar liefst 300.000 boeren wonen en werken. ‘COMON is geen *core funder* van Peace Parks,’ benadrukt John, ‘dat is de Postcode Loterij al. Maar we geven wel jaarlijks beleidsgerelateerde donaties die soms tot geweldige veranderingen leiden, op grote schaal.’

‘Onze invloed bij Peace Parks is naar verhouding niet zo groot,’ zegt Wijnand. ‘Maar ze staan wel open voor wat wij vinden.’ Tijdens de Dunhill Cup drinkt Wijnand regelmatig een glaasje met Werner Myburgh en ook met Johann Rupert, de zoon van een van de oprichters van Peace Parks. ‘Dan schroom ik niet om onze ideeën aan ze op te dringen,’ grinnikt hij. ‘En zo weten we toch hier en daar wel een stempel te drukken.’ Zo is het COMON dat het ‘communitydenken’ bij Peace Parks binnenbrengt, met mooie resultaten. En vanuit Simalaha, dat in het hart ligt van de [Kavango Zambezi Transfrontier Conservation Area](#) (KAZA) – het grootste grensoverschrijdende natuurgebied ter wereld dat Namibië, Zambia, Zimbabwe, Angola en Botswana aan elkaar plakt – is inmiddels in een enorm groot gebied van alles in gang gezet. Van de Waterboxx van Pieter Hoff tot een zeer succesvol [Cookstove-project](#) dat het koken in het gebied veel veiliger heeft gemaakt – waarover later meer –, van CO₂-opslagprojecten tot landbouwprogramma’s: op grote schaal ontwikkelt de lokale bevolking zich rondom het park. Niet altijd gemakkelijk, de overheid is een lastige partner door continue wisselingen van regeringen, en droogte maakt alles ook moeizaam, maar er worden gestaag stappen gezet.

Regeneratieve landbouw

Waar de gebieden om projecten te steunen bij Peace Parks dan wél redelijk afgebakend zijn, namelijk in de periferie van de wildparken die Peace Parks beheert, ligt voor Commonland de wereld open en moeten zij zelf op zoek naar plekken waar zij de ‘4R/3Z/20Y’ in de praktijk kunnen brengen. Met als voornaamste doel: het terugbrengen van meer [biodiversiteit](#). Wijnand denkt aan Kenia, maar Willem Ferwerda heeft al lang onderzoek gedaan. Onder meer in het jaar dat hij de wereld rondreisde, bekeek hij samen met Eduard

Zanen en John D. Liu meer dan vijftig gebieden. Hij weet precies wat hij zoekt. De gebieden moeten groot zijn, tenminste 100.000 hectare; er moet ecologisch gezien en voor de lokale economie in twintig jaar tijd iets structureels bereikt kunnen worden; er moeten boeren wonen; er moeten ngo's en een overheid zitten die welwillend zijn en bijvoorbeeld incentives en subsidies bieden. En er moeten projecten zijn die zich lenen voor regeneratieve landbouw: waar biologische landbouw vooral goed is voor het product, gaat regeneratieve landbouw nog een stap verder, het is goed voor zowel het product als de aarde doordat je het land gezonder doorgeeft aan je kinderen. En niet, zoals bij traditionele landbouw, alleen gericht op een maximale winst per hectare voor de korte termijn, maar gericht op het verwerven van meer biodiversiteit – en dus bodemvruchtbaarheid-, minder stikstof en meer CO₂-opslag.

Op basis van al deze criteria heeft hij Spanje, Zuid-Afrika en Australië op het oog. 'Ik had gewerkt in landen waar de samenwerking met de vaak zwakke overheden moeizaam is, zoals Cambodja en Congo,' vertelt hij. 'Om enige kans van slagen te hebben, wilde ik in elk geval starten in landen waar dat makkelijker zou zijn. Ik moest tenslotte nog wel bewijzen dat de 4R filosofie hout snijdt.' Het is bovendien essentieel dat mensen openstaan voor zijn ideeën. Als je op echt grote schaal een procesverandering wilt bewerkstelligen, moet je alle neuzen dezelfde kant op krijgen. 'In een gebied van zo'n 200.000 mensen wonen is dat een behoorlijke klus; het scheelt dan heel veel als de overheid aan jouw kant staat.'

Monocultuur

Met de langetermijnfinanciering van COMON gaat het team van Ferwerda en Michiel de Man voortvarend in deze drie landen van start. In Spanje loopt het in eerste instantie moeizaam: door de koude winters en hete zomers groeit er weinig. Maar gaandeweg zijn er vier bedrijven die zich ervoor inzetten. Maas Jan gaat een keer mee om te kijken en is verrast als hij ziet hoe goed de filosofie van Commonland hier in de praktijk wordt gebracht. 'In een gebied waar alleen amandelen werden gekweekt en waar dus een monocultuur was die de grond uitputte, waren mensen nu begonnen met het zaaien van bloemen tussen de amandelbomen. De diversiteit van de natuur nam daardoor toe en de bloemen trokken bijen aan, wat weer resulteerde in honingproductie. Zo kwamen de drie zones op gang: stukken land met alleen

natuur, met natuur in combinatie met de verwerking van de producten, en land waar mensen woonden en werkten. Er vindt regeneratieve landbouw plaats en de welvaart van de mensen is er toegenomen.'

Aboriginal netwerk

Ook in Zuid-Afrika komen vergelijkbare projecten van de grond. En Australië gaat, na een start waarin veel wordt geleerd, goed, het daar in 2015 opgezette bedrijf Wide Open Agriculture (WOA) is inmiddels beursgenoteerd. Ook wordt er een netwerk opgezet van Aboriginal-leiders die met elkaar de natuurlijke zones willen herstellen. 'En dat netwerk groeit hard,' vertelt Ferwerda, 'omdat steeds meer mensen daar begrijpen wat de bedoeling is.' In het najaar van 2014 verneemt het bestuur dat een Australiër wiens drie kinderen door de MH17-ramp zijn omgekomen, contact heeft gezocht met Hans Schut van Commonland. De Return on Inspiration geeft hen weer hoop, liet hij weten. 'Het was bizar,' zegt Maas Jan daarover, 'want ook Joep Lange, die Steven van de Vijver adviseerde bij zijn SCALE UP-project, en diens vrouw verongelukten bij die ramp. Zo was COMON dus op twee manieren betrokken bij deze gruwelijke gebeurtenis.'

**‘REGENERATIEVE
LANDBOUW GAAT
NOG EEN STAP
VERDER, HET IS
GOED VOOR ZOWEL
HET PRODUCT ALS
DE AARDE.’**

Commonland in actie in het Australische landschap

Vanuit Commonland bouwt de Nieuw-Zeelandse Jim MacKintosh een bijzondere band op met de Australiërs, waar WOA uit voortkomt. Als Commonland door het Ministerie van Economische Zaken, waar toen Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit nog onder viel, wordt gevraagd ook iets op te zetten in Nederland, zetten De Man en Ferwerda hun tanden in een zoektocht. Ze komen uit in het veenweidegebied rond Amsterdam. 'Het klinkt misschien opzienbarend voor Nederland, maar dit is echt een crisisgebied,' zegt Ferwerda. 'Hier is de CO₂-uitstoot verreweg het grootst, het is een biodiversiteitswoestijn met weinig soorten en op sommige plaatsen treedt al verzilting op.'

Er komen verschillende organisaties uit voort, waarvan [Wij.land](#) het Nederlandse landschapspartnership wordt. Het betreft een ondernemende stichting, onder leiding van Danielle de Nie, die zich in Nederland inzet voor regeneratieve landbouw. Maas Jan wordt hier later voorzitter van en COMON financiert ook deels Commonground, (later met de naam [Aardpeer](#)), een grondbank die op initiatief van Wij.land – en later ook met andere partners – wordt opgericht. Een vernieuwend initiatief waarbij aan grondbezitters wordt gevraagd hun land te verkopen, met uitgifte van obligaties. Aardpeer zoekt vervolgens

pachters die op een 4R-manier het land willen verbouwen en beboeren. En nog een initiatief betreft 4 Returns Lab "Voor de Oogst van Morgen", een bijzondere samenwerking met het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving van de Rijksoverheid, dat landschapsherstel initieert in onder andere Gelderland, Texel, Noord-Brabant en Friesland.

Uniek ecologisch gebied

De Charles Darwin Foundation (CDF) is als 'project' een beetje een vreemde eend in de bijt, in die zin dat het een afgebakend, kleinschalig gebied is dat niet groter zal worden dan het nu is. Maar omdat het zo'n uniek ecologisch gebied is, en – zoals Wijnand al aangaf – de thermo-

meter van de wereld, wil hij er werk van maken die ecologie op de eilandengroep zo goed mogelijk te herstellen: 'Hier natuur herstellen heeft misschien geen impact op de wereld, maar het is een belangrijke showcase.' Maas Jan, die Wijnand bij een van zijn bezoeken aan de eilanden vergezelt, begrijpt goed waarom Wijnand juist door de Galapagos zo gegrepen is. 'Overal op de wereld schikken dieren zich naar mensen,' zegt hij. 'Hier viel mij meteen op dat mensen zich naar dieren schikken. Toen we door de haven liepen en er een zeeleeuw op een bankje kroop, werd die niet weggejaagd, maar namen andere bankzitters eerbiedig afstand. De Galapagos-eilanden zijn in de eerste plaats van de dieren, en dat is iets dat Wijnand aan het hart gaat.'

**'HIER NATUUR
HERSTELLEN
HEEFT MISSCHIEN
GEEN IMPACT
OP DE WERELD,
MAAR HET IS EEN
BELANGRIJKE
SHOWCASE.'**

Helaas zijn door de komst van het toerisme, en van mensen überhaupt – tot de jaren '60 waren de eilanden onbewoond – er steeds meer exotische planten en dieren gekomen die het natuurlijk evenwicht van de natuur hebben verstoord. Onder de naam [Galapagos Verde 2050](#) werkt de CDF aan het verwijderen van de exoten, het terugbrengen van de inheemse flora en fauna, en het zo herstellen van de oorspronkelijke natuur op de eilanden.

Bescheiden mens

COMON is als eerste betrokken bij het pilotproject met de Waterboxx van Pieter Hoff op Floreana Island, daarna volgen Baltra en Santa Cruz. Arturo Izurieta is in die periode directeur van Galapagos National Park en ontmoet Wijnand tijdens een bezoek aan Floreana. Hij is verbaasd dat Wijnand zo'n 'gewone man' is. 'Ik wist dat hij de grote donor was, een man die het gemaakt had, maar toen ik hem ontmoette, trof ik een bescheiden mens, warm en slim; iemand die vooral veel vragen stelt en met een grote bevoegenheid over zijn werk als boer sprak.' Als Izurieta een paar jaar later directeur wordt van de CDF krijgt hij veel contact met Wijnand en ontwikkelt zich een plezierige samenwerking. Het valt Izurieta daarbij op dat Wijnand zoveel plezier beleeft aan de natuur. 'Vaak als we iets bekeken, zag ik lichtjes in zijn ogen en hoorde ik hem hardop lachen, heel aanstekelijk.'

Versneld en opgeschaald

Na het pilotproject op Floreana Island met Pieter Hoffs Waterboxx, wordt Galapagos Verde 2050 (GV2050) het eerste, grote project dat COMON steunt. 'Het is een langdurig project, gericht op de toekomst,' vertelt John, 'waarvoor dus ook voor een langere periode geld nodig is. Dat konden wij met COMON garanderen.'

'Met de komst van COMON als donor werden de processen versneld en opgeschaald en werd bovendien het onderzoek dat we hier doen naar een hoger plan getild,' vertelt Johanna Carrión van de CDF. Volgens haar wordt COMON al snel veel meer dan alleen financieel donor. 'Ze zijn betrokken bij alles wat wij doen, steunen ons daarin voor de volle honderd procent, en vooral bijzonder daarbij vind ik hun open houding naar ons, de medewerkers. Meneer Pon vraagt altijd wat onze visie is, wat wij het liefst zouden willen doen en waar wij behoefte aan hebben. En hij is geweldig om mee samen te werken. Hij vraagt mij bij elk bezoek hem en zijn gezelschap te vergezellen en rond te leiden; hij kwam met zijn vrouw, zijn dochters, nichten en neven. Hij wil het liefst iedereen laten zien waarom hij zoveel van de Galapagos houdt.' Ook Izurieta vindt de samenwerking bijzonder prettig: 'Zowel John Loudon als meneer Pon zijn heel direct en pragmatisch, daar houd ik wel van, en daarbij oprecht geïnteresseerd naar mijn mening. Ik had het idee met COMON een vriend te hebben gevonden die het belang van de Galapagos begreep.' 'Het mooiste is dat je merkt dat meneer Pon echt van de Galapagos-eilanden houdt,' zegt ook CDF-onderzoeker Patricia Jaramillo Diaz. 'Dat is zijn ware drijfveer om ons te steunen. Dat zie je niet vaak bij donors.'

Het pilotproject met de Waterboxx van Pieter Hoff op Floreana Island, Baltra en Santa Cruz

‘WIJNAND EN HARRYET ROLLEN HUN MOUWEN OP EN SPRINGEN BIJ.’

Vijfhonderd planten

Typierend is volgens Jaramillo Diaz een bezoek dat Wijnand en Harryet brengen aan Baltra Island waar het GV2050 team bezig is om vijfhonderd planten in de grond te zetten. Als ze bij het project aankomen, treffen ze een groep zeer vermoeide en door de zon verbrande mensen. Wijnand en Harryet rollen hun mouwen op en springen bij. ‘Ze waren niet bang om vies te worden,’ vertelt Jaramillo Diaz, ‘ze hadden er lol in om mee te werken, dat was zo motiverend voor het team dat iedereen weer vol energie ertegenaan kon.’ Iedereen is onder de indruk van wat Wijnand en Harryet hier laten zien; uit dankbaarheid wordt vanaf dan de Maytenus Octogona-plant (een inheemse soort van de Galapagos) de ‘Harryet’ genoemd.

Crisis

Hoewel de projecten gewoon doorlopen gaat het financieel niet goed met de CDF. De wereldwijde financiële crisis die dan gaande is, heeft ook hier hard toegeslagen. ‘Het was echt erop of eronder,’ weet Carrión nog goed. Izurieta

treedt juist in die periode aan als directeur en treft een zorgwekkende financiële situatie.

‘De CDF stond op het randje van een faillissement. Het was onze redding dat we zo’n goede partner hadden gevonden in COMON, die heeft de CDF letterlijk gered. Zij gaven ons de financiële steun die we nodig hadden en daarbij het vertrouwen om weer een financieel gezonde organisatie neer te zetten.’ Het vertrouwen is er zeker, maar COMON bemoeit zich ook intensief met de

organisatie. Wijnand voert veel gesprekken met andere belanghebbenden. ‘Dat liep niet altijd even soepel,’ zegt hij. ‘Een van de lastigste aspecten van COMON is dat je opereert in landen waar vaak veel corruptie is en een trage overheid. Het is niet van even van hupsakee, dit gaan we doen en wel nu. Nee, je moet geduld hebben, een lange adem. En dat heb ik eigenlijk niet, en ik vrees dat het ook nooit gaat komen.’ Toch krijgt hij door zijn gesprekken wel veel voor elkaar. ‘Ik heb op een gegeven moment met de verantwoordelijke Ecuadoraanse minister gesproken,’ zegt Wijnand. ‘Ik zei: wij steunen de Galapagoseilanden, en we redden de CDF, maar alleen als u ons een huurcontract voor de campus op de eilanden geeft voor twintig jaar. Dat contract liep af, en zonder dat hadden we weinig tot niets meer kunnen doen.’

De Maytenus Octogona-plant wordt uit dankbaarheid de ‘Harryet’ genoemd

Wijnand en Harryet Pon planten samen een cactus op Baltra Island in 2018

Inspiration Complex

Wijnand en Harryet zijn zo gegrepen door de Galapagoseilanden dat ze er het liefst een eigen huis zouden hebben. Hun huis op het schiereiland Machangulo in Mozambique is prachtig, maar de ligging is ongunstig en het strand moeilijk te bereiken. Dus verkopen ze het. Maar een huis op de Galapagos is een ingewikkelde kwestie. 'Je kunt daar op zich wel bezit hebben,' legt John uit, 'maar eenvoudig is het niet en het voelde ook wat tegenstrijdig. Voor het behoud van de eilanden is het juist zo belangrijk dat er zo min mogelijk mensen komen, dan moet je er dus geen vakantiehuis neerzetten.'

Er dient zich echter een andere mogelijkheid aan. COMON heeft besloten naast GV2050 en de core funding van de CDF ook te investeren in het wetenschappelijke werkterrein. Dat resulteert in een geheel nieuw complex dat op initiatief van John uiteindelijk de naam Inspiration Complex krijgt. Johanna Carrión is meteen verrukt over die naam. 'Wij zien meneer Pon als een wijs man,' zegt ze, 'en iemand die anderen inspireert. Daarbij zegt hij altijd: alles begint met inspiratie, en dat is zo waar. Een betere naam was er dus niet.' Het Inspiration Complex wordt gebouwd met lokale materialen en door lokale mensen en bestaat uit twee *zero-emission* complexen, elk met drie units, en bevat een conferentiecentrum, een biomarine laboratorium, inclusief waterbassins om dieren en planten te bestuderen, en kantoren voor wetenschappers. John komt vervolgens op het idee om er ook twee studio's op te bouwen waar internationale wetenschappers langere tijd kunnen verblijven, maar waar Wijnand en Harryet ook een aantal weken per jaar kunnen zitten. Momenteel wordt hieraan de laatste hand gelegd.

Nieuwe wet

Ondertussen weet John Noemi d'Ozouville, voorheen de financiële vrouw van de CDF en daarna onderzoeker aan het Presencing Institute in Boston, enthousiast te maken voor de 4 Returns filosofie. Zij ontwikkelt de U-Theory, een vergelijkbare aanpak als die van de 4R/3Z/20Y, die zij grootschalig uitrolt en ook weer toepast op de Galapagoseilanden. 'Zij wist met hulp van de minister-president van de Galapagos, Norman Wray, een groot aantal partijen, van hoge bestuurders tot de bewoners zelf, bij elkaar te brengen,' zegt John, 'en hen ervan te overtuigen om de Galapagos-problemen meer holistisch aan te pakken en daarvoor ook veel meer samen te werken.'

Het resulteert in een unaniem goedgekeurd Galapagos Masterplan 2030 voor de eilandengroep, waarin heel veel is vastgelegd met betrekking tot de rol van toerisme, duurzame energie, de infrastructuur en het behoud van biodiversiteit. Samen bouwen aan een nieuwe toekomst voor Galapagos. 'Zo heeft COMON toch weer iets in gang gezet dat uiteindelijk tot iets veel groters leidt.'

**'ZO HEEFT COMON
TOCH WEER IETS
IN GANG GEZET
DAT UITEINDELIJK
TOT IETS VEEL
GROTERS LEIDT.'**

Galapagos Masterplan 2030

Het is een van de wapenfeiten die Maas Jan typerend vindt voor wat Wijnand wil en doet. 'De liefde van Wijnand voor de Galapagoseilanden is groot,' zegt hij. 'Hij kijkt bij zijn investering niet in de eerste plaats naar de kans van slagen van een project, maar naar wat er structureel zou moeten gebeuren om deze mooie plek te redden. Dat dat uiteindelijk tot een echt structureel resultaat leidt, laat dit voorbeeld zien. Door te investeren in het proces om de betrokken en verantwoordelijke partijen bij elkaar aan tafel te krijgen, is een nieuwe Galapagos Law in gang gezet om aan het Masterplan 2030 recht te doen en dat komt de Galapagos op de langere termijn zeker ten goede.' ~

Het Inspiration Complex in aanbouw
op de Galapagoseilanden

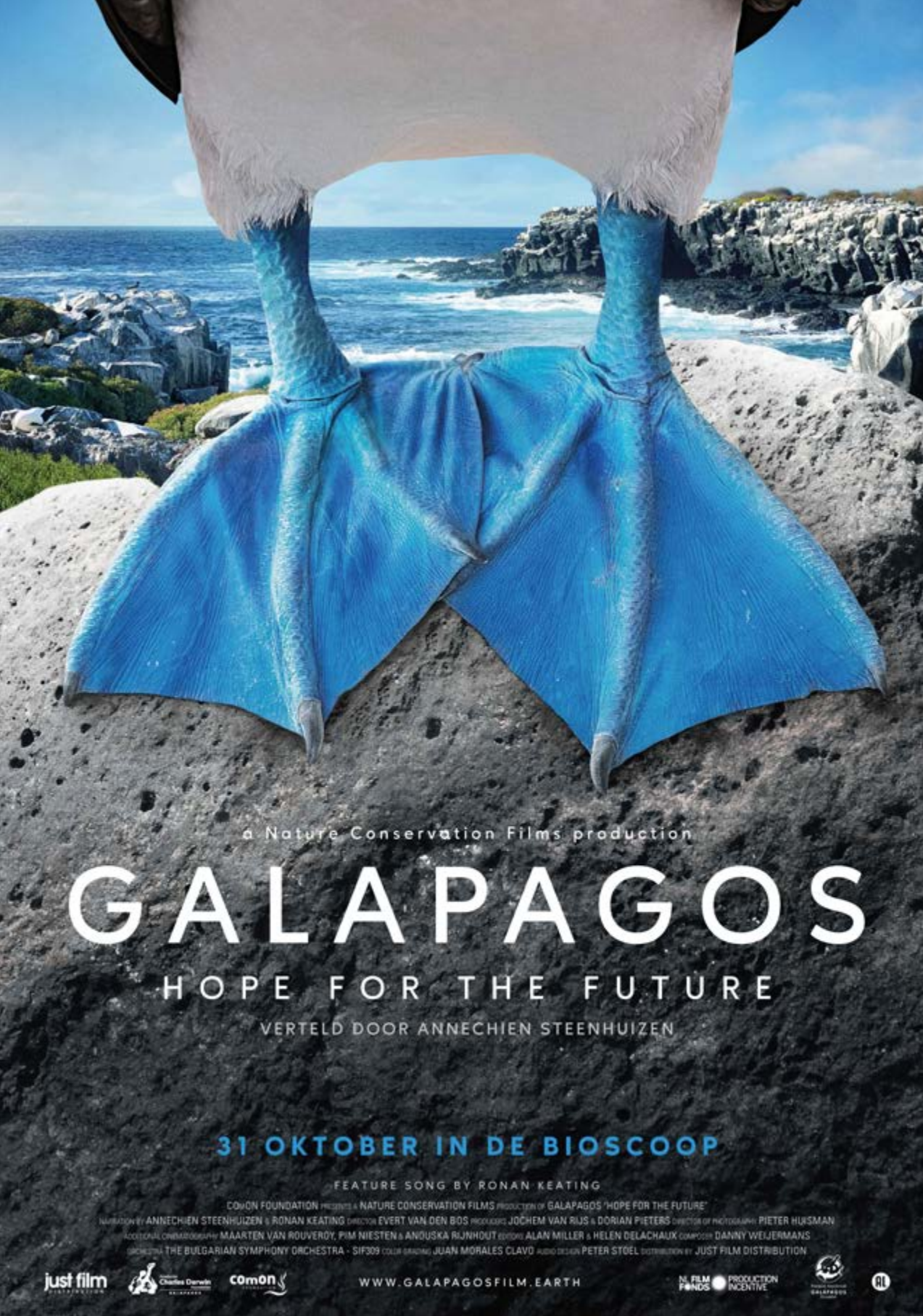
‘Daarom is het essentieel
dat we anderen inspireren mee
te doen, zodat er wel op grotere
schaal iets bereikt wordt.’

Gerard van Hengstum

A large tortoise, likely a Galapagos tortoise, is shown in profile, facing left. It has a dark, textured shell and thick, wrinkled skin. Its head is slightly raised, and its mouth is open, showing small pinkish teeth. The tortoise is standing on a patch of dry ground with some green vegetation. In the background, there is a blurred green landscape. A blue rectangular overlay is positioned on the right side of the image, containing the text 'HOOFDSTUK' and a large '07'.

HOOFDSTUK

07

Sympathieke projecten

Schildpaddenreservaat, natuurfilm en een boek over beren

Tijdens een reis door Zambia ontmoet Wijnand Benny Liwena en Greet Habasimbi, twee boeren uit het Sesheke district, in het Royal Establishment van Barotseland. Hij raakt met hen aan de praat over Family Farming, hun onderneming aan de rand van Simalaha Conservancy. Ze kweken er kool, mais en tomaten en willen daarbij de gemeenschap structureler betrekken. Er is meteen een klik, het zijn enthousiaste en sympathieke mannen en ze hebben goede ideeën.

Wijnand is onder de indruk en de onderneming lijkt goed aan te sluiten bij wat COMON wil steunen en bij wat Commonland doet. Hij spreekt met Liwena en Habasimbi af dat zij een voorstel doen voor medefinanciering. Dat laat een tijdje op zich wachten en als het er eindelijk is, staan de bedragen in kwacha, de Zimbabwaanse munt, wat tot wat verwarring leidt. Maar het project krijgt uiteindelijk groen licht. Om de boeren echt goed te ondersteunen, wordt COMON zelfs voor 40 procent eigenaar van Family Farming.

Vliegende start

Het boerenbedrijf maakt een vliegende start. Naast het kweken van groenten komt er ook een kippen- en geitenbedrijf bij. Er volgen regelmatig gedetailleerde rapportages over de aantallen plantjes die de grond in gaan, het aantal kippen en geiten dat er inmiddels is, het aantal betrokken boeren en de verwachte oogst. Er wordt gezinspeeld op winst, wat natuurlijk geweldig is want die kan COMON dan weer verder investeren in Family Farming en het bedrijf zo sneller laten groeien. Liwena en Habasimbi presenteren ook plannen om boeren uit de verdere omgeving te trainen op eenzelfde manier te gaan werken, en vertellen over het creëren van een continue waterbron 'to be sure to have a hunger free Simalaha Community'.

Maar dan wordt het plotseling stil rond het bedrijf. Via professor Andrew Nambota, werkzaam voor de regering van Zambia, bekend met Family Farming en ook een bekende van John, hoort het bestuur dat Family Farming kampt met grote droogte. Water moet met trucks worden aangevoerd en is in de eerste plaats bedoeld als drinkwater voor de bevolking. De maisoogst van dat jaar is mislukt. Iets later blijkt dat er meer speelt. Greet Habasimbi's vrouw is overleden, hij is daardoor een tijdje *out of station*. Ondanks een aantal

updates van Nambota dat nog volgt en waarin de professor blijft benadrukken dat de boeren hun best doen, loopt de communicatie steeds stroever en blijven resultaten uit. Hoewel nog lange tijd wordt gedacht: geen bericht is goed bericht, besluit het bestuur van COMON uiteindelijk zich toch uit Family Farming terug te trekken.

Een mooi gesprek

'We hielden altijd in de gaten of het geld dat we ergens in investeerden wel aankwam bij degene voor wie het bedoeld was, en ook of er uiteindelijk wel baten uit voortkwamen,' vertelt Coos. 'Als die te lang op zich lieten wachten, stopten we soms halverwege toch, hoe sympathiek een project ook was.' Maar hoewel de insteek dus zeker een zakelijke is, stapt COMON ook geregeld in projecten die Wijnand simpelweg charmant vindt, of omdat hij een klik met iemand heeft die hij op zijn pad treft. Niet alleen bij Family Farming speelt dat een rol. Ook als hij tijdens een bezoek aan de Galapagoseilanden Todd Schreiner ontmoet, de oprichter van het [Turtle Island Restoration Network](#) in Californië – een Amerikaanse non-profitorganisatie die zeedieren en hun leefgebieden wil herstellen en beschermen – en een mooi gesprek met hem heeft, besluit hij de aanvraag voor financiële ondersteuning die kort daarop volgt te honoreren. John trekt zijn wenkbrauwen op. Hij zag het project eerder al een keer langskomen bij het Prins Bernhard Natuur Fonds, waar John ook bestuurslid was, en daar kwam het niet door de screening. 'Wijnand vond Todd gewoon een aardige man,' zegt John. 'Ik vond het zonde van het geld, het leidde nergens toe en paste niet per se direct bij COMON. Maar het is natuurlijk Wijnands geld en als hij uit aardigheid iemand wil steunen, dan is dat uiteraard aan hem.'

Studiebeurs

Nog een 'project' dat alleen indirect met de doelstellingen van COMON te maken heeft maar dat ze wel besluiten te steunen, is een studiefonds voor Patty Isabella Tapia Jaramillo, de dochter van Patricia Jaramillo Diaz, verantwoordelijk voor het Galapagos Verde 2050 project, en het meisje dat

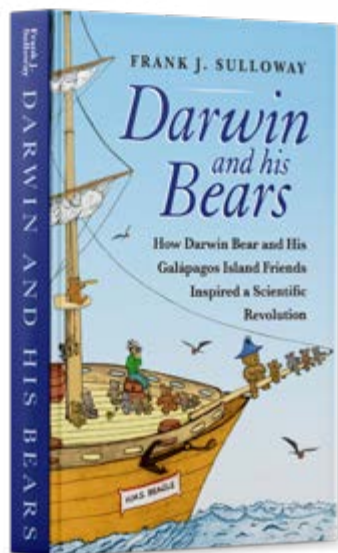

Hans van Poelvoorde helpt de zeeschildpad een handje

tijdens Wijnands eerste bezoek aan de Galapagoseilanden indruk maakte met haar bevlogen verhaal. 'Patty is een pienter meisje dat opgroeide op de Galapagoseilanden en gedreven raakte door het werk van haar moeder bij de Charles Darwin Foundation,' vertelt John. Haar moeder vervolgt dat het al jaren Patty's droom was om in Europa biologie te gaan studeren, om daarna ook voor de Galapagoseilanden aan het werk te kunnen. 'Dat meneer Pon besloot haar studie te betalen, is iets waar ik hem de rest van mijn leven dankbaar voor ben,' zegt ze. 'Het liet zien dat hij niet alleen vertrouwen had in onze projecten en ons werk, maar ook in ons als mens. Hij en zijn familie zitten voor altijd in mijn hart.' Patty zelf is ook zeer dankbaar, en een ijverige leerling, zo blijkt uit de hartverwarmende verslagen die zij het bestuur van COMON elk half jaar toestuurde.

De beren van Darwin

Soms komt de sympathie voor een project niet van Wijnand maar van een van de andere bestuursleden. In 2017 bezoeken Wijnand en Maas Jan samen de Galapagoseilanden. Na een workshop van marine biologen die zij bijwonen, lunchen ze in het open restaurant bij het marinecomplex. Ze raken aan de praat met een wat zonderlinge man. 'Hij droeg bij tropische temperaturen een dikke jas, had een grote rugzak op zijn rug waaraan een beertje bungelde, en hij maakte een wat autistische indruk,' zegt Maas Jan.

**‘HET WAS EEN
VERHAAL DAT DOET
DENKEN AAN WINNIE
DE POEH, INCLUSIEF
PRACHTIGE
ILLUSTRATIES.’**

Darwin en zijn beren door Frank J. Sulloway

Het blijkt een wetenschapper te zijn van de Amerikaanse Universiteit Berkeley, Frank Sulloway. Al snel komt het gesprek op Darwin, waar Sulloway veel van blijkt te weten. 'Ik vroeg hem of het nou toeval was dat Darwin zijn leer op de Galapagoseilanden ontwikkelde, of dat hij daar bewust naartoe was gegaan omdat hij vermoedde dat hij juist daar antwoorden zou vinden. Hij antwoordde dat hij dé juiste persoon was om die vraag aan te stellen, en vertelde vervolgens het hele verhaal van Darwin op zo'n aansprekende manier, dat het zelfs voor kleine kinderen goed te begrijpen was.' Wijnand en Maas Jan hangen aan zijn lippen, en Wijnand vraagt hem of hij dat verhaal ook opgeschreven heeft. 'Dat had hij,' zegt Maas Jan, het heette *Darwin and his bears*. Het was een verhaal dat doet denken aan Winnie de Poeh, inclusief prachtige illustraties. Het manuscript lag klaar, zei de beste man, maar geen uitgever wilde het hebben.'

Wijnand raadt Sulloway aan het aan Maas Jan te sturen: 'Die heeft wel meer boeken gepubliceerd.' Twee weken later zit het in zijn mailbox. Het hele bestuur leest het manuscript, ze vinden het leuk, maar niet meteen iets dat COMON moet gaan betalen. Het is vooral Maas Jan die er bovenop zit het uitgegeven te krijgen. John schakelt zijn vriend en uitgever Maurits Rubinstein in die het voor een vriendelijk bedrag in het Engels, Spaans en Nederlands uitgeeft, een oplage van in totaal 9000 exemplaren. 'Het verscheen in 2019, maar van een succes is vooralsnog geen sprake,' zegt John. 'Dat ligt niet in de eerste plaats aan het boek. Een half jaar na de verschijning brak Covid-19 uit, het boek heeft nog niet heel veel kans gehad om zich te bewijzen.' Maas Jan besluit: 'Ik vond het echt heel leuk dat we dit hebben gedaan. Ook als het boek totaal faalt, heeft het altijd nog iets opgeleverd: heel veel plezier.'

Promotiefilm

En dan is er ook nog *Galapagos – Hope for the future*, een documentaire die COMON financiert, over het bijzondere en prachtige ecosysteem op de Galapagoseilanden en het werk van de Charles Darwin Foundation. Dat idee komt uit Johns koker. Hij spreekt Evert van den Bos, de filmmaker die meer dan honderd natuurfilms en documentaires maakte en eigenaar is van Nature Conservation Films World Wide. John begon ooit zijn carrière met hem toen hij de financiering organiseerde voor twee bioscoopfilms van Van den Bos, *The Leopard Son* en *Serengeti Symphony*, beide gefilmd door de beroemde

Hugo van Lawick. Van den Bos wil graag een film maken over Zambia, en praat daar met John over. 'Ik dacht meteen: waarom niet een film over de Galapagos? De Charles Darwin Foundation bestaat zestig jaar, een uitgelezen moment,' vertelt John. 'Evert was daar nog nooit geweest, maar ik wist direct: zo'n natuurlijke filmset met zoveel unieke verhalen vind je nergens. Ik nodigde hem uit om te komen kijken.' Natuurlijk was dat ook uit eigenbelang, John is ervan overtuigd dat een goede film die het werk van de CDF mooi in beeld brengt andere, grote donors kan overtuigen ook in de CDF te investeren. 'Ik had het al vaker gehad over het gebruiken van film als marketingmiddel, maar nu werd het ineens heel concreet.'

Twee weken nadat Van den Bos op de Galapagos is geweest, stuurt hij John een voorstel voor een script. 'Het was zo goed,' zegt John, 'en hij kon het voor 1,2 miljoen euro maken, dat is niet veel voor zo'n film.' Hij gaat langs Wijnand. Die is niet meteen overtuigd, maar zegt dan toch: 'Ach, waarom ook niet, we doen het gewoon!'

Koninklijke première

Evert van den Bos gaat aan de slag, volgt een aantal toegewijde CDF-medewerkers tijdens hun werk en een aantal dieren op de voet, zoals de blauwvoetgent ([Blue Footed Booby](#)), de hamerhaai en de reuzenschildpad. Van den Bos vindt NOS Journaal-presentatrice Annechien Steenhuizen en de Ierse muzikant en filantroop Ronan Keating bereid de voice-overs bij de beelden te verzorgen.

Op 28 oktober 2019 vindt een Koninklijke galapremière plaats, in Tuschinski in Amsterdam. In aanwezigheid van Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima, een grote groep gasten en de pers, wordt *Galapagos – Hope for the future* voor het eerst vertoond. Op 9 november beleeft de film een première in zijn thuishaven: dichtbij het dorpsplein van Puerto Ayora op de Galapagoseilanden zelf. De happening in Tuschinski is een geweldig pr-moment. De film wordt enthousiast ontvangen, maar krijgt ook kritiek. 'Het was misschien iets te veel een promotiefilm,' zegt John. 'Maar als je kijkt naar het relatief kleine budget waarmee Van den Bos hem heeft gemaakt, en hoe hij prachtig in beeld heeft gebracht hoe uniek de Galapagos is en wat de mensen van de CDF allemaal doen om die natuur te

beschermen en behouden, is het toch een zeer geslaagd project.' Het is in elk geval het mooiste fondsenwerfdocument denkbaar en de film is tijdloos, een mooi monument voor de Charles Darwin Foundation. En wie weet wat er nog gebeurt, Netflix was destijds geïnteresseerd. 'Helaas is door Covid alles stil komen te liggen, maar wie weet wordt de film daar op den duur alsnog vertoond.' Als fondsenwerfmiddel bewijst de film zich al snel; na een zeven-daagse reis rond de eilanden met vier andere filantropen en hun aanwezigheid op de filmpremière op de Galapagos wordt meer dan 3,5 miljoen dollar opgehaald door de CDF.

Koning Willem-Alexander
en Koningin Máxima bij de
première in Tuschinski

De operatie van het geheel vindt nog steeds plaats in het kantoor van John, in Wassenaar, waar hij samen met Annemieke de 'toko' runt

Gestructureerd procesmanagement

Naast al het reilen en zeilen bij de beneficiënten en de extra werkzaamheden voor deze sympathieke projecten, lopen er soms wel dertig projecten tegelijk waarbij COMON betrokken is. Als buitenstaander zou je verwachten dat er op zijn minst een heel bureau fulltime werk aan heeft. Maar de operatie van het geheel vindt nog steeds plaats in het kantoor van John, in Wassenaar, waar hij samen met Annemieke Gerritsen-Nouwens de 'toko' runt.

'Onderstreep vooral "Annemieke", zegt John, 'want zij doet het gehele organisatieprocesmanagement. Denk aan het mailverkeer, het regelen van alle afspraken, verzorgen van de communicatie met de projectleiders, de checks op wat zij moeten aanleveren, rapportages, foto's, het vastleggen van plannen en doelstellingen, het opstellen van contracten en het doen van betalingen. En ook de evaluatie van alles. Geen dag is hetzelfde en alles loopt door elkaar heen. En het allermooiste: Annemieke brengt structuur in dit alles, waardoor ik het overzicht heb. En dan herinnert ze mij er ook nog aan als ik naar de tandarts moet.'

**'ZE KOMT UIT EEN ZAKELIJKE HOEK,
WAAR EFFICIËNTIE EN EEN STRAK
FINANCIEEL BELEID VOOROP STAAN.'**

Kritische blik

Annemieke lacht erom. 'Dat is mijn vak,' zegt ze bescheiden. 'Het vergt geen *rocket science* om dit te doen. En het scheelt dat we een sterke klik hebben. John en ik hebben de afgelopen jaren goed leren samenwerken. Toen ik vijf jaar geleden begon, was er niets, geen organisatie en geen structuur. Nu kunnen we samen lezen en schrijven.'

John benadrukt daarbij dat Annemieke niet alleen structuur brengt in alles, maar ook een bijzonder kritische blik heeft op wat er allemaal passeert en hem daarmee scherp houdt. 'Eigenlijk is Annemieke wars van de ngo-wereld,' verklaart hij. 'Ze komt uit een zakelijke hoek, waar efficiëntie en een strak financieel beleid voorop staan.' Het valt Annemieke op dat in de goedbedoelen-wereld veel gepraat en vergaderd wordt, en dat geld soms wel erg makkelijk wordt uitgegeven. 'Ik stimuleer John vaak meer due diligence te doen, en als ik het vermoeden heb dat het wel wat minder kan, schroom ik niet hem dat te zeggen.'

Niet alle betrokkenen zijn daar altijd even blij mee, want het is niet gebruikelijk dat een donor zich bemoeit met de inhoud. 'Sommige partijen hebben er moeite mee als we kritiek uiten op wat zij doen,' beaamt John. 'Maar goed ondernemerschap maakt wel degelijk deel uit van de 4 Returns. Denk aan de Return on Financial Capital: je moet ook op de centen letten, anders komt die R niet goed van de grond.' ~

‘Na 5 jaar had onze
€ 3,5 miljoen indirect
€ 35 miljoen gegenereerd.
Zie daar het beoogde
vliegwiel effect!’

John Loudon

Olifantencorridor van Botswana,
via Namibië naar Angola en Zambia

HOOFDSTUK 08

Samenwerken

Voor opschalen en versnellen heb je anderen nodig

Terwijl COMON tevreden is met de richting die zij opgaan, denkt John ook regelmatig na over hoe ze een versnelling zouden kunnen maken. Ze zijn op de juiste weg, en Wijnand investeert steeds meer in de projecten waaraan zij zich nu voor langere tijd hebben verbonden. Maar in absolute zin zijn ze ook maar een kleine speler. De ecologische problemen zijn urgent, er zou veel meer moeten gebeuren, op veel grotere schaal, en bovenal met sneller resultaat. Hoe kun je anderen ervan overtuigen dat er wereldwijd een systeemverandering moet plaatsvinden?

Voor COMON is de 4R's/3Z/20Y filosofie inmiddels leidend, maar hoeveel groter zou de slag die ze maken kunnen zijn als wereldwijd veel meer organisaties die filosofie omarmen? Hoe kunnen ze dat voor elkaar krijgen? Moet het misschien eenvoudiger? Eenduidiger? Als John kennismaakt met het boek *The Blue Economy* van Gunter Pauli, de voormalig eigenaar van het Vlaamse schoonmaakmiddelbedrijf Ecover, denkt hij: dit is het! Zijn gedachte maakt in één zin duidelijk wat iedereen zou moeten doen. De filosofie van Pauli heeft als uitgangspunt dat elk product zijn oorsprong vindt in de aarde, van koper en lithium tot staal en olie. Steeds meer wordt duidelijk dat die bronnen en daarmee de aarde uitgeput raken. De enige manier om dat te voorkomen, is dus dat iedereen minder neemt dan hij teruggeeft.

De Blue Line Society

Met Willem Ferwerda spreekt John regelmatig over [The Blue Economy](#). 'We vonden de symboliek krachtig,' vertelt John, 'in die zin dat wanneer we onze natuurlijke bronnen steeds verder uitputten het licht op rood moet: we zitten dan op een rode lijn. Als we echter minder nemen dan we teruggeven, wordt die lijn weer blauw en de aarde weer gezond. Daar moeten we naartoe.' Samen met Michiel van Schooten, een communicatiestrategus met wie John vaker samenwerkt, bedenkt hij de slogan *Wouldn't we all want to live in a Blue Line Society* en daarmee het concept Blue Line Society. 'Dit concept staat simpel en krachtig voor wat wij moeten nastreven bij alles

wat we doen.' John presenteert het concept tijdens een bestuursvergadering van COMON. Ze discussiëren erover. Wijnand vindt het mooi klinken, maar is niet meteen gegrepen. 'Ik droeg het een warm hart toe,' zegt hij, 'maar verder bleef het voor mij wat abstract.' Tot John tijdens een volgende vergadering een filmpje vertoont dat in 1 minuut het principe van de Blue Line Society in beeld brengt, en dat hij door Sommer, een van Wijnands kleindochters, heeft laten inspreken, in vloeiend Engels. 'Ik zag Wijnand denken: ik ken die stem! Toen hij hoorde dat het Sommer was, kwam de boodschap ineens heel dichtbij: aan de volgende generaties zijn we verplicht de Blue Line Society te omarmen en zoveel mogelijk anderen ervan te overtuigen dat ook te doen.'

Club van Rome

Maar hoe krijg je anderen mee? Hoe overtuig je ze? Hoe kun je echt een slag maken door wat je doet exponentieel te vergroten en versnellen? Het zijn vragen die John blijven bezighouden. Als hij met Wijnand en zijn dochter Fanja meegaat naar de jaarlijkse bijeenkomst van de Club van Rome en daar een lezing bijwoont van de Duitse Petra Kuenkel, valt voor hem het kwartje. Kuenkel is oprichter van het Collective Leadership Institute en schreef het boek *The art of leading collectively*. Tijdens haar lezing deelt zij haar gedachtegoed dat erop neerkomt dat problemen in de wereld onmogelijk opgelost kunnen worden op individuele basis. De enige manier om tot een echte systeemverandering te komen, is door iedereen stakeholder te maken en het met elkaar samen te doen. 'Het sloot naadloos aan bij wat Commonland aan het doen was en waarvoor de Blue Line Society stond,' zegt John. 'Dus nieuw was dat niet zozeer, maar Kuenkels nadruk op de kracht van het collectief raakte bij mij wel een snaar.'

Pijnlijke misvatting

Aansluitend op de bijeenkomst van de Club van Rome vliegt John vanuit Berlijn door naar Ecuador, waar hij een bestuursvergadering van de Charles Darwin Foundation zal bijwonen. Gedurende de 28-urige vliegreis leest hij het boek van Kuenkel. Hoe verder in het boek hij komt, hoe meer een pijnlijke misvatting tot hem doordringt: 'Het is waanzinnig dat zoveel partijen min of meer met hetzelfde bezig zijn, hetzelfde voor elkaar willen krijgen en geloven in dezelfde manieren om dat aan te pakken, maar allemaal op hun eigen eiland blijven zitten. En daardoor geen echt grote veranderingen teweeg-

brengen. Steeds meer zag ik in dat we de boot missen omdat we niet samenwerken. Om te beginnen in Afrika. Het Wereld Natuur Fonds (WNF), Peace Parks, we willen hetzelfde, waarom verenigen we ons niet veel meer in plaats van te concurreren? Om op de juiste knoppen te drukken om slagkracht te krijgen, de opdracht die Wijnand mij bij mijn start had meegegeven, moesten we veel meer dan we al deden partijen bij elkaar brengen.'

Olifantencorridor

Tijdens een tussenstop stuurt John een e-mail aan Marco Lambertini, de directeur-generaal van het WNF, waarin hij schrijft dat hij het licht heeft gezien en dat ze moeten gaan samenwerken. Hij vat meteen de koe bij de hoorns en stelt voor in maart 2017 een bijeenkomst te organiseren in Zambia, waarvoor hij zowel de top van Peace Parks als van het WNF bij elkaar wil brengen om

het nijpende olifantenprobleem in Botswana op te lossen. In die tijd wordt Botswana overspoeld door olifanten, ze kunnen nergens heen, maken de natuur kapot en vormen een groot gevaar voor de bevolking doordat ze dwars door de dorpen en steden lopen. Een massaslachting van de dieren dreigt.

'Als er niets gebeurde, zouden er over twintig jaar geen bossen meer zijn in het land, en ook geen olifanten,' zegt John. 'Iedereen wist dat de enige oplossing een grote

corridor was, van Botswana door Namibië en Angola naar Zambia, maar niemand kreeg dat voor elkaar, er waren te veel mensen, politiek en belangen mee gemoeid. Toch konden we dit alleen samen oplossen.' Bij aankomst op de Galapagoseilanden vindt John tot zijn verrassing al een antwoord van Lambertini in zijn mailbox. 'You are so damn right,' schrijft hij, 'let's do it!'

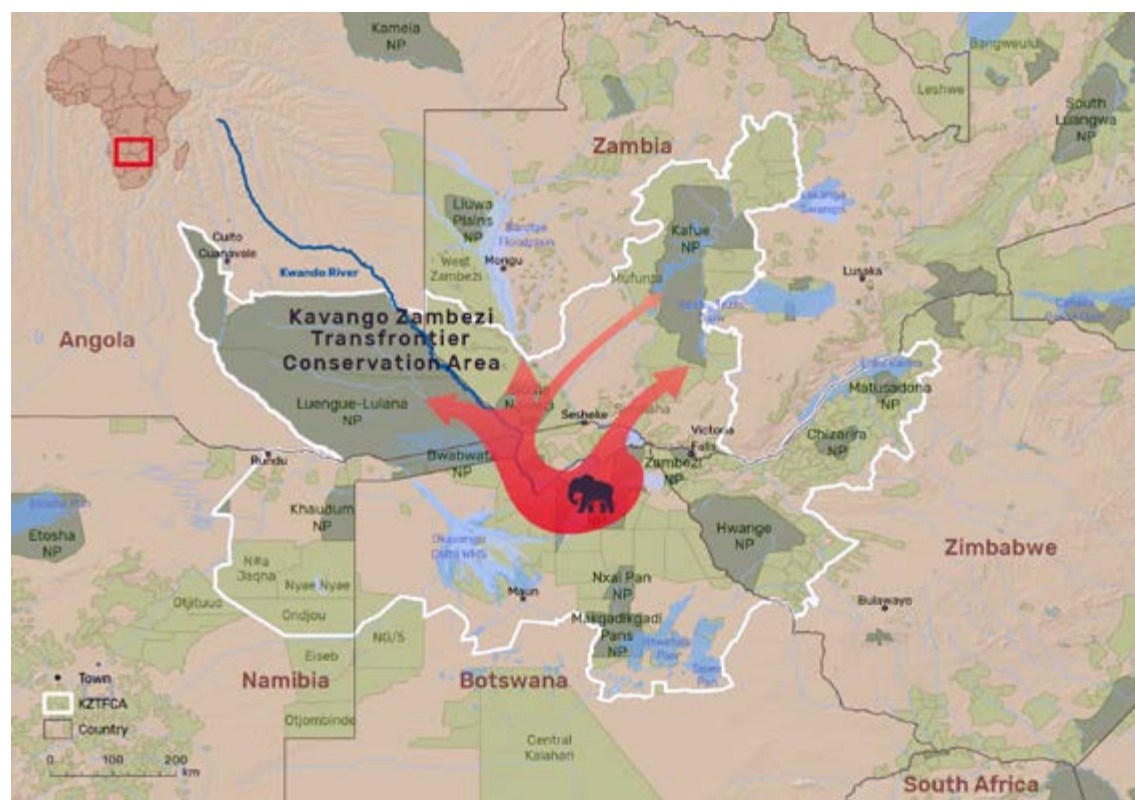
'IEDEREEN WIST DAT DE ENIGE OPLOSSING EEN GROTE CORRIDOR WAS, VAN BOTSWANA DOOR NAMIBIË EN ANGOLA NAAR ZAMBIA.'

Boven - Olifant bij de Chobe rivier in Botswana
Onder - John Loudon in Chobe National Park, Botswana

Hakken in het zand

Het duurt nog een half jaar om de juiste mensen bij elkaar te krijgen. 'Het lag allemaal heel gevoelig,' legt John uit. 'Lokale WNF-organisaties verweten organisaties als het WNF en ook de onze 'typical white leadership'. Ze zeiden: dit is ons continent, wij lossen dit zelf wel op.' Uiteindelijk komen er toch vijftien mensen bij elkaar, onder wie zes topmensen van het WNF uit Afrika, Willem Ferwerda en Dieter van den Broeck – ook een staflid van Commonland – om de 4R/3Z/20Y theorie toe te lichten, een Theory U specialist, gespecialiseerd in het vlottrekken van ruziënde partijen, en John, namens COMON. Als hij in Johannesburg aankomt, ebt zijn euforie over de bijeenkomst snel weg. 'Mij werd meteen duidelijk dat de afgevaardigden de bijeenkomst zagen als een verplichting, maar er weinig vertrouwen in hadden. De hakken stonden al in het zand, iedereen zat vast in de overtuiging dat de ander te lastig was om mee samen te werken.' John voelt het zweet op zijn rug staan: hoe lossen ze dit op? Hoe krijgt hij iedereen zo ver om tenminste naar elkaar te luisteren?

Verbindende verhalen

'John, vertel gewoon jouw verhaal, over de Club van Rome, hoe jij op dit idee bent gekomen en waarom het zo urgent is,' adviseert Van den Broek tijdens de vlucht naar Livingstone in Zambia, waar de bijeenkomst zal plaatsvinden. Meteen schiet John een passage uit het boek van Kuenkel te binnen: 'Never think that a few people in a room can't change the world, it is all that ever happened'. Dat geeft hem weer vertrouwen. Hij besluit zijn verhaal te vertellen en vervolgens iedereen te vragen hetzelfde te doen. De aanpak valt goed. 'Ik vertelde hoe ik als kind met mijn vader ging vissen in Schotland en daar voor het eerst gegrepen werd door de grootsheid van de natuur. En hoe ik daarna papierprikker wilde worden, om die natuur schoon te houden. Daarna vertelde Willem Ferwerda over een ontmoeting met een slang, een bepalend moment voor hem. Het ijs was gebroken, er volgde meer verhalen.'

**'IEDEREEN DEELT
ZIJN GESCHIEDENIS,
EN MOTIVATIE OM
VOOR DE NATUUR
TE STRIJDEN.'**

Ook de baas van WNF Zimbabwe vertelt over hoe hij als kleine jongen met zijn vader ging vissen, niet voor de lol maar om eten voor zijn familie te vergaren. 'Het was een aangrijpend verhaal,' weet John nog goed, 'over hoe zijn zieke moeder en zusje honger leden omdat er steeds minder vis in de rivier zat. Door toedoen van de mens.' Iedereen deelt zijn geschiedenis, en motivatie om voor de natuur te strijden. Het wordt een emotionele, maar vooral verbindende bijeenkomst, die het pad baant voor een volgende, veel grotere bijeenkomst. Een dag later wordt tezamen een plan gemaakt: 'De Kwando Corridor Initiative, waarin we vastlegden wat we konden doen om de grootste olifantencorridor ter wereld te realiseren.'

Met twintig partijen om de tafel

Bij het organiseren van deze grote bijeenkomst komt heel wat kijken: de route van de olifanten zit, naast dat hij door verschillende landen loopt, vol obstakels. Zoals de dammen in de Okavango Delta, lange hekken in grensgebieden die moeten worden verwijderd, landmijnen in Angolese stukken, en bomenkap in Namibië door Chinezen waardoor het land een woestijn wordt en olifanten er niet meer komen. 'We maakten een lange lijst van mensen die

bij de top aanwezig moesten zijn,' vertelt John. Uiteindelijk organiseert hij in 2018 met COMON een vierdaags congres in Botswana, met twintig partijen, waaronder afgevaardigden van de overheden van de vijf betrokken landen, de Wereldbank en verschillende ngo's, zoals natuurlijk het WNF en Peace Parks. John moet er hard voor pleiten bij het bestuur, maar COMON financiert het congres. Maas Jan herinnert zich hoe iedereen eerst dacht: gaan wij nu werkelijk een congres betalen? Het staat zo ver af van ons kerndoel: *regreening the planet*. Maar als hij John vergezelt naar de bijeenkomst in Kasane, Botswana, ziet hij ook hoe je op deze manier iets voor elkaar kan krijgen dat wel degelijk bijdraagt aan dat kerndoel.

'HET WAS GEWELDIG OM TE ZIEN HOE GOED DIE PERSOONLIJKE VERHALEN WERKEN.'

'Ook hier was de aanpak weer om eerst iedereen zijn verhaal te laten vertellen,' vertelt hij. 'In het eerste deel waren de gouvernementele vertegenwoordigers aan het woord en zaten de ngo's op de tweede rij, in het tweede deel draaide dat om. Het was geweldig om te zien hoe goed die persoonlijke verhalen werken, en iedereen luisterde echt naar elkaar

en kreeg meer begrip en empathie voor de ander. Dat leidde tot consensus. Het was een indrukwekkende trip, en de opbrengst was fantastisch.'

'Het was de investering dubbel en dwars waard,' stelt John. 'We kregen alle neuzen dezelfde kant op. Er kwam een masterplan voor de corridor uit voort, en een aanvraag bij de [Postcode Loterij](#) voor een zogenaamd droomfonds om het te financieren. Hoewel een droomfonds gewoonlijk maximaal 15 miljoen euro is, betaalden zij de volle 18 miljoen euro die we nodig hadden om de corridor te realiseren.' Inmiddels zijn de werkzaamheden voor de corridor in volle gang. 'Deze manier van werken, inclusief het erbij betrekken van de Postcode Loterij, is een perfect voorbeeld van hoe COMON moet werken,' zegt Gerard. 'Wij doen een flinke duit in het zakje, dat wekt vertrouwen bij andere partijen, en zij geven een project vervolgens financieel vleugels. Daarbij leveren wij inmiddels dus ook het broodnodige management, sturing en deskundigheid, zodat het ook echt gerealiseerd wordt.'

Speciaal fonds

John ziet het zelf ook als een grote doorbraak. 'Ik wist nu zeker dat dit een rol is die COMON moet innemen om op de juiste knoppen te drukken: met een beperkt budget partijen die dezelfde doelen hebben maar individueel opereren bij elkaar brengen, hen met elkaar verbinden, en zo het beoogde vliegwieleffect bewerkstelligen.' In het begin zijn er in het bestuur nog steeds wel twijfels. Maar John weet iedereen te overtuigen dat het dé manier is om zogeheten Blue Line Societies te organiseren, de samenwerking op grote schaal op gang te brengen, en om anderen aan te steken ook aan de slag te gaan volgens de 4R/3Z/20Y filosofie. 'Wij konden als geen ander concreet laten zien wat je in de praktijk kan doen, hoe bijvoorbeeld chilifarms en fishfarms aan de randen van de parken een tastbare verandering op gang brengen.'

Het resulteert in een *small grants fund* binnen COMON dat zal worden ingezet voor het verbinden van partijen, het financieren van bijeenkomsten, accommodaties en vluchten. 'Het zijn kosten waar niemand voor wil betalen,' zegt John, 'waardoor mensen al om te beginnen niet samenkomen, elkaar niet zien en elkaars verhalen niet horen. En juist daarmee begint het allemaal, dat was mij nu duidelijk.'

De Postcode Loterij reikt €16,9 miljoen uit aan (van links naar rechts): WWF (Kirsten Schuyt), het KAZA Secretariaat (Nyambe Nyambe), African Parks (Peter Fearnhead) en Peace Parks Foundation (Werner Myburgh)

De Reforestation Accelerator

Zelf slaat COMON ook een weg in waarop steeds vaker zal worden samengewerkt met andere partijen die dezelfde doelen voor ogen hebben. Zoals eind 2017 met [The Nature Conservancy](#) (TNC), een van de oudste (ruim 70 jaar) en grootste natuurbeschermingsorganisaties ter wereld, met op dat moment een jaarlijks donatie-inkomen van meer dan 800 miljoen dollar. De organisatie werkt met meer dan 4000 mensen, onder wie veel wetenschappers, in 79 landen en gebieden op zes continenten, met als doel 'een wereld creëren waarin mens en natuur samen gedijen'. De organisatie richt zich op het verminderen van klimaatverandering door wateren en oceanen te beschermen en bossen te herstellen. In de periode dat TNC in contact komt met COMON hebben ze net een programma ontwikkeld om met vergroening nu meer snelheid te maken en het veel grootschaliger aan te pakken. Het programma heet de Reforestation Accelerator en heeft als concreet doel om in 2030 150 miljoen hectare vergroend te hebben en zo substantieel meer CO₂ op te slaan. Maar hoe ze het programma structureel kunnen uitrollen, is nog onduidelijk.

**‘DE ORGANISATIE
HEEFT ALS DOEL
“EEN WERELD
CREËREN WAARIN
MENS EN NATUUR
SAMEN GEDIJEN”.’**

George Loudon

In het voorjaar van 2017 ontmoet de Noorse Marianne Kleiberg, regional managing director voor TNC Europe en ook betrokken bij wereldwijde projecten van TNC, in Londen George Loudon, een vertrouwenspersoon van de TNC-afdeling in het Verenigd Koninkrijk. Ze vertelt hem over de Reforestation Accelerator en de zoektocht naar meer fondsen om het programma handen en voeten te geven. 'Wij zijn groot en werken wereldwijd, maar zijn altijd op zoek naar geschikte partners,' vertelt Kleiberg. 'We zijn ervan overtuigd dat we alleen echte resultaten kunnen boeken als we samenwerken.' George Loudon raadt Kleiberg aan ook eens met zijn neef, John Loudon, in Nederland te praten. 'He's very much into those things', vertelt hij haar. In de zomer van 2017 vindt een eerste ontmoeting plaats tussen Kleiberg, John, en ook Willem Ferwerda. Kleiberg ervaart de bijeenkomst als bijzonder plezierig. 'Wat mij opviel, is dat zij echt de tijd namen om mij te leren kennen en alles te horen over onze plannen en ideeën. Vaak blijven dit soort bijeenkomsten heel zakelijk. Ik was verrast door John's oprechte en persoonlijke vragen, naar hoe ik me voelde en wat mij inspireerde, in werk en ook daarbuiten. Hij wilde weten wat mij drijft, wellicht ook om te kunnen beoordelen of we goed zouden kunnen samenwerken, bij elkaar zouden passen.'

Financieel en inhoudelijk

Hierna volgen meer bijeenkomsten waarin uitgebreid gesproken wordt over TNC's werk over de hele wereld en in het bijzonder in Afrika. COMON is op zich onder de indruk van de Reforestation Accelerator, maar Ferwerda merkt op dat heraanplant van bomen en duurzame bosbouw slechts een deel van de oplossing zijn voor grootschalige vergroening. 'Reforestation maakt pas indruk als het gebaseerd is op een ecosysteem-aanpak, waarop de 4 Returns is gebaseerd,' legt hij uit, 'dat is niet voor niets het gedachtegoed van Commonland.' Hij herschrijft het programma van een Reforestation Accelerator naar een 'Landscape Restoration Accelerator', waarin de 4 Returns geïncorporeerd zijn. John deelt de versie van Willem uit op de volgende COMON-vergadering en licht toe dat TNC al een paar grote donors voor het programma heeft, zoals Good Energies, een programma van de familie Brenninkmeijer, en de Children Investment Fund Foundation (CIFF), maar dat ze heel graag COMON erbij zouden betrekken. En ook Commonland, voor de inhoud. Het bestuur gaat akkoord met een eerste donatie.

Betrokken en actief

'Voor TNC betekende dat veel,' zegt Kleiberg. 'COMON stapte in op een moment dat de Reforestation Accelerator zich nog moest bewijzen. Ze staken daarmee hun nek uit.' Ze herinnert zich dat John zei: 'Ik ben er niet helemaal zeker van waarin wij nu precies investeren, maar het voelt goed, jullie zijn een geweldige club met goede mensen, dus laten we zien wat er gebeurt.' Dat liet zien dat COMON bereid is nieuwe dingen te ondernemen, 'echt lef heeft'. Kleiberg vindt gaandeweg in COMON een gedegen partner, blijkt uit haar woorden. 'Natuurlijk door de financiële support, maar niet alleen dat. COMON is ook zeer betrokken en actief. John was bij veel vergaderingen, is geïnteresseerd in alles wat we doen en wilde liefst alle andere donors ontmoeten. En in de derde plaats zien we COMON als een kritische vriend, die ons goede vragen stelt en ons beter maakt, helpt groeien.' En zoals vaker gebeurt wanneer COMON zijn nek uitsteekt: hun betrokkenheid overtuigt ook weer andere partijen om zich aan TNC te committeren, waardoor een veelvoud aan funding voor het programma wordt binnengehaald.

Strategische samenwerking

Voor COMON zelf is de samenwerking met TNC ook een belangrijke ontwikkeling. 'Het is een partnership van een andere orde,' zegt John. 'Partijen als Peace Parks, Commonland en de Charles Darwin Foundation zijn actief *on the ground*, we investeren in concrete projecten en zien snel of het resultaat heeft. De samenwerking met TNC is meer van strategische aard en inhoudelijk meer op afstand, maar TNC is zo groot en doet zoveel verschillende dingen die aansluiten bij wat COMON ook wil, bijvoorbeeld met grote projecten in India – waar Commonland direct bij betrokken is –, Brazilië en ook in Europa, met een combinatie van duurzame bosaanplant en het gebruik van CLT-hout (Cross Laminated Timber). Het is echt een partnership waarmee we op veel grotere schaal en met een veel grotere snelheid dan we ooit hadden impact kunnen creëren.' En behalve dat COMON daar financieel aan bijdraagt, vergroot de samenwerking met TNC ook hun netwerk van interessante, grote, internationale donors.

Door in zee te gaan met TNC zit COMON met partijen als CIFF en Good Energies om de tafel, en komt het in contact met de IKEA Foundation en de – eveneens Zweedse - Arcadia Foundation, grote partijen die ook in navolging van COMON meer voor TNC gaan doen.

‘Ik was verrast door John’s
oprechte en persoonlijke
vragen, naar hoe ik me voelde
en wat mij inspireerde.’

Marianne Kleiberg

Simalaha Community Conservancy - Schoon en veilig
koken met een zogeheten 'cookstove'

HOOFDSTUK 09

Intercropping - Een One Acre Fund boer heeft net zijn maïs en bonen geplant

09

De beneficiënten

Langeretermijnsteun en nieuwe partijen

Doordat bij COMON steeds meer de nadruk ligt op organisaties die volgens de 4R/3Z/20Y filosofie werken, en de partijen die zij steunen dus ook gevraagd wordt om bij hun projecten op de langere termijn te denken, pleit John ervoor dat ook hun commitment er een zou moeten zijn van meerdere jaren. 'We zagen in dat wanneer organisaties echt die systeemverandering kunnen brengen, we ons voor langere tijd aan ze moeten verbinden, om ze ook echt die kans te geven het voor elkaar te krijgen.'

John heeft gezien hoe de Postcode Loterij dat doet door zogeheten beneficiënten te kiezen: partijen waar zij voor langere tijd in investeren en die zij het vertrouwen geven dat ook naar eigen goeddunken te besteden. ‘Ik zag dat dat verfrissend werkt,’ zegt hij, ‘en uitnodigt tot een goede interne afstemming, organisaties dwingt om prioriteiten te stellen en uiteraard ook meer zekerheid geeft.’

Drie beneficiënten

John stelt voor aan het bestuur om zogenoemde *unmarked funding* toe te kennen op contracten van bijvoorbeeld drie of vijf jaar, en als ze het goed doen die steeds te verlengen. Daarvoor moet wel een grote stap gezet worden met betrekking tot het bedrag dat Wijnand wil investeren. Om organisaties voor langere tijd te steunen, moet er veel meer geld in de pot, zodat er voldoende rendement uitkomt om die continuïteit te garanderen. Wijnand praat er eerst met zijn dochters over – zij zijn inmiddels mede-eigenaar van Pon Holdings – en uiteraard met Gerard, maar het geld is er, en hij vindt het eigenlijk een geweldig idee. Hij gaat liefst zo snel mogelijk van start.

Voor COMON is dan al lang duidelijk wie de eerste drie beneficiënten moeten zijn, namelijk de partijen die zij al langer en stelselmatig steunen. Het betreft de [Charles Darwin Foundation](#), voor het natuurherstel in brede zin op de Galapagoseilanden, de [Peace Parks Foundation](#), voor natuurherstel door het creëren van betrokkenheid van de bevolking aan de randen van de wildparken, met nadruk op KAZA in de breedte en Zambia in het bijzonder, en [Commonland](#), waarbij COMON nu behalve op het neerzetten van de organisatie en een gedegen bestuur ook inzet op specifieke projecten.

CDF uit de rode cijfers

Alle drie de organisaties zijn zeer verheugd als ze over deze ontwikkeling horen. Bij de Charles Darwin Foundation slaken de medewerkers een zucht van verlichting. ‘Het was een fantastisch moment toen we hoorden dat COMON ons voor de langere termijn wilde steunen, zij waarschijnlijk een partner zullen zijn voor in elk geval de komende 25 jaar,’ zegt Arturo Izurieta. ‘Niet alleen omdat we daardoor simpelweg gered werden en echt vooruit konden gaan kijken, maar ook omdat hun vertrouwen afstraalde op andere donoren en sponsors. En ook op de [Galapagos Government Council](#), die toezegde zelf nu ook echt serieuzer werk te gaan maken van hun bijdragen aan de CDF.’

Gaandeweg helpt COMON zo de CDF uit de rode cijfers. John constateert wel dat er met het oog op de langere termijn nu ook meer moet gaan gebeuren dan onderzoek en natuurherstel. Zo moet de CDF beter leiderschap en een duurzame agenda voor de toekomst ontwikkelen, en de lokale bevolking meer gaan betrekken bij hun activiteiten. Ook moet er aandacht komen voor een duurzame energietransitie. John geeft als voorbeeld het Canarische eiland El Hierro dat op weg is energie- en wateronafhankelijk te worden. Waterbeheer is op de Galapagos een punt van zorg. Er is een groot tekort, terwijl mensen er nog altijd kwistig mee omgaan.

Leaseconstructie

Maar John beaamt ook dat veel projecten nu goed op de rails staan. Als Wijnand de Galapagos opnieuw bezoekt, gaat hij ook langs bij het Green Musketeers project dat eerder hard is getroffen door de zware regenval en orkaan El Niño. Door het plotselinge overschot aan water waren de Waterboxx niet langer nodig. Die zijn weggehaald, en de kinderen zorgen nu naar eigen goeddunken voor de bomen. Wijnand ziet tot zijn verrassing hoe goed dat heeft uitgepakt, de boompjes hebben zich aangepast en groeien boven verwachting. Op andere plaatsen waar de Waterboxx moet worden ingezet, loopt het minder goed. Vaak komt dat door tegenwerking van de overheid die niet wil meebetalen. Als oplossing bedenkt COMON een leaseconstructie die de aanschaf laagdrempeliger maakt. Zo kunnen meerdere projecten alsnog van start. Ook op het kleine Baltra Island. Hier worden zowel de originele plastic als nieuwe, biologische afbreekbare versies ingezet.

Herbarium

Ook het Galapagos Verde 2050-project loopt gesmeerd. Een nieuwe donor die zich heeft gemeld, de [Helmsley Charitable Trust](#) uit New York, doet alleen aan projectfinanciering en heeft het project van COMON overgenomen. Maar Wijnand blijft nauw betrokken. En als de Helmsley Charitable Trust een paar jaar later besluit zich alleen nog toe te leggen op gezondheidszorgprojecten en zich weer terugtrekt, pakt COMON het zelf weer op. 'Zij waren een grote donor,' vertelt Johanna Carrión. 'Hun vertrek sloeg een gat. Dus ook hier kun je gerust zeggen dat COMON ons gered heeft.'

'Dat is zo mooi van COMON en van meneer Pon in het bijzonder,' zegt Patricia Jaramillo Diaz, de projectleider van Galapagos Verde 2050. 'Anders dan veel andere organisaties zijn zij echt betrokken en vertrouwen ze op ons, de lokale professionals, in plaats van zich boven ons te plaatsen of alleen externe experts in te huren. En hun financiële bijdrage is natuurlijk cruciaal. Zo heb ik ook een groot aantal jonge mensen kunnen opleiden die datzelfde werk nu kunnen doen. Met dat alles bij elkaar doe je als medewerker er ook alles aan om COMON niet teleur te stellen.' En zo is er ook extra steun voor een ander project dat hier loopt, het Herbarium. Het betreft een laboratorium waar levende inheemse flora en fauna van de eilanden bewaard worden als bron voor onderzoek naar biodiversiteit, taxonomie en soortvorming. Het is eigendom van de Ecuadoraanse regering, maar wordt beheerd door de CDF en wordt met financiële steun van COMON nu verder uitgebouwd.

Meer donors

Ondertussen komt de eindfase van de bouw van het Inspiration Complex ook steeds dichterbij. John noemt het als voorbeeld van hoe COMON ook hier een vliegwieleffect weet te creëren. 'Doordat COMON hier zoveel werk van maakte, lukte het onder leiding van de voortvarende Renée Monroe – ingezet voor fondsenwerving – om een aantal andere, grote donors aan te trekken, zoals de [Wyss Foundation](#) en de [Gordon and Betty Moore Foundation](#). Met beide wordt een langeretermijnverbinding afgesproken, voor substantiële core funding van de CDF.' Hans van Poelvoorde is dan inmiddels voorzitter geworden van het CDF-bestuur. 'Ik was weg bij Pon en bij COMON, woonde in de VS, maar had niet zo veel meer te doen, dit was natuurlijk een prachtige klus.' Hans is niet zo straalverliefd op de Galapagos als Wijnand, maar de unieke archipel gaat

hem wel meteen aan het hart. 'Je ziet hoe bijzonder het daar is, maar ook hoe wij mensen het grondig verpest hebben. De noodzaak is groot om dat aan te pakken, en dat ik hier nu toch weer iets aan kan bijdragen, vind ik geweldig.'

Duurzaam in tien jaar

Monroe organiseert ook een donorcruise, waarop behalve een aantal belangrijke donoren ook een overheidsdelegatie meegaat. John weet ook hier weer als geen ander deuren te openen. 'De plannen voor het Galapagos Masterplan 2030 lagen er al,' vertelt Johanna Carrión.

'Maar daarvoor was nog onvoldoende financiering. Namens Wijnand zegde John geld toe van COMON en toen kwamen ook anderen over de brug, inclusief de overheid. Dat was geweldig, maar ik was vooral onder de indruk van het feit dat hieruit weer bleek dat COMON veel meer doet voor de eilanden dan alleen het steunen van de Charles Darwin Foundation.' Arturo Izurieta treedt na vijf

jaar uit de directie, zijn periode zit erop. Maar hij hoopt dat hij een taak kan vervullen voor het Galapagos Masterplan 2030. 'Ik woon hier, mijn hart zal altijd blijven uitgaan naar wat de CDF doet. Ik vind het geweldig hoe COMON dat werk blijft steunen en zal altijd mijn best doen ook mijn steentje daaraan te blijven bijdragen.' Rakan Zahawi, half Irakees, half Amerikaan en voorheen directeur van het Lyon Arborethum op Hawaii, volgt hem op.

Masterplan

Bij de tweede beneficiënt, de Peace Parks Foundation, zijn de resultaten ook divers. Sommige projecten die COMON steunt, zijn stroperig en komen moeizaam vooruit. Vaak is de grote droogte in bepaalde gebieden daar debet aan. Maar er wordt ook vooruitgang geboekt. Er is bijvoorbeeld een masterplan gemaakt voor het totale gebied in Mozambique. Dit betreft het stimuleren van toerisme voor Maputo Special Reserve en de ontwikkeling van een bredere visie met betrekking tot Conservation Farming voor de bewoners van Machangulo. Nadat het plan is besproken met de regeringsofficials wordt het met groot applaus verwelkomd. 'Daar hoopten we al op,' zegt John. 'Want met hun goedkeuring groeit de kans dat [MozBio](#), de Mozambikaanse tak van

**'DAT IK HIER NU
TOCH WEER IETS
AAN KAN BIJDRAGEN,
VIND IK GEWELDIG.'**

de Wereldbank, ook financieel wil bijdragen aan Community Development in Maputo Special Reserve.' En inderdaad gebeurt dat niet veel later. Het bestuur van COMON is verheugd om te zien dat hier het vliegwieleffect blijft werken. Hun bijdrage zet telkens weer andere partijen aan tot het geven van substantiële steun. Zo investeren Johann Rupert en de Zwitserse miljardair Hansjörg Wyss ieder miljoenen in het Conservation & Tourism Development. Volgens John is de grootste uitdaging om projecten financieel succesvol te maken, zodat ze uiteindelijk kunnen doorgaan zonder hun steun. 'Dat is nog niet het geval, maar de ontwikkelingen zijn positief. Als het toerisme toeneemt, groeit ook de afzetmarkt voor de boeren verder, daar zitten kansen. En aan het toerisme wordt ook door de overheid veel gedaan. Maputo National Park wordt steeds meer de parel van de Mozambikaanse parken.'

Illegale houtkap

Ook rond de ontwikkeling van de olifantencorridor wordt een grote stap gezet. Als Wijnand, Harryet, en Maas Jan en John met hun ega's Anouk en Yolanda Namibië bezoeken voor een eerste *cross border tourism*-ervaring, van Namibië naar Botswana en Zimbabwe, vergezelt Chris Weaver van WWF Namibië hen. Hij uit zijn zorgen over de boskap door Chinezen in een gebied van 142.000 hectare met oer-teakbomen waar de corridor doorheen zal lopen, het Namibië Zambezi State Forest. Volgens Weaver hebben zij een illegale vergunning. Hij zou graag een bijeenkomst organiseren met alle betrokken partijen en aandeelhouders om te bekijken hoe dit gestopt kan worden, en vraagt COMON die te financieren. John en Maas Jan weten inmiddels hoe zo'n bijeenkomst het verschil kan maken en stellen het voor in de bestuursvergadering. Het bestuur gaat akkoord. Het werpt zijn vruchten af. Na de bijeenkomst wordt de houtkap in deze gebieden compleet verboden en is het bovendien uitgesloten dat de Chinezen een nieuwe permit zullen krijgen. Ook worden procedures opgestart om van Namibië Zambezi State Forest een officieel beschermd gebied te maken.

Cookstoves

Tijdens dezelfde reis bezoeken ze ook het eerdergenoemde Cookstove-pilotproject in Simalaha. Dit project is een samenwerking van 4 Returns partners, de Simalaha Conservancy Trust en de Peace Parks Foundation. Het betreft speciaal ontwikkelde kookpotten voor een groot aantal boeren-

gezinnen die gewoonlijk in hun huisje op open vuur koken, waarbij veel ongelukken gebeuren. Deze met lokale materialen ontwikkelde kookpotten zijn wel veilig, blijkt uit de pilot. En dat is niet de enige winst. 'Vrouwen in dit gebied waren dagelijks veel tijd kwijt met het verzamelen van hout om op te koken,' vertelt Werner Myburgh. 'Deze cookstove was niet alleen veiliger, maar maakte het leven van deze vrouwen ook makkelijker, zorgde voor 80 procent minder houtgebruik (en dus veel minder houtkap), bracht bovendien de CO₂-uitstoot terug met maar liefst 60 procent en leverde ook nog eens geld op doordat CO₂-emissierechten kunnen worden verhandeld. Met de opbrengst kunnen zo weer meer cookstoves worden aangeschaft.' Myburgh noemt het 'an incredible story, with an incredible businessplan'. Het project is een groot succes.

Caroline van Tilborg, als CO₂-expert verbonden aan Commonland en nauw betrokken bij dit project, doet verslag en vraagt COMON daarna om financiële steun voor het verder uitrollen van het project naar 10.000 boerengezinnen. Ook hiermee gaat het bestuur akkoord en ook hiervan is het resultaat positief. Het project loopt bijzonder goed en lijkt ook goed gekopieerd te kunnen worden naar andere delen van Afrika.

Chris Weaver van WWF Namibië geeft een presentatie aan de board

**‘DEZE COOKSTOVE WAS NIET ALLEEN
VEILIGER, MAAR MAAKTE HET LEVEN VAN
DEZE VROUWEN OOK MAKKELIJKER.’**

Het Cookstove-pilotproject in Simalaha

One Acre Fund

In Simalaha lopen op dat moment nog meer projecten die COMON steunt en volgt. Zoals het [Conservation Farming](#) project. Interessant is dat in veel Afrikaanse landen zelfs de armste mensen wel een mobiele telefoon hebben. Om die reden heeft de organisatie twee apps ontwikkeld om boeren te helpen omgaan met droogte en effectieve landbouwpraktijken. Het blijkt goed te werken. Ook is er een pinda-pilot gaande, een samenwerking tussen Conservation Farming en Grounded, een uit Commonland voortkomend Zuid-Afrikaanse adviesbedrijf dat boeren ondersteunt in hun transitie naar regeneratieve landbouw. Ook dat loopt, maar de Simalaha Conservation Agriculture Manager, Chrispin Muchindu, worstelt wel enorm met personeels-tekorten. Hij moet met drie man 10.000 boeren bereiken met zijn Conservation Farming programma. Opschaling lukt alleen als er nog een professionele partij bij komt, met mancapaciteit en kennis van zaken.

Hier komt One Acre Fund (OAF) in beeld. Dat is een van oorsprong Amerikaanse non-profitorganisatie die onder meer kleine boeren in Oost-Afrika voorziet van op activa gebaseerde financiering en landbouw-opleidingsdiensten om honger en armoede te verminderen. Peace Parks en Grounded zien kansen met deze speler; ze adviseren John een kijkje te nemen om te zien of het inderdaad wat is.

Schepje kunstmest

Samen met de directeur van Simalaha Conservation Trust reist John naar Rwanda om daar One Acre Fund te bezoeken; een vruchtbare trip. Er komt een aanvraag voor funding aan COMON uit voort. One Acre Fund heeft toegang tot een enorme hoeveelheid *smallholders*, kleine boeren die zelfvoorzienend moeten worden met landbouw op een klein stukje grond.

‘OAF is echt een interessante partij,’ zegt John, ‘ze staan dagelijks met 1,2 miljoen boeren in contact, in Rwanda, Kenia en Malawi, dat is uniek en super-waardevol. Zij gaan het grootste bomenproject ter wereld doen: tussen nu en 2030 worden 1 miljard bomen geplant en wordt grootschalig ingezet op *agroforestry*: de combinatie van bomenplant, landbouw en veeteelt.’ Samen met [Focussing Philanthropy](#), een Amerikaanse partij die fondsen samenbrengt, besluit het bestuur van COMON hier geld in te willen steken. ‘Wat opvallend is hier,’ zegt John, ‘is dat OAF nog nooit van de 4R methode had gehoord, maar min of meer wel al zo werkt. Iedereen die meedoet aan hun programma krijgt een beter leven. Het enige minpunt is dat de boeren het land vruchtbaar maken met een schepje kunstmest.’ Hoewel COMON besluit OAF te steunen, is die kunstmest een stevig punt van discussie. ‘Wij wilden graag investeren in een alternatief en hebben hen dus eerst hiermee geholpen,’ zegt John.

‘WAT OPVALLEND IS HIER IS DAT OAF NOG NOOIT VAN DE 4R METHODE HAD GEHOORD, MAAR MIN OF MEER WEL AL ZO WERKT.’

Links - OAF boer gebruikt compost op zijn land

Rechts - OAF veldofficier geeft een compost-training

Miljoenen bomen

Het project om alternatieven op kunstmest te onderzoeken is een groot succes. Zowel in Kenia als in Rwanda lopen testen met intercropping, het telen van verschillende gewassen tegelijk. De techniek slaat aan en zal worden uitgerold naar 800.000 boeren, en later nog meer. Alleen het overgaan op een andere vorm van bemesting blijkt lastiger. Maar met de investering van COMON wordt een nieuw soort kalk ontwikkeld, met het Lime project, die een zeer goed effect blijkt te hebben op de bodemkwaliteit. Deze natuurlijke mest wordt nu naar de eerste 200.000 boeren gedistribueerd. De schep kunstmest kan dan waarschijnlijk overboord. Grootschalige boomaanplant is het volgende grote project samen. De activiteiten van OAF vallen op. Verschillende overheden van buurlanden vragen OAF om hen ook te komen helpen met het planten van bomen. 'Dus naast die 1,2 miljoen boeren die al in beeld zijn, zullen steeds meer boeren hetzelfde gaan doen. En zullen miljoenen bomen geplant worden,' vervolgt John. 'Dit is echt een heel interessant project, waarbij zichtbaar sprake is van een enorme versnelling. Het pas heel goed bij wat wij willen en ambiëren. Wat mij betreft gaat COMON hier de komende tijd dan ook veel meer in investeren.'

Zaaïen

Bij Commonland, de derde beneficiënt, gaat de aandacht lange tijd vooral uit naar het goed neerzetten van de organisatie, het vinden van de juiste mensen en vormen van een gedegen bestuur. John bezoekt in Spanje een van de eerste projecten en concludeert wel dat het traag gaat. Ook hier speelt droogte een grote rol. Wanneer gaan we de eerste groengemaakte gebieden zien? vraagt het bestuur zich vertwijfeld af als John verslag uitbrengt. 'We waren te ongeduldig,' zegt John, 'niet voor niets had Willem Ferwerda al bij de start gezegd dat hij zeker twintig jaar nodig heeft om gebieden te vergroenen. We zitten nog steeds in de periode van zaaïen, zaaïen en nog eens zaaïen. Het oogsten is nog niet in beeld, maar dat gaat zeker komen.' Ook de Return on Investment is nog niet zichtbaar. 'Ook die gaat zeker komen, maar het vergt een lange adem,' zegt Ferwerda. 'Onze projecten gaan goed en groeien hard, maar zijn veelal nog wel filantropie gedreven, of het is simpelweg nog niet het juiste moment om te cashen. Een bedrijf in Australië waar wij aandeelhouder van zijn (Wide Open Agriculture), bijvoorbeeld, is inmiddels acht keer zoveel waard. Dat geld zouden we eruit kunnen halen, maar dat doen we niet. Want we willen dat het succesvol blijft op de langere termijn.'

Lime project - Met de investering van COMON wordt een natuurlijke bemesting ontwikkeld in de vorm van kalk

Intercropping - Meerdere gewassen worden tegelijkertijd geteeld

‘STEEDS MEER WORDEN MENSEN AANGESTOKEN EN WILLEN ZE DE 4R’S GAAN TOEPASSEN.’

Formules

Wat het nu vooral lastig maakt, is dat wanneer je echt een cultuurverandering wilt bewerkstelligen, nog veel meer partijen moeten gaan meedoen. En dat de overheid hier wetgeving op gaat maken. ‘Zolang het huidige systeem de degradatiekosten, zoals natuurdegradatie, niet doorrekent in de productprijzen, blijft zichtbaar rendement uit,’ legt Ferwerda uit. ‘De partijen die dat wel doen, hebben dan het nakijken, de partijen die het niet doen, bieden

goedkopere producten en gaan er met de winst vandoor.’ Hij heeft er vertrouwen in dat dit op den duur gaat veranderen. ‘Je ziet het al op klimaatgebied, daar wordt nu via de rechter afgedwongen dat er andere regels worden gehanteerd, ook als dat minder winst voor bedrijven betekent. Die kant moeten we op.’

Commonland is samen met onder meer KPMG en de Wageningen Universiteit in een vergevorderd stadium met het ontwikkelen van formules om de 4R’s te kunnen meten.

En daarnaast blijft hij zijn verhaal verkondigen. ‘Ik praat me suf,’ zegt Ferwerda. ‘Met boeren, ondernemers en andere partners en in veel verschillende landen. Steeds meer worden mensen aangestoken en willen ze de 4R’s gaan toepassen.’

Het 4 Returns Framework, zoals het inmiddels is geregistreerd, is open source kennis. Dat wil zeggen dat iedereen die wil het kan toepassen. ‘Er zijn wel richtlijnen voor hoe je dat moet doen,’ zegt Ferwerda ‘maar je moet hier niet te rigide mee zijn, dat werkt alleen maar vertragend. Hoe meer partijen ermee aan de slag gaan, des te beter. Maximalisatie van de 4R’s per landschap (uitgaande van plus minus 100.000 hectare) moet de norm worden, in plaats van winstmaximalisatie per hectare.’

De projecten in Spanje, Zuid-Afrika, Australië en ook Nederland gaan goed, in totaal zijn er nu bijna honderd mensen mee bezig. ‘Wijnand is net als ik ongeduldig, maar al zou hij er 50 miljoen euro in pompen, de bomen gaan er niet sneller door groeien. Hoogstens kun je meer aanplanten en goede mensen inhuren.’

Dankbaar

John is al met al zeer positief over de ontwikkelingen bij Commonland. ‘Er gaat een 4 Returns-vibe door de wereld,’ stelt hij, ‘en daardoor zal de vraag naar hulp van Commonland bij het realiseren van die 4 Returns enorm gaan toenemen. We moeten ons daar serieus op voorbereiden, zodat we straks de vraag wel aankunnen.’ Wijnand ziet dit ook, hij geeft aan een ijzeren reserve te willen opbouwen voor Commonland. ‘Hier blijft het vooral essentieel in te zetten op goede mensen,’ denkt hij. ‘Commonland stippelt nu een strategie voor de toekomst uit en heeft bovenal behoefte aan extra mankracht om daar straks klaar voor te zijn.’

Ferwerda is dankbaar voor het vertrouwen dat Wijnand vanaf het begin af aan in hem stelde. ‘Het was heel waardevol dat Wijnand de tijd nam om naar mij te luisteren en goede vragen te blijven stellen, en vice versa,’ zegt hij. ‘Als boer begreep hij goed waar ik mee bezig was, met filantropen die alleen ervaring hebben binnen een grote onderneming mis je die nuchtere feeling met waar het hier om gaat. Hij is een fijn mens, wars van poppenkast en duuroeijer, in die zin klikt het ook gewoon heel goed.’ En natuurlijk is hij ook enorm dankbaar voor de financiering voor de langere termijn. ‘Zonder COMON was dit nooit gelukt. En zij krijgen er ook wat voor terug,’ benadrukt hij. ‘Zoals het netwerk, de kennis en het gedachtengoed. Ideeën zijn niets zonder geld, maar hetzelfde geldt voor geld zonder ideeën. Door Commonland is COMON steeds gerichter gaan investeren in organisaties die vergelijkbare doelen nastreven, zoals One Acre Fund, en zoals Wetlands International.’ Deze laatste komt in het volgende hoofdstuk aan bod.

Het Internationale Rode Kruis

Uit de samenwerking met de drie beneficiënten komen soms ook weer nieuwe partners voort. One Acre Fund is er een van. Het Internationale Rode Kruis (IRK) is een ander voorbeeld. Samen met het Prinses Margriet Fund Green Pearls wil het IRK binnen het gehele Rode Kruis al langer een 4R-beweging op gang brengen. Binnen het IRK is daar echter geen potje voor. Als het IRK een natuurherstelproject start op Haïti waaraan ook prinses Margriet zich verbindt, klopt de organisatie aan bij COMON. John is meteen voor. ‘Want als het IRK zo’n beweging in gang zet, wereldwijd, dan treedt er echt een versnelling op,’ zegt hij. ‘Ze zitten in 190 landen, mind you, dan kun je pas echt spreken van op de juiste knoppen drukken.’ Dat overtuigt ook de rest van het bestuur.

Door onrusten op Haïti komt het project maar moeizaam van de grond. Maar binnen het Internationale Rode Kruis zijn de verwachtingen hoog. De 4 Returns-methodiek wordt gezien als hét antwoord op de gewenste koerswijziging van het Rode Kruis. De lobby komt goed op gang en steeds meer landen sluiten zich aan bij de gedachte dat een landschap *resilient* gemaakt moet worden om volgende natuurrampen te voorkomen.

Concrete resultaten

Het is geen beneficiënt, maar The Nature Conservancy is wel een belangrijke partner voor COMON die wereldwijd aan de weg timmert op een manier goed past bij wat COMON nastreeft, en wat Commonland doet. Het gaat goed met hun Reforestation Accelerator. Steeds meer relevante partijen sluiten zich erbij aan, zoals de [World Resources Institute \(WRI\)](#), een internationale ngo die op onderzoek gebaseerde voorstellen doet voor een duurzamer beheer van natuurlijke hulpbronnen. De bijdragen van COMON leiden geregeld tot concrete resultaten. Zo is COMON betrokken bij het organiseren van een bijeenkomst in India met het National Finance Committee, de organisatie die de belastinggelden verdeelt. Het doel is om belangrijke betrokkenen ervan te overtuigen dat een specifieke belastingmaatregel partijen kan motiveren de

natuurherstelplannen van TNC uit te voeren. John zegt hierover: 'We hielpen TNC met het schrijven van een policy waarin staat dat wanneer provincies bestaande bossen behouden of gedegenereerde gebieden herstellen, zij extra geld ontvangen van de belastingdienst.' Het is een groot succes. De Indiase regering stemt in met een wetsvoorstel waarin deze policy is opgenomen en het heeft direct effect. 'De afgelopen twee jaar is al 12 miljard dollar naar de provincies gegaan op basis van hun vergroening. Voor de komende vijf jaar staat 60 miljard dollar op stapel. Dat geld gaat niet alleen naar meer bomen en landschapsherstel, maar ook naar bijvoorbeeld nieuwe wegen en stoplichten. Het wordt breed ingezet voor het verbeteren van de leefomstandigheden van mensen die er wonen.'

Rolmodellen

'Het is echt heel mooi wat we mede met de hulp van COMON hebben kunnen bereiken,' zegt Marianne Kleiberg van TNC. 'Ik herinner me dat John zei dat hij niet helemaal begreep wat we nu precies aan het doen waren.

Hij vatte het samen als 'een kleine investering, veel koffie drinken en veel praten en toen was er ineens een enorme smak geld!' Dat is natuurlijk wat simplistisch gesteld, maar het getuigt van het grote vertrouwen dat COMON in ons stelde om het te gaan doen. En ik ben er trots op dat we het ook hebben kunnen waarmaken.'

Kleiberg hoopt dat COMON een partner voor de lange termijn zal zijn, met als belangrijkste doel veel meer partijen inspireren om hun werk financieel te steunen. 'De meeste echt grote donors zetten in op gezondheid en armoede, niet op natuurherstel. Terwijl dat rechtstreeks samenhangt met die twee doelen. Dat moeten we veel meer voor het voetlicht brengen. Wijnand Pon en John Loudon zijn daarbij geweldige rolmodellen.' Ook in de samenwerking met TNC in India wordt weer zichtbaar hoe COMON personen en organisaties samenbrengt op thema's die ertoe doen, om vervolgens tezamen tot 'machtige trajecten' te komen met 'waanzinnige resultaten', zoals het in de notulen van COMON is vastgelegd. 'De kosten zijn gering,' zegt John, vaak betreft het reis- en accommodatiekosten, en het levert enorm veel op, op het gebied van fondsenwerving, maar bovenal op het gebied van concreet iets doen.' ~

**'HET IS ECHT HEEL
MOOI WAT WE MEDE
MET DE HULP VAN
COMON HEBBEN
KUNNEN BEREIKEN.'**

‘Voor mijn dochters heb
ik al lang goed gezorgd,
nu is het zaak ook goed te
zorgen voor de toekomst van
hun kinderen.’

Wijnand Pon

HOOFDSTUK

10

De toekomst

Het antwoord ligt in zee

Misschien wel Wijnands grootste verdienste is zijn al vaker besproken ongeduld, en zijn wens niet al te veel te praten, maar vooral actie te ondernemen. Het leidt tot een groot aantal voltooide en lopende projecten die door COMON gestart, gesteund en soms geheel voltooid zijn. En dat is wat hij wil blijven doen. Zelf zegt hij hierover: ‘Na tien jaar COMON weet ik dat er heel veel mensen en organisaties bezig zijn met het thema vergroening, en er maar mee blijven worstelen. Ik dacht tien jaar geleden: doe er wat aan! en dat denk ik nog steeds. Ook anderen aanzetten tot doen, dat wil ik blijven aanjagen. Zo begonnen we COMON en daarin is wat mij betreft niets veranderd.’

Mangroves

Dus als steeds vaker berichten opduiken dat mangroves wel tien keer zoveel CO₂ opslaan als regenwouden en daarmee pas echt een groot verschil maken in de strijd tegen klimaatverandering, weet Wijnand meteen: daar gaan we met COMON in investeren. Mangroves zijn bomen en struiken die vooral in tropische kustgebieden en rivierdelta's groeien en die een opvallend wortelstelsel hebben dat boven de grond en het water uitsteekt. 'Ik verdiepte me hierin,' zegt Wijnand, 'en hetzelfde blijkt te gelden voor kelpbossen, algen en zeewieren. Ook die slaan veel meer CO₂ op. Het was dus simpel: kustbescherming, daar moeten we heen.' 'Die nieuwe kennis over wat waterplanten voor het behoud van de aarde kunnen betekenen, was een openbaring,' zegt Gerard. 'We zochten steeds op land naar oplossingen op het klimaatprobleem, nu bleek het antwoord in zee te liggen. Zeewier blijkt bijvoorbeeld ook heel voedzaam voor dieren en zou dus een goed alternatief voor graan en soja kunnen zijn.'

Een van de projecten waar COMON vervolgens als eerste instapt, is de [Global Mangrove Watch](#), net als het 4 Returns Framework een open source platform waarop de belangrijkste mangrovewetenschappers data en toepassingen delen om mangroves te beschermen. Ook TNC is partner in het project. 'Mangroves slaan niet alleen veel meer CO₂ op,' vertelt Marianne Kleiberg van TNC, 'ze zijn ook een natuurlijke buffer en beschermen kusten tegen stormschade, overstromingen en erosie. Dit type gewassen is dus bijzonder belangrijk en daarom heeft het inmiddels ook onze volle aandacht.' Het mooie van dit project is dat het met specifieke apparatuur in beeld brengt waar voor de wereld mangrove-ecosystemen zijn, hoe ze ervoor staan en wat er gedaan wordt, of kan worden, om ze te beschermen. 'Het is eigenlijk wat we ooit voor ogen hadden met WikiForest,' zegt Wijnand, die tien jaar eerder de digitale herbebossingsbibliotheek bedacht. Helaas kwam die niet goed van de grond.

Herstel van een mangrove habitat

‘WE ZIJN STEEDS OP ZOEK NAAR ANDEREN DIE WE KUNNEN HELPEN OM HETZELFDE TE DOEN.’

De bron van leven

Een andere partner van de Global Mangrove Watch is [Wetlands International](#), een internationale non-profitorganisatie die zich inzet voor het vergroten van de bewustwording en duurzaam gebruik van ‘wetland-ecosystemen’. Volgens de organisatie zijn wetlands, oftewel de natte gebieden op aarde, de bron van al het leven en het ultieme landschap voor optimale biodiversiteit, en verbinden ze bovendien alle natuur met elkaar, inclusief de mensen.

‘Om die reden investeert Wetlands International behalve in de natte gebieden zelf ook in het welzijn van de mensen die er wonen,’ vertelt Jane Madgwick, CEO van Wetlands International. Ze benadrukt dat de organisatie werkt op basis van wetenschappelijk onderzoek, maar dat ze erop gespitst zijn niet te blijven hangen in mooie ideeën, maar praktische oplossingen zoeken en vooral willen ‘doen’. ‘En we zijn steeds op zoek naar anderen die we kunnen helpen om hetzelfde te doen,’ zegt Madgwick. ‘We geloven erin dat we alleen verder kunnen komen als we samenwerken, kennis delen en partijen met elkaar verbinden.’

Wetlands International bestaat dan officieel 25 jaar, maar komt voort uit andere organisaties met eenzelfde focus die al zeker 60 jaar aan de weg timmeren. Hun hoofdkantoor staat in Wageningen. Het gedachtegoed sluit opvallend goed aan bij wat COMON en Commonland nastreven. Toch heeft niemand van COMON eerder van Wetlands International gehoord.

‘John Loudon was verbaasd dat hij ons niet eerder had gevonden,’ aldus Madgwick, ‘en ik vrees dat dat onze schuld is. We zijn altijd zo gefocust op onze core business dat we vergeten om de wereld te laten weten wat we doen en dat we bestaan.’ Madgwick kent COMON wel. ‘Ik praatte al jaren met Willem Ferwerda,’ vertelt ze, ‘en zat zelfs in de raad van advies van Commonland. Ik wist dus wel van het bestaan van COMON, maar niet wat zij precies deden en wat hun gedachtegoed was. We hebben elkaar in die periode nooit ontmoet.’

Boven - Communitygroep in Guinea-Bissau
Onder - Jane Madgwick bezoekt de Ruergai moerassen en praat met lokale herders over de impact van het stijgende water niveau

Geen fondsenwerver

Als John in contact komt met Wetlands International is hij inderdaad verbaasd. 'Wetlands bleek een vooraanstaande club, die wereldwijd hoog aangeschreven staat. Overheden steunen hen, dus ik verwachtte dat het met hun fondsenwerving wel goed zou zitten. Maar dat bleek alles behalve het geval. Ze hadden niet eens een fondsenwerver in dienst!' Door hun samenwerking bij de Global Mangrove Watch en het contact met John ontstaat het idee om namens TNC en Wetlands samen een fonds voorstel neer te leggen bij COMON. 'We hadden ook al een voorstel lopen bij de Postcode Loterij,' zegt Madgwick. 'Daar sprak ik over met John. Hij las het en zei, 'ik heb een veel beter idee: waarom laat je COMON niet je Postcode Loterij zijn?' Een waanzinnig idee natuurlijk, maar hij nodigde ons wel serieus uit om met een voorstel te komen.' Voorafgaand aan de bestuursvergadering op 24 september 2020 in Garnwerd doen Marianne Kleiberg van TNC en Pieter van Eijk, programme head deltas and coasts bij Wetlands International, gezamenlijk een pitch voor het [Mangrove](#) project. Het gehele bestuur is dan al overtuigd dat het investeren in mangroves hoofdzakelijk moet worden. 'We waren al op de hoogte van het belang van mangroves', vertelt John, 'en nu werd ook weer even goed duidelijk dat deze gewassen enorm bedreigd worden. De helft is al weg, door kustontwikkeling, de ontwikkeling van infrastructuur en havens, en doordat steeds vaker weilanden voor koeien worden aangelegd die het zoete water vasthouden. Dat bereikt daardoor de zee niet meer. Mangroves gedijen in brak water, maar daar is steeds minder van. Dit was duidelijk een speerpunt voor COMON.'

Perfekte match

Marianne Kleiberg van TNC denkt met plezier terug aan de pitch. 'Het bestuur van COMON was zo oprecht geïnteresseerd,' vertelt zij. 'In ons gezamenlijke mangroveproject, maar ook in wie wij zijn. Ze vroegen naar onze dromen, waar wij in geloven, wat ons inspireert en wat we allemaal nog hopen te gaan doen op dit gebied. Ze zijn zoveel meer dan een geldschietster.'

Jane Madgwick herinnert zich nog goed dat Pieter van Eijk terugkwam met het bericht dat de pitch meer dan een succes te noemen was. 'Hij vertelde Wijnand na de aanvraag voor een fonds voor mangroves had gezegd: 'Wat dacht je van een fonds voor jullie hele organisatie? Wat heb je nodig? Wil je zichtbaarder worden? Sterker? Wil je groeien? Zeg het maar!' Wat John al had gesuggereerd, dat COMON onze Postcode Loterij zou kunnen zijn, werd hiermee bewaarheid.' Het is voor Wetlands een geweldig moment. Het is precies de steun die ze nodig hebben om hun projecten te vergroten en versnellen. 'En ook de mogelijkheid om hierdoor meer te gaan samenwerken met Commonland was een aantrekkelijke,' zegt Madgwick. 'De 4 Returns filosofie kenden we voorheen niet echt, maar is niet heel anders van de manier waarop Wetlands ook al jaren werkt. Zo konden wij ook iets bieden, onze jarenlange kennis en expertise op dit gebied kan Commonland ook weer ten goede komen. Het voelde als een perfecte match.' In de bestuursvergadering die volgt, wordt unaniem besloten om Wetlands uitgebreid te gaan steunen, zowel op projectbasis als voor de organisatie als geheel.

**'HET IS PRECIES
DE STEUN DIE ZE
NODIG HEBBEN OM
HUN PROJECTEN
TE VERGROTEN EN
VERSNELLEN.'**

Krantenknipsel

Iets later ontvangt Jane Madgwick het bestuur van COMON op het kantoor van Wetlands International in Wageningen. 'Dat was een bijzondere bijeenkomst, waarbij ik zeer onder de indruk was van Wijnand Pon,' vertelt Madgwick. 'Het eerste wat hij deed, was mij een krantenknipsel overhandigen van een schilderij dat de naam 'Wetlands' had. Dat had hij onderweg uit de krant gescheurd. Het was een schot in de roos, ik ben zelf kunstschilder, het zorgde

‘WE HEBBEN DE TIJD MEE, HEEL VEEL MENSEN EN ORGANISATIES ZIJN BEZIG MET HET HERSTELLEN VAN MANGROVES.’

meteen voor een sterke klik.’ Madgwick geeft het krantenknipsel een prominente plaats op haar bureau en denkt erover om een schilderij te maken voor Wijnand, gebaseerd op de afbeelding. ‘Het herinnert me er dagelijks aan dat COMON niet alleen een belangrijke investeerder is, maar Wijnand bovendien een warme, oprechte man die diep betrokken is bij datgene waarin hij investeert. En die niets ziet in concurreren, maar net als wij gelooft in samenwerken. Dat alles inspireert mij zeer.’

Inmiddels werkt Wetlands International ook actief samen met Commonland en het [Landscape Finance Lab](#), een project van het WWF gericht op het versnellen van wereldwijd landschapsherstel. En investeert COMON in Wetlands als organisatie, en in verschillende van hun activiteiten. Zoals een project dat andere partijen helpt om op de juiste manier nieuwe mangroves te planten. ‘We hebben de tijd mee,’ zegt Madgwick, ‘heel veel mensen en organisaties zijn bezig met het herstellen van mangroves. Maar 80 procent van de initiatieven faalt. Ons programma brengt daar op grote schaal verbetering in.’

Ook John heeft veel vertrouwen in Wetlands. ‘Het is heel belangrijk wat zij doen, we hopen dat ze nog veel groter worden en meer slagkracht krijgen, doordat veel meer anderen erin gaan investeren en er ook weer het bekende vliegwieleffect ontstaat.’ Maas Jan vult aan: ‘COMON blijft in elk geval structureel betrokken. Het zou zelfs kunnen dat Wetlands International onze vierde beneficiënt wordt.’ Jane Madgwick ervaart het als een grote eer. ‘Dat wij bij het kleine groepje organisaties horen dat COMON structureel steunt, vind ik bijzonder. John heeft ons ook al geïntroduceerd bij een aantal andere partijen die mogelijk veel voor ons kunnen betekenen, dat is echt geweldig. Het betekent dat zij veel vertrouwen hebben in wat wij doen. En het motiveert ons nog meer om er keihard voor te werken.’

Teleurstellingen

Wijnand is zelf ook gelukkig met deze nieuwe partner. Terugkijkend op de afgelopen tien jaar ziet hij dat COMON een heleboel bereikt heeft. ‘Al zijn er zeker ook teleurstellingen,’ bekent hij. ‘Wat ik echt jammer vind, is dat het Pieter Hoff niet is gelukt zijn Waterboxx tot een echt succes te maken. Zijn ideeën waren geweldig, en zijn producten ook. Ik ben nog steeds groot fan van zijn Waterboxx en de verschillende varianten daarop. En ook van de man zelf; helaas is hij in april overleden. Maar het lukte hem niet het groot te maken, hij was te eigenwijs, lag met te veel mensen in de clinch. Groasis, zijn organisatie, is nooit echt van de grond gekomen. En om je product succesvol te maken, heb je een goede organisatie nodig. We blijven kijken waar we de Waterboxx kunnen inzetten, en investeren er dan toch weer in. Maar ik vrees dat Groasis, zeker nu hij er niet meer is, geen eeuwig leven heeft.’

Volgens Hans van Poelvoorde is dit een typerend voorbeeld van hoe Wijnand is. ‘Hij heeft een enorm doorzettingsvermogen. Als hij eenmaal de draad heeft, houdt hij hem goed vast. En ook als het minder goed gaat, steunt hij je toch. Dat zag je bij Pieter Hoff keer op keer. Wijnand geloofde in hem en in zijn Waterboxx, dus liet hij hem nooit meer vallen. En zo gaat hij ook om met de mensen om hem heen. Hij heeft een groot vertrouwen en geeft je dat ook. Het is een voorrecht als je voor en met zo iemand mag werken.’

Successen

Hoewel er nog meer projecten zijn die niet helemaal verlopen zoals beoogd, viert Wijnand liever de successen. Zoals het weer op de rails zetten van de CDF bijvoorbeeld. ‘Ik ben trots op wat we daar voor elkaar hebben gekregen,’ zegt hij. ‘De financiën van de CDF zijn weer op orde. En er zitten nu veel goede mensen, daar begint het mee. Daarnaast hebben we invloed kunnen uitoefenen op de regering. De Galapagos staat nu veel prominenter in de plannen, en de eilandengroep is inmiddels bestempeld als erfgoed nummer 1. Daar hebben we toch een belangrijke rol in gespeeld.’

Ook op wat ze in Afrika doen, is Wijnand trots, hoewel hij daar toch een minder prominente rol voor COMON ziet, al was het maar omdat Peace Parks zo groot is en COMON ten opzichte van alle andere donors een kleine speler. Maar Werner Myburgh denkt daar heel anders over. ‘COMON maakt ons werk

compleet,' zegt hij. 'Het missende element in ons werk waren de mensen zelf, de mensen rond de parken zonder wie het behoud ervan gedoemd is te mislukken. Door COMON zien wij in dat als je het wildlife wilt redden, je eerst de mensen moet redden. Naast de financiële bijdragen is dat het belangrijkste wat COMON ons heeft gebracht. En onderschat niet het katalyserende effect van hun bijdragen op andere donors, we krijgen steeds meer partners.'

Faith Leaders

Anders dan in de eerste jaren is COMON niet langer bezig met het steeds weer zoeken naar geschikte projecten. 'Met de partijen die we nu steunen, gaat het hard,' zegt Wijnand. 'We kunnen niet alles tegelijk; als we nu organisaties tegenkomen die goed aansluiten bij wat we al doen, dan brengen we ze liever in contact met onze beneficiënten, zodat mooie samenwerkingen ontstaan. Want als we nog meer losse projecten gaan steunen, krijg je te veel versnippering. Een soort Tweede Kamer. Dat wil toch niemand?'

Het beste wat Wijnand met COMON heeft kunnen doen, is wat hem betreft het helpen oprichten van Commonland. 'Het 4 Returns concept is zo goed, daar kan echt nog heel veel meer mee bereikt worden, zeker als we de uitkomsten en opbrengsten heel precies kunnen berekenen,' denkt Wijnand. 'Daarmee wordt het voor een veel grotere groep ineens interessant. We signaleren bijvoorbeeld dat de politiek geïnteresseerd raakt. Daardoor kun je bij veel machtigere belangengroepen binnenkomen die anders onbereikbaar blijven.' Als voorbeeld noemt hij de Faith Leaders, een groep met vertegenwoordigers van alle wereldreligies die zich gezamenlijk hard maakt voor de meest urgente wereldproblemen. In oktober 2021 komt de groep bij elkaar in het Vaticaan in Rome om hun standpunt te bepalen voor de Klimaattop in Schotland, een maand later. 'Willem Ferwerda mag daar waarschijnlijk een presentatie over Commonland en de 4 Returns komen geven. Als dat doorgaat, kan het een enorm effect hebben.'

Laatste truc

Wat betreft Ferwerda is het geweldig dat Wijnand inziet dat er geen *quick fixes* zijn, maar dat een systeemverandering een lange adem vergt. 'Ik ben minstens zo ongeduldig als Wijnand,' zegt hij, 'maar we zien in dat je een systeem dat gedurende 250 jaar ontstaan is niet in een paar jaar onderuit haalt. Het vergt

veel geduld, en vertrouwen dat dat wel mogelijk is en op den duur wel moet, en ook gaat gebeuren. Dat vertrouwen is wat Wijnand ons impliciet heeft gegeven. Daar ben ik hem enorm dankbaar voor. Zonder hem was het niet gelukt.'

Wijnand benadrukt zelf dat hij precies om die reden bezig is om de toekomst van COMON zelf veilig te stellen. 'Hoe kan ik ervoor zorgen dat ook na mijn dood alles op deze manier doorgaat? Dat is nu mijn belangrijkste uitdaging. Het wordt mijn laatste truc.' Hij praat er met Maas Jan over. 'Ook dat zijn weer mooie gesprekken,' vertelt Maas Jan, 'over geld; Wijnand heeft een geweldig vermogen opgebouwd, hoe beleg en investeer je zodat COMON nog heel lang verder kan, ook als de familie er niets mee wil? En ook over wie het van hem kunnen overnemen. Als hij niet meer onder ons is, en zijn dochters willen zijn plaats niet innemen, wie krijgt dan de leiding? Daar hebben we het over. Hoe zorg je voor continuïteit? Hoe leg je goed vast dat het vermogen naar de juiste clubs blijft gaan?'

Wijnand zet vervolgens een fonds op om in elk geval de financiering van COMON te waarborgen. 'En dat groeit veel harder dan ik had verwacht. Dat gebeurt wel vaker bij de Pons, we hebben er blijkbaar een goed oog voor,' grinnikt hij. 'Ik zet daarom nu niet extra in op groei, liever geef ik nu extra veel uit.'

Plezier

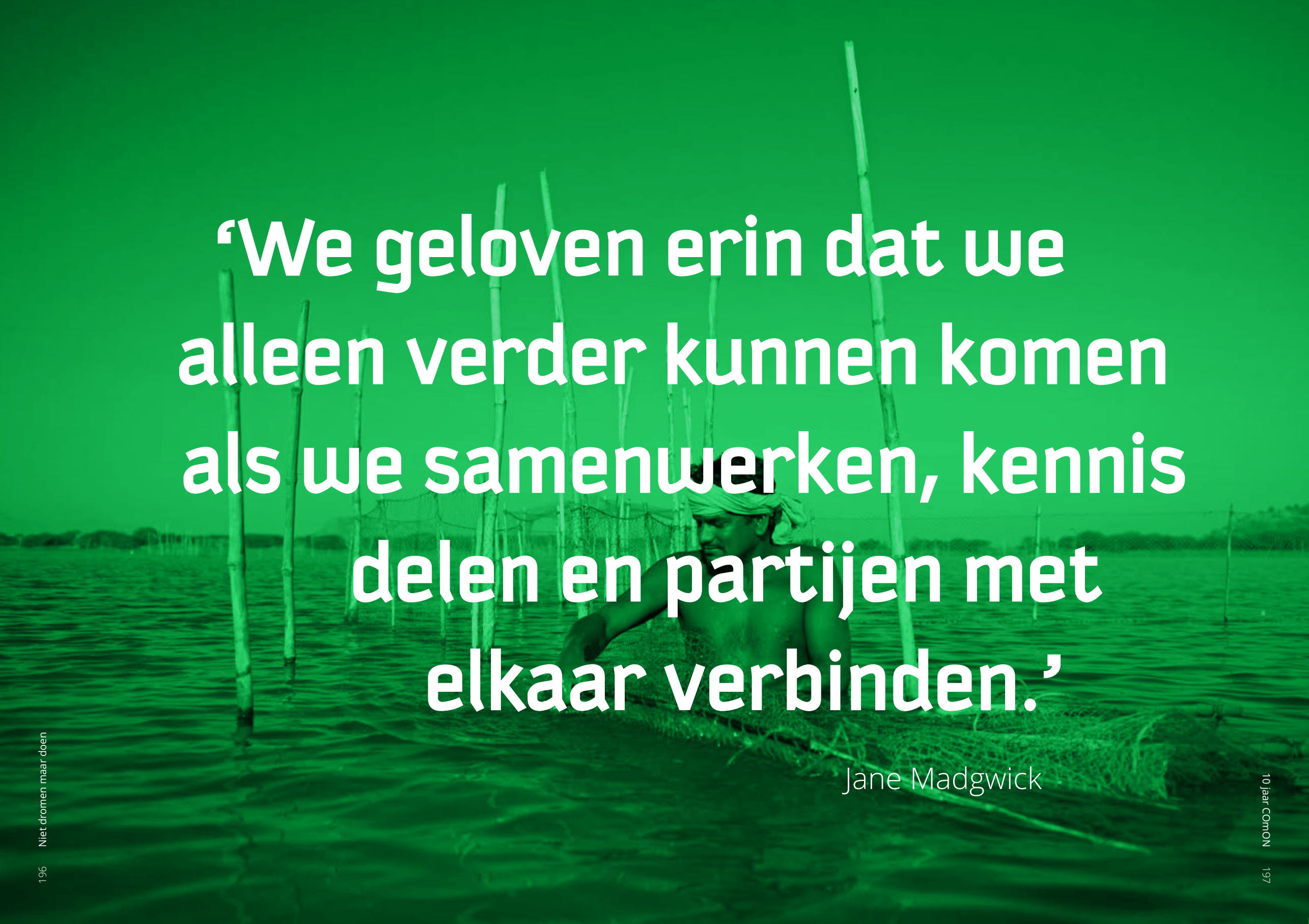
'Wijnand kan niet wachten om het geld nu uit te geven,' beaamt Gerard, 'ook daarin is hij ongeduldig, en dat neemt steeds meer toe. Hij wil echt spenderen en als hij een doel heeft, is hij niet te houden. Maar ik ken hem al zo lang, ik weet dat hij geen dingen doet die geen zin hebben. Hij luistert goed naar anderen en heeft een gezond boerenverstand. Ik heb hem nooit hoeven tegenhouden.' In plaats daarvan heeft de financiële man van de familie Pon

en van COMON de afgelopen jaren vooral zelf veel geleerd. 'Ik was in het begin alleen met het geld bezig,' zegt Gerard. 'Duurzaamheid, CO₂ en natuurherstel, biodiversiteit, het zei mij allemaal weinig. Zonder COMON was ik er nooit mee in aanraking gekomen, maar nu loop ik voor de troepen uit. Ik ben een soort zendeling geworden; ik wil dit meegeven aan mijn kinderen.'

'HIJ LUISTERT GOED NAAR ANDEREN EN HEEFT EEN GEZOND BOERENVERSTAND.'

Vanachter zijn bureau in Garnwerd benadrukt de bescheiden, innemende boer Wijnand Pon dat hij er ook gewoon lol in heeft het geld nu te spenderen. 'Ik ben trots op wat we met COMON hebben bereikt en beleef er plezier aan die geweldige partijen die wij nu steunen verder op weg te helpen, en te zien wat het effect daarvan is. Dus ga ik, nu ik er nog ben, niet op de rem staan. En dat is ook niet nodig. Wat ik tien jaar geleden wilde vergaren voor de stichting, heb ik bereikt. Wat ik voor ogen had voor de toekomst is ruimschoots aanwezig. En er komt nog veel meer aan,' lacht hij. 'Voor mijn dochters heb ik al lang goed gezorgd, nu is het zaak ook goed te zorgen voor de toekomst van hun kinderen, en dus voor het behoud van de aarde. Na mijn dood gaat daarom alles wat er over is naar COMON.' ~

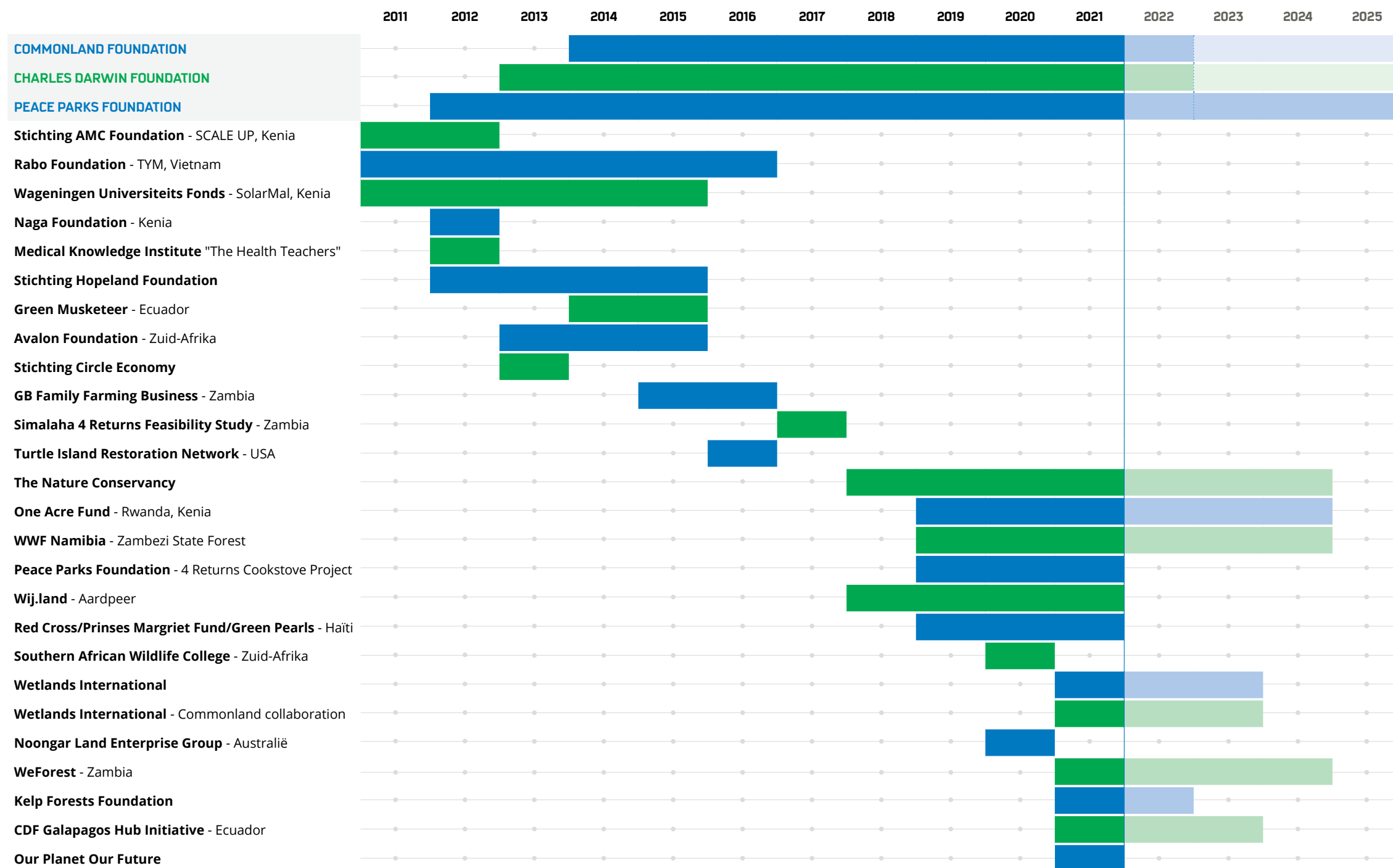
A person is shown from the chest up, standing in shallow water. They are wearing a white headwrap and a dark, patterned garment. They are holding a fishing net that is stretched across the water. Several vertical wooden poles are visible in the water, supporting the net. The background shows a calm body of water and a distant shoreline with trees under a clear sky. The entire image is overlaid with a semi-transparent green filter.

**‘We geloven erin dat we
alleen verder kunnen komen
als we samenwerken, kennis
delen en partijen met
elkaar verbinden.’**

Jane Madgwick

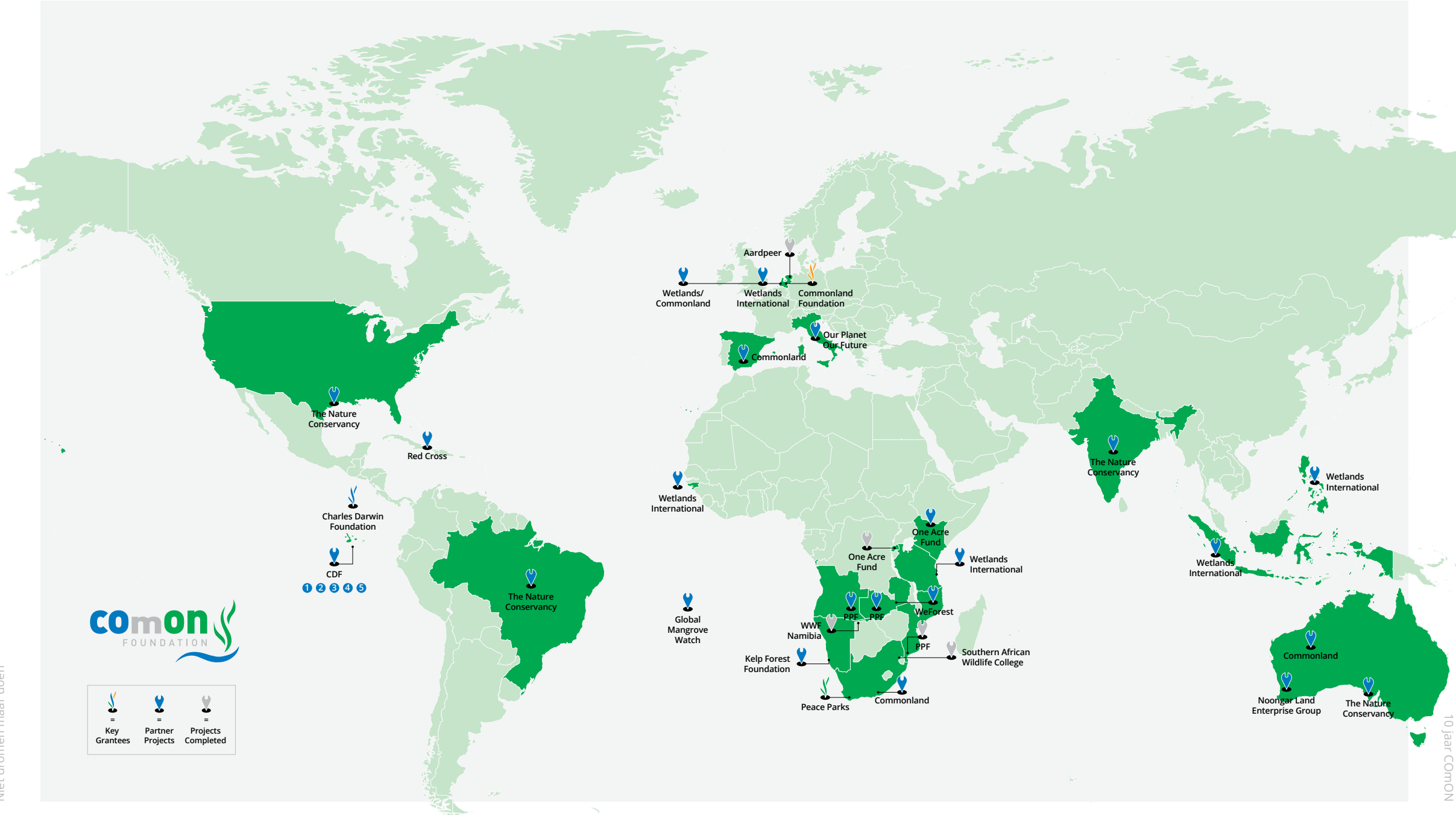
Projectentijdlijn

COMON heeft zich de afgelopen 10 jaar gecommitteerd aan de onderstaande partners. Sommige projecten lopen ook nog door naar de toekomst.

Overzicht van projecten

COMON is in veel landen in de wereld direct actief.
Indirect opereren we in nog veel meer landen.

Colofon

Niet dromen maar doen

Auteur	Deirdre Enthoven, tekstbureau WWYS
Eindredactie	Juliette Berkhout, Annemieke Gerritsen-Nouwens en John Loudon
Concept & Ontwerp	elastik. Bob van der Plas en Naomi Zuiddwijk
Drukwerk	Edauw + Johannissen
Papier binnenwerk	Nautilus SuperWhite, 100% recycled voorzien van FSC®- en EU Ecolabel
Jaar van uitgave	2021
Druk	1 ^e druk

Met dank aan de volgende personen voor hun medewerking aan dit boek:

Wijnand Pon, Maas Jan Heineman, Coos van Egdom, Hans Heersink, Hans van Poelvoorde, Gerard van Hengstum, John Loudon, Annemieke Gerritsen-Nouwens, Willem Ferwerda, Werner Myburgh, Patricia Jaramillo Diaz, Johanna Carrión, Jane Madgwick, Marianne Kleiberg, Willem Takken en Steven van de Vijver.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de COMON Foundation.

2021 © COMON Foundation - www.comon.earth

